

Nichlas Permin Berger, Ulf Hjelmar, Kåre Jansbøl og Patricia Thor Larsen

Genoprettende Retfærdighed over for kriminalitetstruede unge

En kortlægning af viden

Det Nationale Institut
for Kommuner og Regioners
Analyse og Forskning

*Genoprettende Retfærdighed over for kriminalitetstruede
unge – En kortlægning af viden*

Publikationen kan hentes på www.kora.dk

© KORA og forfatterne, 2015

Mindre uddrag, herunder figurer, tabeller og citater, er tilladt med tydelig kildeangivelse. Skrifter, der omtaler, anmelder, citerer eller henviser til nærværende, bedes sendt til KORA.

© Omslag: Mega Design og Monokrom

Udgiver: KORA
ISBN: 978-87-7509-947-4
Projekt: 10979

**KORA
Det Nationale Institut for
Kommuners og Regioners Analyse og Forskning**

KORA er en uafhængig statslig institution, hvis formål er at fremme kvalitetsudvikling samt bedre ressourceanvendelse og styring i den offentlige sektor.

**Det Nationale Institut
for Kommuners og Regioners
Analyse og Forskning**

Købmagergade 22
1150 København K
E-mail: kora@kora.dk
Telefon: 444 555 00

Forord

Formålet med videnskortlægningen er gennem et litteraturreview og interview med udvalgte, centrale videnspersoner at skabe overblik over eksisterende forskning og viden om genoprettende retfærdighed i international såvel som i dansk sammenhæng i forhold til børn og unge primært mellem 12 og 17 år, som er i høj risiko for kriminalitet.

Genoprettende retfærdighed er et begreb for en forståelse af kriminalitet som noget, der gør skade på mennesker, relationer og samfundet, og som handler om at genoprette den skade, som kriminaliteten har medført. Inden for principperne og værdierne for genoprettende retfærdighed er tildeling af straf ikke et svar på kriminalitet, sådan som inden for en traditionel retsopfattelse. Derimod adresseres kriminalitet ved, at involverede i en forbrydelse – som minimum gerningsmand og offer – mødes for kollektivt at finde løsning på, hvordan forbrydelsens efterspil, og dens implikationer for fremtiden, håndteres¹.

Kortlægningen inkluderer en bred vifte af studier af forskellige undersøgelsesdesign, der undersøger effekter/virkninger og genoprettende processer. I kortlægningen er en række videnspersoner endvidere blevet interviewet med henblik på at supplere litteraturgennemgangen og få deres vurderinger og indsigt i erfaringerne med en eller flere modeller. Målet er at identificere lovende og veldokumenterede modeller inden for genoprettende retfærdighed samt at diskutere muligheder og begrænsninger for at anvende dem i en dansk kontekst.

Vi vil gerne takke bibliotekar Anne Nørgaard-Pedersen for at have gennemført litteratursøgningen og Kiki Jørgensen og Marie Brandhøj Wiuff fra KORA, som har bistået med gennemgangen af litteraturen og beskrivelsen af de enkelte studier i bilaget.

Nichlas Permin Berger, Ulf Hjelmar, Kåre Jansbøl og Patricia Thor Larsen
December 2015

¹ En inkluderende og bred definition af Marshall (1996)

Indhold

Sammenfatning	5
1. Indledning	8
1.1 Genoprettende retfærdighed – en baggrund	8
1.2 Formål med videnskortlægningen	12
2. Gennemgang af kortlægningens resultater	16
2.1 Overblik over de inkluderede studier	16
2.2 Gennemgang af to generelle review-studier af GR	20
2.3 Victim-Offender Mediation	21
2.3.1 Mediation og mægling	22
2.3.2 Hybridmodellen	24
2.3.3 Gademægling	25
2.3.4 Ungdomsdomstol	26
2.3.5 Referral orders	27
2.4 Konferencer eller stormøder	29
2.4.1 Generelle erfaringer på området	29
2.4.2 The Balanced Model	31
2.4.3 Diversionary Conferencing	32
2.4.4 Opfølgningsteam i forbindelse med konfliktråd	33
3. Videnspersonernes vurdering af GR-modellernes anvendelighed	36
3.1 Victim-Offender Mediation (VOM)	36
3.2 Konferencer eller stormøder	37
3.3 Referral Orders	38
3.4 Ungdomsdomstol	38
3.5 Opfølgningsteam og konflikt råd – erfaringer fra Norge	39
3.6 Interviewpersonernes vurderinger og anbefalinger af muligheder og begrænsninger	41
3.7 Forankring af GR-indsatser for børn og unge i høj risiko for kriminalitet	43
3.8 Afsluttende pointer	44
4. Konklusion	45
Bilag 1 Metodisk fremgangsmåde	49
Bilag 2 Inkluderet litteratur	55
Bilag 3 Oversigt over inkluderede studier	57
Bilag 4 Oversigt over studierne resultater	63
Bilag 5 Dokumentation for litteratursøgningen	65
Bilag 6 Studiebeskrivelser	69
Litteraturliste	92

Sammenfatning

TrygFonden og Det Kriminalpræventive Råd ønsker med denne kortlægning at bidrage til tilvejebringelsen af viden om genoprettende retfærdighed (GR), som kan medvirke til at bringe kriminalitetstruede unge i alderen 12-17 år tilbage på rette spor.

Kortlægningens overordnede forskningsspørgsmål er:

Hvilke effekter, processer og fordele og ulemper ved forskellige typer af genoprettende retfærdighed, rapporterer empiriske undersøgelser, og hvordan kan de forskellige empiriske eksempler på genoprettende retfærdighed relateres til dansk praksis og anvendelse?

I den forbindelse har KORA kortlagt litteraturen på området og interviewet en række udvalgte videnspersoner på feltet for GR. Kortlægningen skal bidrage med at indsamle og fremstille viden, der kan styrke dansk praksis og kommunernes faglige beslutningsgrundlag. Rapporten giver input til, men ikke direkte anbefalinger til, en videre diskussion af GR.

Selvom der er erfaringer med brugen af GR i Danmark, så viser analysearbejdet i forbindelse med denne rapport, at der er behov for en styrkelse af vidensgrundlaget på området – særligt i forhold til den tidlige kriminalitetsforebyggende indsats. Kun i ganske få kommuner i Danmark har man arbejdet med modeller inspireret af GR som kriminalitetsforebyggende arbejde, herunder i SSP-arbejdet.

Metode

Kortlægningen er primært baseret på empiriske studier fra 2005-2015 omhandlende effekter/virkninger, genoprettende processer og implementering i forhold til: offer, gerningsmand, interessenter/andre aktører, økonomi og recidiv. Litteratursøgningen resulterede i første screening i 1.555 studier. I den anden fase blev en række studier ved nærmere læsning af abstracts og selve studierne sorteret fra, hvis de ikke opfyldte inklusionskriterierne: Studierne skulle eksplicit vedrøre 'Restorative Justice' og inkludere aldersgruppen 10-25 år af unge kriminelle i høj risiko for kriminalitet². Pilotstudier, igangværende studier, anmeldelser og nyhedsartikler blev sorteret fra. På denne baggrund fandt vi 17 relevante studier. Herefter var processen, at vi søgte bredere på diverse hjemmesider og spurgte centrale videnspersoner på GR-feltet, hvilket resulterede i, at i alt 23 studier blev endeligt inkluderet.

Som supplement til selve litteratursøgningen er der gennemført interview med både danske og internationale videnspersoner inden for GR fra både praksisfeltet og det akademiske felt. Det ene formål med dette er at kvalificere og vurdere forskellige modellers potentiale i en dansk sammenhæng. Det andet formål er, på baggrund af interviewpersonernes viden om og erfaring med GR-praksisser, at perspektivere og give anbefalinger til, hvordan en GR-indsats i Danmark kan styrkes i forhold til kortlægningens målgruppe.

Overordnede GR-modeller og danske erfaringer

Kortlægningen identificerer to overordnede og veldokumenterede GR-modeller (eller prototyper), nemlig VOM (*Victim-Offender Mediation*) og konferencer eller stormøder (eng.: '*Conferences*') samt otte specifikke modeller. I VOM tilbydes offer og gerningsmand en mulighed for at møde hinanden i trygge og strukturerede omgivelser og involveres i en medie-

² Trods projektets egentlige aldersafgrænsning af målgruppen på 12-17 år fandt vi det nødvendigt at anvende en lidt bredere aldersafgrænsning, så vi ikke risikerede at overse centrale studier af mulig relevans for målgruppen, og som ikke benyttede en så snæver afgrænsning.

ret diskussion af kriminalitet under facilitering af en neutral mediator. Ved konferencer/stormøder er der flere deltagere, herunder familier/værger, støtter og ofte en række forskellige myndighedspersoner, herunder fx repræsentanter fra politi og kriminalforsorg. I Danmark har man erfaring med begge disse to overordnede modeller. Der er i Danmark en række aktører, der arbejder med udgangspunkt i GR-principper og -værdier, herunder inden for folkeskolen, politiet, Statsforvaltningen, på krisecentre og inden for SSP-samarbejdet. GR-indsatserne er imidlertid relativt uformelle/ustrukturerede og varetages i høj grad af 'ildsjæle' på feltet og ofte på deres frivillige initiativer. Af de mere formelle indsatser, har vi i Danmark Konfliktrådet, der som et landsdækkende tilbud 1. januar 2010 blev etableret ved lov. Rigspolitiet er her den overordnede ansvarlige, men det er de enkelte politikredse, der har ansvaret for etableringen og gennemførelsen af konfliktrådene lokalt. Konfliktrådet tager udgangspunkt i en VOM-model, og på disse møder deltager som udgangspunkt de to parter, offer og gerningsmand, samt en neutral mediator.

Effekter af modellerne

Litteraturgennemgangen viser, at der for begge modeller er dokumentation for, at der er positive virkninger af GR-modellerne. Der er en tendens til, at dokumentationen for konferencemodellen i højere grad peger på positive effekter i forhold til recidiv end for VOM-modellen. VOM-modellen har dog gode resultater i forhold til recidiv for unge lovovertrædere, som har begået mindre alvorlig kriminalitet for første gang.

Der er generelt en større tilfredshed blandt ofrene med GR-indsatser i forhold til ordinære retsprocesser, hvilket i litteraturen ofte anses som helt afgørende for at skabe egentlige genoprettende processer. I forhold til samfundsvilje, som handler om den brede befolknings opfattelser af GR, så viser studierne generelt en meget positiv opbakning til at anvende en GR-forankret tilgang til kriminalitet.

Samlet set er der altså dokumentation for, at GR kan have positive effekter på unge og begrænse recidiv. Samtidig peges også på, at GR kan have nogle slagsider, som er vigtige at være opmærksom på, fordi de i nogle tilfælde kan betyde, at GR-processen virker modsat hensigten, dvs. får negative konsekvenser for gerningsmænd såvel som ofre. Her peges der på vigtigheden i, at de professionelles kompetencer i forhold til og viden om GR er helt afgørende for at skabe vellykkede forløb. Flere studier påpeger også en tendens til, at processen presses for hurtigt igennem og til mangel på tilstrækkelig professionalisme i mediatorernes/facilitatorernes arbejde. En afgørende parameter for et vellykket GR-forløb er i flere studier den afsatte tid til planlægning og gennemførelse af GR-processen – en hurtig afvikling mellem offer og gerningsmand i en form for konference giver eksempelvis ikke de samme resultater. Det er vigtigt at give ofre og gerningsmænd realistiske forestillinger om mulige resultater, og det kræver tid og professionel kompetence.

Det er ikke muligt mere præcist at konkludere, om fx ungdomsdomstole eller gademægling bør foretrækkes, og hvilke typer af lovovertrædere som vil have størst udbytte af den ene eller den anden model for GR. Ligeledes er det heller ikke muligt entydigt at konkludere, om forankringen af GR bør være i det civile system og ikke fx i politiet.

Videnspersonernes erfaringer og anbefalinger

Flere videnspersoner anbefaler, at man i Danmark retter blikket mod positive udenlandske erfaringer med henblik på udvikling af den samlede GR-indsats, herunder særligt erfaringer fra Norge og Nordirland. Der er enkelte begrænsede systematiske vidensopsamlinger fra Norge, mens graden af dokumentation fra Nordirland er højere. I begge tilfælde kan man i disse finde inspiration til videreudvikling, implementering og facilitering af en eller flere modeller tilpasset en dansk sammenhæng, fx på baggrund af gode erfaringer med opfølgningssteam i relation til konfliktråd i Norge eller med gennemførelsen af konferencer.

Videnspersonerne gav udtryk for, at man i Danmark typisk ikke gør brug af én bestemt model, men ofte er inspireret af flere forskellige tilgange. Dette giver umiddelbart den fordel, at GR-tilgangen tilpasses den lokale kontekst, mens ulempen kan være, at man ikke får den fulde effekt af GR-modellerne, fordi forskrifterne ikke følges præcist. Der efterlyses på feltet mere viden om GR, så man i praksisfeltet kan blive endnu skarpere på, hvordan man kan arbejde GR-orienteret med stor effekt. Denne videnskortlægning kan bidrage til denne proces.

1. Indledning

I det følgende skitseres først baggrunden for kortlægningen (1.1) og derefter præsenteres kortlægningens formål (1.2).

1.1 Genoprettende retfærdighed – en baggrund

I Danmark findes der GR-inspirerede indsatser af forskellig karakter, som har det tilfælles, at de er inspireret af en række andre landes brug af genoprettende retfærdighed (GR) og erfaringer med genoprettende eller 'inkluderende processer' (Gade 2015). Disse indsatser kan langt overvejende karakteriseres som uformelle og frivillige indsatser. Christian Gade fra Aarhus Universitet har i en rapport med navnet '*Genoprettende retfærdighed i Danmark. Rapport fra Center for Konfliktløsning*', undersøgt hvordan GR praktiseres i Danmark. Der gives eksempler på praksisser inspireret direkte af GR, som benytter GR-modeller som 'cirkelprocesser', 'stormøder' (konferencer) og 'forumteatre'. Rapporten indeholder syv grundige casebeskrivelser på forskellige typer af GR-praksisser i Danmark. Om end den ikke påstår at give et udtømmende overblik over eksisterende typer af GR-indsatser i Danmark, står det med rapporten klart, at feltet er meget varieret, og at der benyttes principper, ideer og værdier fra GR i form af mæglinger i mange forskellige kontekster, herunder bl.a. i Konfliktrådet, inden for folkeskolen, inden for Politiet, inden for Statsforvaltningen, på krisecentre, inden for SSP-samarbejdet og til mange forskellige formål. Trods der ikke er konsensus om, hvordan GR skal forstås, er der altså – ifølge rapporten – en række personer i Danmark, som mener, at de arbejder med udgangspunkt i principper og værdier for genoprettende retfærdighed gennem mæglinger. Rapporten peger også på, at der i Danmark er en tendens til, at stadig mere inkluderende genoprettende processer (altså det, at flere personer deltager) vinder indpas i Danmark, som sættes i forbindelse med bl.a. cirkelprocesser og stormøder. Dette bryder med mæglinger, som traditionelt består af to parter (individer eller grupper), for eksempel, men ikke nødvendigvis af et offer og en gerningsmand, som er faciliteret af en neutral mægler, og undertiden med deltagelse af en eller to bisiddere.

En vidensperson, som blev interviewet i forbindelse med kortlægningen, pegede på, at blot 7-8 kommuner i dag arbejder målrettet med GR-principper og -værdier i deres kriminalpræventive indsats, og for eksempel arbejder enkelte SSP-medarbejdere i disse kommuner frivilligt med GR og på egne initiativer. Feltet for GR i Danmark bliver beskrevet som bestående af relativt få personer, som har karakter af at være ildsjæle.

Ved siden af de mere uformelle/frivillige former for GR, så er GR i form af Konfliktråd blevet tolket ind en formel institutionaliseret ramme i Danmark ved straffesager og i statsforvaltningen. Denne institutionalisering er i Danmark ikke nær så vidtgående som eksempelvis i Nordirland, hvor det har været integreret med retssystemet siden 1998 (Jacobson & Gibbs 2009) eller lande som Norge, Sydafrika og USA med modeller som *gruppemægling*, *cirkelprocesser*, *gademægling* og *konfliktråd*.

Hvad er genoprettende retfærdighed?

GR tilstræber en balance mellem håndtering af ofrets og samfundets interesser med et samtidigt fokus på reintegration/resocialisering af gerningsmanden i samfundet (Scandinavian Research Council for Criminology 2009). Christian Gade beskriver grundideen med GR således:

..at alle, som har krænket andre, bør tage ansvar for den krænkelse, de har forvoldt. (Gade 2015: 6, Van Ness & Strong 2015: 44)

Genoprettende retfærdighed (GR) forstås overvejende i litteraturen enten som en *teori* eller som en *proces*. Som teori kan man sige, at GR er en bestemt forståelse af kriminalitet som noget, der gør skade på mennesker, relationer og samfundet. GR handler derfor om at genoprette den skade, som handlingen har medført, gennem inkluderende og samarbejdende processer³. En sådan definition på GR lyder:

Restorative justice is a theory of justice that emphasizes repairing the harm caused or revealed by criminal behavior. It is best accomplished through cooperative processes. (Van Ness & Strong 2015: 44)

Dermed forstås 'ret' eller 'retfærdighed' (eng.: 'Justice') ikke som noget, som alene findes inden for det kriminalretslige system. Derimod refererer det til et fundamentalt menneskeligt behov, som er i enhver social sammenhæng, det være sig i skoler, familier, samfund, organisationer, civilsamfundet og staten.

Som en *proces* forstås GR som dét, at en/eller flere gerningsmænd og et/eller flere ofre og eventuelt berørte/implicerede i forlængelse af en forbrydelse mødes for kollektivt at finde løsninger på, hvordan forbrydelsens efterspil og dens implikationer for fremtiden håndteres. Hvordan denne afgrænsning nærmere foretages, er der en række forskellige modeller, som søger at give et mere præcist bud på. Marshall's temmelig brede definition lyder:

Restorative justice is a process whereby all the parties with a stake in a particular offence come together to resolve collectively how to deal with the aftermath of the offence and its implications for the future. (Marshall 1996: 37)

Howard Zehr's, som også var en af de første, der formulerede GR som en egentlig teori, betoner i langt højere grad genoprettelsen af gerningsmand, offer og det, som der i en bestemt kontekst refereres til med "samfundet", altså den sociale kontekst, i sin definition:

Restorative justice is a process to involve, to the extent possible, those who have a stake in a specific offence and to collectively identify and address harms, needs, and obligations, in order to heal and put things as right as possible. (Zehr 2002: 37)

På baggrund af ovenstående kan man derved sige, at GR adskiller sig fra traditionel strafferet ved at:

- kriminalitet opfattes som en konflikt mellem individer, som har gjort skade på ofre og samfund, snarere end brud på statens vedtagne love.
- hvor den traditionelle strafferet anser det som centralt at afgøre skyldsspørgsmål og tildele straffe, er GR mere optaget af at genoprette den skade, som den kriminelle handling har medført og i at reparere eller genoprette relationer.
- GR-processer skaber en mulighed for at ofre, gerningsmænd og samfund gennem aktiv deltagelse kan træde ud af de roller, som det ordinære strafferetssystem tilbyder (Latimer & Kleinknecht 2000, Van Ness 1993).

I forståelsen af GR er begrebet genoprettende (eng.: 'restoration') centralt og adresserer, hvem der er det egentlige objekt for genoprettelsen, dvs. hvad ofrene og "samfundet" indbefatter. Forståelsen af, hvem "samfundet" er, varierer i de forskellige GR-modeller, og

³ Se fx (Johnstone & Ness 2007)

hvor nogle modeller definerer "samfund" snævert, såsom alene familier og venner og de direkte berørte af kriminaliteten, opererer andre modeller med en forståelse af "samfundet" som derudover også kan indbefatte andre samfundsrepræsentanter, herunder både frivillige og myndighedspersoner (fx skolelærere, politi, ungdomsmedarbejdere, ansatte i kommuner etc.).

En væsentlig grundtanke i genoprettende retfærdighed er, at de personer, som er berørt af en krænkende handling eller konflikt, skal bidrage til løsning af denne konflikt eller genoprette den skade, der er sket⁴. Ideen er, at konflikterne så vidt muligt skal løses af parterne selv og den eller de personer, som har forvoldt skade, skal påtage sig et ansvar for at gøre skaden god igen, så den forurettedes behov bliver imødekommet. Som minimum for at vi her vil tale om GR, kræves det, at offer og gerningsmænd mødes enten direkte eller indirekte. Hvor mange, som herudover deltager, varierer mellem de forskellige modeller.

Udviklingen af genoprettende retfærdighed i dansk kontekst

Justitsministeriets *Betænkning om konfliktråd* fra 2008 forholdte sig til genoprettende retfærdighed (Justitsministeriet 2008b) som et bud på konfliktmægling, når de involverer straffesager. I Justitsministeriets *Betænkning om ungdomskriminalitet* blev GR anbefalet som indsats over for ungdomskriminalitet ((Justitsministeriet 2008a)). I forlængelse heraf blev Konfliktrådet formelt set indskrevet i lovgivningen i 2010.

Siden 2006 er der sket et markant fald i ungdomskriminaliteten i Danmark, idet antallet af mistanker eller sigtelser blandt børn og unge i Danmark mellem 2006-2014 er faldet med 67 % for de 10-14-årige, mens der for de 15-17-årige har været et fald på 41 % (Justitsministeriets Forskningskontor 2015). Disse statistikker kan, i hvert fald delvist, tolkes som et resultat af mange års kriminalitetsforebyggende arbejde, som har båret frugt, selvom også bredere forandringer af kulturel og samfundsmæssig karakter må udgøre en stor del af forklaringen.

Den nuværende regering har med den retspolitiske udmelding i forbindelse med *En ungdom uden kriminalitet Tydelig konsekvens, flere i uddannelse og arbejde* et udtalt mål om at styrke indsatsen mod kriminalitet blandt børn og unge (Regeringen 2015). I denne nævnes genoprettende retfærdighed i forbindelse med et ønske om, at der formelt iværksættes et konfliktråd over for gerningsmænd under 18 år, som et alternativ til den ordinære straf, og ikke som det er i dag, hvor det er et supplement. Det er således regeringens opfattelse, at:

.. der med en øget anvendelse af konfliktråd både sikres en øget ansvarliggørelse af gerningsmanden og en lettere vej videre i livet for ofret. (Ibid.: 15)

I Danmark har vi et formelt og lovgivningsbaseret tiltag, som kan karakteriseres inden for feltet for genoprettende retfærdighed, nemlig Konfliktrådet. Som nævnt indledningsvist findes også flere mere uformelle og frivillige tiltag (Gade 2015). Regeringsstrategien indeholder ikke fokus på nye GR-inspirerede tiltag, men derimod forslag til, at man kunne anvende Konfliktrådet til unge børn under 15 år, hvilket de sociale myndigheder i dag ikke har mulighed for.

I en dansk sammenhæng kan eksempler på Victim-Offender Mediation (VOM) findes inden for konfliktmæglingspraksis blandt andet i Konfliktrådet (Storgaard 2015, Storgaard & Păroşanu

⁴ Opsummerende kan man, ifølge Johnstone & Ness (2007), pege på tre forskellige, men overlappende begrebsliggørelser af GR, som er gennemgående i litteraturen: 1) mødet, hvor parter mødes for at aftale, hvordan en forbrydelse skal håndteres (GR som selve mødet), 2) lidt bredere og som en teori om genoprettelse og forebyggelse, der influerer alle kriminalretsligt (GR som genoprettende), og 3) genoprettende retfærdighed i den bredeste forstand som en tro på at al konflikt bedst løses gennem fredsopbygning eller forsoning og med dialog og parter aftaler (den transformative forståelse).

2015). Vibeke Vindeløv, juraprofessor på Københavns Universitet, har lagt grunden til meget af den konfliktmægling, som finder sted i Danmark, herunder også i Konfliktrådet, hvor den grundlæggende model, som der undervises i, er hendes refleksive model for konfliktmægling (Vindeløv 2007, Vindeløv 2013). Vindeløv definerer konfliktmægling som:

En frivillig og fortrolig konfliktløsningsmetode, hvor en eller flere upartiske tredjepersoner hjælper parterne med selv at forhandle sig frem til en for dem tilfredsstillende løsning gennem en struktureret proces. (Vindeløv 2013: 50-1)

Den viden, som formidles i Danmark, formidles i dag via forskellige kurser og uddannelser i fx Center for Konfliktløsning, og uddannelsen *Master i Konfliktmægling* på Københavns Universitet tager også primært udgangspunkt i denne model⁵.

Konfliktrådet er den indsats i Danmark, som på den mest formaliserede vis har udgangspunkt i ideer og principper for GR, og den eneste, som er institutionelt formaliseret og indskrevet i lovgivningen (Storgaard 2015, Storgaard & Păroşanu 2015). Konfliktrådet blev etableret ved lov 1. januar 2010 som et landsdækkende tilbud (Lov om konfliktråd 2009)⁶ under overordnet ansvar hos Rigspolitiet, mens de enkelte politikredse har ansvaret for etableringen og den lokale gennemførelse af konfliktrådene. Konfliktrådet tager udgangspunkt i en VOM-model, og i disse møder deltager som udgangspunkt alene offer, gerningsmand og mediator⁷. Konfliktrådet i Danmark kan benyttes i forhold til børn under den kriminelle lavalder og til unge mellem 15-17 år (i begge tilfælde med forældrenes samtykke), men også til voksne.

Alle kommuner blev fra 1. juli 2010 forpligtet til at udarbejde en plan for en sammenhængende indsats over for ungdomskriminalitet (jf. Servicelovens § 19, stk. 3). Kun i ganske få kommuner i Danmark har man gennem flere år arbejdet med forskellige modeller inspireret af GR i deres kriminalitetsforebyggende arbejde, herunder i SSP-arbejdet, men i flertallet af kommunerne har man til dato ikke arbejdet med GR. Samlet set er det altså indtrykket, at der i Danmark kun er ganske lidt opmærksomhed på og erfaringer med indsatser, som gør brug af genoprettende principper. Undtagelser herfra er Konfliktrådet og – som nævnt – en række knopskydninger og initiativer udvalgte steder i Danmark, som i vid udstrækning er båret frem af et begrænset antal ildsjæle enkelte steder og i få kommuner.

GR nævnes sjældent i forbindelse med kriminalitetsforebyggende arbejde i Danmark. For eksempel nævnes *genoprettende retfærdighed* ikke i Socialstyrelsens inspirationshæfte *Plan for en sammenhængende indsats over for ungdomskriminalitet*, som en tilgang, som har til formål at inspirere kommunerne som led i deres kriminalpræventive indsats (Hansen 2015). En undtagelse er Socialstyrelsens håndbog *Forebyggelse af kriminalitet blandt børn og unge – en metode og implementeringsguide*, som gennem interview med 46 videnspersoner i Danmark kortlægger seks aktuelle metoder til forebyggelse af ungdomskriminalitet (Greve 2014). I denne fremhæves med en case fra Køge Kommune konfliktmægling som et eksempel på en GR-model, der praktiseres med udgangspunkt i Vindeløvs refleksive model.

I 2014 blev der stillet et forslag i Folketinget⁸ om at overveje brug af ungekonferencer ud fra principper om GR og derved overveje andre former for sanktioner end de eksisterende ved at

⁵ Den langt mest udbredte konfliktløsningsmodel, der anvendes i Danmark, og som der bliver undervist i på konfliktmægleruddannelsen på Center for Konfliktløsning (www.konfliktloesning.dk)

⁶ Lov om konfliktråd i anledning af en strafbar handling, Nr. 467 af 12. juni 2009.

⁷ Denne blev evalueret med udgangspunkt i årene 2010-2011. På baggrund af 102 cases var konklusionen, at mere end 80 % af gerningsmænd og ofre og for 85 % af mediatorerne havde deltagelsen i VOM-processen været succesfuld eller meget succesfuld (Hansen 2012).

⁸ Forslag til folketingsbeslutning. Om sanktioner for unge, som har begået kriminalitet, 9. december 2014, http://www.ft.dk/Rlpdf/samling/20141/bslutningsforslag/B42/20141_B42_som_fremsat.pdf (hentet 1. oktober 2015)

afprøve nordiske og norske GR-modeller over for unge, som begår kriminalitet. Begrundelsen i forslaget er, at der stadig er mange unge, som begår gentagen kriminalitet, og som tidligt kommer i berøring med det traditionelle retssystem, og at der derfor fortsat er brug for at udvikle initiativer til at understøtte den ellers positive udvikling i kriminaliteten blandt unge.

Udviklingen af genoprettende retfærdighed i international kontekst

Også internationalt er der siden årtusindeskiftet kommet stort fokus på GR. FN udarbejdede i 2002 en række principper for brugen af GR i kriminalsager⁹, og i 2006 udgav de *Handbook on Restorative Justice Programmes*¹⁰. I regi af EU blev der i 2015 udgivet to værker om GR – et om GR, som et bud på en europæisk model for GR over for børn og unge og et udvalg af de mest effektive GR-indsatser målrettet unge i EU's 28 medlemsstater (Dünkel, Horsfield & Parosanu 2015). Der findes også en oversigt over 36 europæiske landes lovmæssige rammer, implementeringsstrategier og resultater i forbindelsen med anvendelsen af GR (Dünkel, Grzywa-Holten & Horsfield 2015). GR benyttes både i de europæiske lande, men også i Australien, New Zealand og USA, dvs. altså de lande, som vi i Danmark traditionelt sammenligner os med, og som denne kortlægning afgrænser sig til. Også i mange andre lande end de nævnte benyttes principper og værdier fra GR, hvori der stadig udvikles særskilte modeller, herunder Brasilien og i Afrika (Van Ness & Strong 2015).

1.2 Formål med videnskortlægningen

Det er et centralt mål for Det Kriminalpræventive Råd at forebygge kriminalitet blandt børn og unge. Som led i projektet *Forebyggelse af ungdomskriminalitet* ønsker TrykFonden og Det Kriminalpræventive Råd med denne kortlægning at bidrage til tilvejebringelsen af viden om genoprettende retfærdighed, som kan medvirke til at bringe unge i høj risiko for kriminalitet tilbage på rette spor.

KORAs bud på løsning af kortlægningsopgaven består af to dele: en systematisk litteratursøgning koblet med en praksisvalidering. Litteratursøgningen afdækker dele af den eksisterende viden på GR-området, herunder både i litteraturen, men også den praksisbaserede viden på en del af feltet. Det helt overordnede formål med løsningen af opgaven har været at skabe et vidensmæssigt grundlag, som kan være til inspiration for dansk praksis generelt og for kommunernes faglige besluthedsgrundlag i forhold til fremtidige kriminalitetsforebyggende indsatser. Det er således et ønske, at kortlægningen skal bidrage til, at myndigheder og fagpersoner, der beskæftiger sig med det kriminalitetsforebyggende område, får et mere solidt vidensbaseret grundlag i arbejdet med genoprettende retfærdighedstiltag.

Kortlægningens overordnede forskningsspørgsmål er følgende:

Hvilke effekter, processer og fordele og ulemper ved forskellige typer af genoprettende retfærdighed, rapporterer empiriske undersøgelser, og hvordan kan de forskellige empiriske eksempler på genoprettende retfærdighed relateres til dansk praksis og anvendelse?

Rapporten formidler resultaterne af kortlægningsprojektet i form af eksisterende viden om og erfaringer med genoprettende retfærdighed. Kortlægningen vægtlægger evidens og dokumenterede indsatsformer, og målet er at skabe et samlet overblik over dokumenterede

⁹ UN Economic and Social Council (ECOSOC), UN Economic and Social Council Resolution 2002/12: Basic Principles on the Use of Restorative Justice Programmes in Criminal Matters, 24 July 2002, E/RES/2002/12, available at: <http://www.refworld.org/docid/46c455820.html> [19. October, 2015]

¹⁰ UN (2006) *Handbook on Restorative Justice Programmes*, https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/06-56290_Ebook.pdf

GR-modeller i litteraturen og en viden om modellernes effekter, processer, metoder og implementering. Håbet er, at kortlægningen kan bidrage til at kvalitetssikre eksisterende praksis, ved at myndigheder og fagpersoner, der beskæftiger sig med kriminalitetsforebyggelse, får et vidensbaseret beslutningsgrundlag til fremadrettet at overveje, hvorvidt og hvordan GR-indsatser skal styrkes eller nye skal indføres. Således tager kortlægningen ikke stilling til, hvorvidt man bør prioritere GR i en dansk sammenhæng, men fremviser udelukkende resultater fra en kortlægning.

Det er altså centralt for løsningen af opgaven, at den viden om brugen af GR, som genereres, både har høj grad af relevans og er vedkommende for praksis. For at dette har kunnet lade sig gøre, er formuleringen af forskningsspørgsmålet for kortlægningen sket i tæt dialog med videnspersoner på feltet for GR. Resultaterne fra litteratursøgningen såvel som relevant erfaring og viden om udfordringer fra GR-feltet er blevet afsøgt gennem interview med nøje udvalgte videnspersoner.

Kortlægningen har et bredt sigte, idet den orienterer sig mod spørgsmål om GR-indsatsers effektivitet og processer i forbindelse med gennemførelsen af disse. Samtidig har kortlægningen en ambition om at identificere interessante eller lovende modeller, der er veldokumenterede. Det vil sige, at vi søger at etablere et vidensoverblik over GR generelt og i forhold til forskellige interessante modeller. I litteraturen om analyser og evaluering af GR-indsatser anvendes begrebet 'Restorativens' (dansk: *genoprettelighed*) for at adressere indsatsernes styrke og integritet i forhold til effekter, virkninger såvel som processer¹¹. Men der er i litteraturen om GR ikke enighed om, hvordan GR skal implementeres, eller om, hvordan relationen mellem det kriminalretslige system og GR skal være, ligesom der pågår en debat om, hvorvidt GR bør forstås proces-fokuseret eller outcome-fokuseret (Zernova & Wright 2007). Kortlægningen favoriserer ikke en bestemt af disse tilgange, men distinktionerne er derimod vigtige for at forstå den litteratur, som der er på feltet.

Fælles for de i kortlægningen identificerede GR-modeller er, at de deler fundamentale principper fra GR: 1) genopretning af skade, 2) direkte involvering af 'interessenter' og 3) samfundet som *første besvarer, hvor staten udgør en understøttende foranstaltning* (Raye & Roberts 2007: 217). GR forstås som processer, som bygger på nogle særlige principper og værdier, er efterhånden udbredt i de fleste lande og reflekterer værdier, såsom respekt, samarbejde, empowerment og frivillighed, trods at der er variationer imellem i forhold til, hvordan disse værdier praktiseres og vægtes i bestemte kontekster eller samfund (Van Ness & Strong 2015).

Kortlægningen ser på *effekter* som de mere langsigtede resultater af indsatsen, mens *virkninger* bruges om mere kortsigtede resultater – begge dele kan betegnes som outcome. Med *processer* refereres her overordnet til det, som sker i selve GR-mødet, fx i ansigt-til-ansigt mellem offer, gerningsmand og evt. andre interessenter i relation til den begåede kriminalitet. Processer indbefatter fx deltageres perspektiver på og oplevelser af møderne eller forskerens observationer af møderne. En del af litteraturen i denne kortlægning handler om disse forhold.

Ifølge Bazemore & Elis (2007: 404-5) ledsages GR af følgende tre principper, som hver især har proces- og outcome-dimensioner, der er centrale for at forstå både, *hvorvidt* og *hvorfor* GR-indsatser eller beslutningsprocesser heri virker.

1. Princippet om reparation vedrører arbejdet med at hele ofre, gerningsmænd og samfund, der har lidt skade af kriminalitet.

¹¹ For god diskussion af evaluering i forhold til genoprettende retfærdighed, se fx del 5 i Johnstone & Van Ness (2007).

2. Princippet om interessentinddragelsen, der vedrører dét at ofre, gerningsmænd og samfund bør inddrages tidligst muligt og i videst muligt omfang.
3. Princippet om transformeringen af samfundet og statens roller og relationer vedrører dét, at roller og relationer må gentænkes og forandres, og at retfærdigheden er ansvarlig gennem, at staten sikrer den nødvendige orden og fundament for GR, mens samfundet etablerer en rimelig fred.

Kortlægningen interesserer sig for alle tre typer af studier og ser både på studier, der primært undersøger, om en indsats virker, men også studier, som primært undersøger, hvordan, for hvem og under hvilke omstændigheder – dvs. til spørgsmål om kontekst og proces (Pawson & Tilley 1997). Studierne af GR peger i forskelligt omfang på henholdsvis faktorer vedrørende proces, effekt, såvel som implementering, og disse aspekter vil kortlægningen i videst muligt omfang af rapportere for hvert studie.

Fokus for kortlægningen er på evidens, forstået som viden om disse dimensioner, som til sammen skal udgøre et vidensgrundlag, som dokumenterer fx effekter af en GR-model i forhold til recidiv, men også kan give en form for overblik over viden om, hvad det er ved de forskellige modeller og indsatser, som i samspil med hvilke faktorer skaber bestemte dynamikker. Herved er ønsket med kortlægningens vidensfremstilling, at den skal bidrage med en viden, som kan fremme refleksion omkring brugen GR over for børn og unge, dvs. en viden, der kan fungere som en tænkeressource, samtidig med at den frembragte evidens ikke giver mulighed for at sige noget om, hvordan denne information skal benyttes; om én model bør vælges frem for en anden. Det er, som Boyes-Watson & Pranis (2012) peger på, mere tale om, at den viden, som en kortlægning som denne systematiserer, videreformidler og supplerer, men ikke definerer, den efterfølgende diskussion og dialog om selve kerneprincipperne i det aktuelle samfunds retssystem og den moralske stillingtagen til GR i forhold til mere traditionelle retspraksisser, som dette afkræver¹².

Studier af effekter, som i litteraturen undertiden benævnes 'Outcome'/'Impact', vil ofte søge at finde direkte og kausale forbindelser mellem intervention og 'Outcome/Impact'. Sådanne studier søger at besvare det centrale spørgsmål, hvordan det går modtagere af en intervention i forhold til, hvordan det ville være gået med de selvsamme personer, hvis ikke de havde modtaget den samme intervention. Den helt grundlæggende udfordring er her, at man ikke kan observere de samme personer i de to grupper case- og kontrolgruppen, og udfordringen er at få kontrolgruppen til at ligne casegruppen bedst muligt og graden af sammenfald mellem de to grupper, vil derfor være centralt for graden af kvaliteten af effektmålingen. Dette ret så omfattende effektbegreb forudsætter en klar kausalitetsforståelse og vil ofte kunne findes i studier med design som forskningsoversigter, RCT (lodtrækning), kvasi-eksperimentelle før-efter-målinger og eftermålinger. De mere kortsigtede effekter, som vi kunne kalde kvalitative effekter eller virkninger, indeholder en mindre kausal orienteret forståelse af effekt, men anses også som centrale for kortlægningen, og her kan der være tale om andre typer af studier med andre design, ofte også med brug af kvalitative metoder, survey og/eller evt. i kombination med diverse kvantitative metoder.

Studier i effekter/virkninger og processer og implementering i forhold til GR handler i litteraturen overvejende om:

1. Offer
2. Gerningsmand
3. Interessenter/andre aktører

¹² Hvor konflikten, som en ejendom overtages af staten, hvilket strider mod fundamentale principper, som indeholdes i GR, hvilket den norske kriminolog Niels Christie har påpeget i en berømt artikel (Christie, 1977).

4. Økonomi

5. Recidiv

Offer. Ofrets perspektiv anvendes i litteraturen både i forhold til at sige noget om effektivitet og i forhold til GR-processer og implementering; dvs. både under og efter gennemførelsen af en given indsats. Litteraturen fokuserer overvejende på ofres tilfredshed, erfaringer og oplevelser af rimelighed, mens behov og hvorvidt ofres opfattelser og ønsker som konsekvens af deltagelse i GR forandredes, kun i mindre grad er undersøgt empirisk (Bennett 2007).

Gerningsmand. Gerningsmandsperspektivet anskues i litteraturen både som udtryk for effektivitet, men også for GR-processen og implementering. Der undersøges overvejende de samme faktorer som for ofre.

Interessenter/andre aktører. I de inkluderede studier vedrører denne dimension overvejende analyser af de professionelles, oftest facilitatorers/mediatorers oplevelser, roller eller kompetencer i mødet mellem offer og gerningsmand eller "samfundets" opfattelse af og holdning til GR.

Økonomi. Få studier berører dette aspekt, og de, som gør det, er systematiske reviews, der belyser cost-effectiveness i forhold til udgifter ved ordinære retsprocesser via domstolsafgørelser samt omkostninger knyttet til kriminalitet.

Recidiv. Et mål, som ofte benyttes i litteraturen for effektivitet er recidiv; dvs. tilbagevenden til kriminalitet efter modtagelse af en indsats. Dette mål er udbredt i litteraturen om GR-indsatsernes effektivitet. Idealet er at se, om GR-indsatsen – ofte sammenlignet en kontrolgruppe, som gennemgår en traditionel retsproces – formår at nedbringe kriminaliteten; ofte målt i en toårsperiode efter indsatsens afslutning. Inkluderes studier, som ser på dette, er både studier af typen systematiske review/RCT, som undersøger kausale effekter, men også andre tilgange. Der er også studier, som med en kvalitativ tilgang til recidiv belyser gerningsmænds egne opfattelser af, hvordan og hvorvidt deltagelsen i en GR-indsats, har/har haft betydning for deres senere adfærd, herunder den kriminelle. Der er ud over ovenstående også fundet studier, som belyser GR-indsatsens effekt på antallet og indholdet af indgåede aftaler, og på hvorvidt de er blevet overholdt.

Kortlægningens metode er nærmere beskrevet i bilag 1.

2. Gennemgang af kortlægningens resultater

I dette kapitel gennemgås resultaterne af litteraturstudiet. I første afsnit præsenteres et overblik over de inkluderede studier af GR i afsnit 2.1. I afsnit 2.2 præsenteres to generelle GR-studier, som systematisk har undersøgt enkeltstudier og på den måde går på tværs af forskellige GR-modeller. I afsnittene 2.3 og 2.4 præsenteres to GR-modeller (eller GR-prototyper), henholdsvis VOM og konferencer. Under hver af disse to afsnit beskrives i alt otte specifikke modeller.

2.1 Overblik over de inkluderede studier

Som nævnt fandt vi i alt 23 relevante, tilfredsstillende studier om GR, som indgår i litteraturoversigten, og disse præsenteres i tabel 2.1. For yderligere detaljer om studierne og modellerne, har vi lavet en samlet litteraturliste over de 23 studier i bilag 2, et samlet overblik over studierne i bilag 3, de overordnede resultater kategoriseret efter de identificerede modeller i bilag 4 og har beskrevet samtlige studier i bilag 6.

Tabel 2.1 Oversigt over inkluderede studier i kortlægningen

Studie	Type	Model	Studiedesign
1. Baffour (2006)	Alternativ til traditionel retslig proces	Konferencer	Ikke-RCT m. kontrol
2. Bergseth & Bouffard (2013)	Alternativ til traditionel retslig proces	Hybrid model	RCT
3. Bradt, Bouverne-De Bie & De Visscher (2014)	Alternativ til traditionel retslig proces	VOM (Mediation og mægling)	Kvalitativ
4. Campbell et al. (2005)	Kan både blive henvist af retten og af anklagemyndigheden	The Balanced Model (Konferencer)	Kvalitativ
5. Choi, Bazemore & Gilbert (2012)	Alternativ til traditionel retslig proces	VOM og konferencer	Review (systematisk)
6. Choi & Gilbert (2010)	Alternativ til traditionel retslig proces	VOM (Mediation og mægling)	Kvalitativ
7. Crawford & Burden (2005)	Supplement til traditionel retslig proces	Referral Orders (VOM)	Mix
8. Forgays & DeMilio (2005)	Supplement til traditionel retslig proces	Ungdomsdomstol (VOM)	Mix
9. Gal & Moyal (2011)	Alternativ til traditionel retslig proces	Konferencer (diversionary conferences)	RCT
10. Gustavsen & Vardheim (2013)	Alternativ til traditionel retslig proces	Opfølgningsteam (konferencer)	Mix
11. Hayes et al. (2014)	Alternativ til traditionel retslig proces	Konferencer (diversionary conferences)	Mix
12. Hipple & McGarrell (2008)	Alternativ til traditionel retslig proces	Konferencer	Mix
13. Hyde (2007)	Supplement til traditionel retslig proces	Gademægling (VOM)	Kvalitativ
14. Kim & Gerber (2012)	Alternativ til traditionel retslig proces	Konferencer	Kvalitativ
15. Kvello & Wendelborg (2009)	Alternativ til traditionel retslig proces	Opfølgningsteam (konferencer)	Mix

Studie	Type	Model	Studiedesign
16. Livingstone, Macdonald, & Carr (2013)	Alternativ til traditionel retslig proces	Konferencer	Review (systematisk)
17. Newbury (2011)	Alternativ til traditionel retslig proces??	Referral Orders (VOM)	Kvalitativ
18. Sehlin (2009)	Supplement til traditionel retslig proces	VOM (Mediation og mægling)	Mix
19. Sherman et al. (2015)	Både supplement og alternativ. Henvi sning er både uden, før, under og efter evt. afsoning.	Konferencer	Meta-analyse (af det systematiske review, Strang. et al. 2013)
20. Strang et al. (2013)	Både supplement og alternativ. Henvi sning er både uden, før, under og efter evt. afsoning	Konferencer	Review (systematisk)
21. Urban & Burge (2006)	Supplement til traditionel retslig proces	Ungdomsdomstol (VOM)	Kvantitativ
22. Weatherburn (2013)	Både supplement og alternativ	VOM og konferencer	Review (systematisk)
23. Wemmers & Cyr (2013)	Alternativ til traditionel retslig proces	VOM (Mediation og mægling)	Kvalitativ

Det fremgår af tabellen, at de fundne GR-studier om GR målrettet børn og unge først og fremmest beskriver indsatser som alternativ til traditionelle retsprocesser. I alt 14 studier beskriver dette. Kun fem studier omhandler GR som et supplement til en traditionel retslig proces, mens fire studier beskriver GR som både et alternativ og et supplement.

Det fremgår også af tabellen, at studierne fordeler sig forholdsvist jævnt på analyser af henholdsvis VOM (Victim-Offender Mediation) og konferencer (Restorative Conferencing). Ni studier beskriver VOM, mens 11 studier beskriver konferencer, og tre studier beskriver begge former for GR.

Victim-Offender-Mediation (VOM) kan som model spores tilbage til i 1970'erne i Canada, hvorefter den blev udbredt til USA og senere resten af verden (Van Ness & Strong 2015: 27). Victim-Offender Mediation (VOM) er en betegnelse for en model, hvor offer og gerningsmand tilbydes en mulighed for at møde hinanden i trygge og strukturerede omgivelser og involveres i en medieret diskussion af kriminalitet under facilitering af en neutral mediator. I nogle tilfælde kan forældre/værger og andre tilbydes at være med i mediationen som støtter, men som udgangspunkt er det inden for denne forståelse: offer-gerningsmand, som sammen skal gennemgå processen. Som sådan kan det helt centrale mål for VOM (og den tidligere betegnelse for VOM, "Forsoningsprogrammer") siges at være at tilbyde en konfliktløsningsproces, som betragtes som fair af både offer såvel som gerningsmand (Umbreit cit. i Van Ness & Strong (2015: 83)). Her er forsoning et muligt resultat, men i de tilfælde, hvor gerningsmand og offer ikke kender eller har mødt hinanden, taler man snarere om undskyldninger og tilgivelse og ikke om egentlig forsoning.

VOM er et ansigt-til-ansigt-møde mellem offer og gerningsmand. I VOM-indsatserne inkluderes som regel offer, gerningsmand og en neutral mediator, som typisk er uddannet i at facilitere sådanne møder. Mediatoren skal sikre, at parterne får talt om den begåede kriminalitet og betydningen af denne. Ofrene har mulighed for at få svar på deres spørgsmål omkring kriminaliteten fra personen, som har begået den. Gerningsmanden vil tilsvarende have mulighed for at tage ansvar for det, som han/hun har gjort og for at forstå, hvilken skade som denne har gjort. I nogle tilfælde vil en plan blive udarbejdet, der reflekterer deres fælles beslutninger om, hvordan det skete skal genoprettes. Dette kan inkludere

undskyldninger, restitution (eller rekompensation) i form af dækning af materielle skader, økonomisk tilbagebetaling eller i form af at udføre bestemte former for gerninger for offer eller rettet mod samfundet mere bredt, hvilket er centrale måder, hvorpå (rets)systemet kan respondere for at holde gerningsmanden ansvarlig (Van Ness & Strong 2015: 103).

'Restorative Conferencing' er den udbredte betegnelse for konferencer (eller som ofte oversat til i skandinavisk regi: stormøder). Det er en bred betegnelse for et planlagt, skemalagt ansigt-til-ansigt møde, hvor en uddannet facilitator:

.. brings together offenders, their victims, and their respective kin and communities, in order to decide what the offender should do to repair the harm that a crime has caused. (Sherman & Strang 2012: 216)

Denne overordnede model blev i 1989 indført i New Zealand, som en *family group conferencing* og benyttet til at erstatte ungdomsdomstolen (youth court) for de fleste sager med gerningsmænd i aldersgruppen 14-16 år (Van Ness & Strong 2015). Denne model (the New Zealand Model) har i New Zealand lige siden været baseret på social velfærd og ikke på det kriminalretslige system og kan siges at være mere orienteret mod samfundet eller det kollektive, end VOM, som er mere individualistisk orienteret. Dette gælder også modellen Wagga Wagga, der også er udviklet i New Zealand, hvor det er politifolk, som er koordinatore og facilitatorer for konferencerne og ikke civile. Begge modeller er oprindeligt udviklet til voksne og er sidenhen afprøvet og indført til børn/unge. På engelsk findes konferencer stadig under navnet 'Family Group Conferencing', men der benyttes også 'Youth Conferencing' og 'Diversionary Conferencing'. I dag benyttes konferencemodellen i USA, Canada, i nogle latinamerikanske lande, i afrikanske lande og Europa, herunder England, Wales, Nordirland, Belgien, Holland og Norge (Zinsstag et al. 2011, Zinsstag & Vanfraechem 2012, Zinsstag 2012). En væsentlig forskel fra VOM er, at der i konferencer er flere deltagere, herunder familier/værger, støtter og ofte en række forskellige myndighedspersoner, herunder fx repræsentanter fra politi og kriminalforsorg. En anden væsentlig forskel fra VOM er, at konferencer er faciliterede eller koordinerede, hvor der i VOM er en neutral mediator. Facilitatoren støtter gruppen, sikrer at alting forløber sikkert for alle, og at der ikke er noget, der tager irrelevante drejninger. Endelig opererer VOM ofte med, at man holder formøder med de enkelte parter, hvori parterne kan forberede sig, mens forberedelse som oftest ikke benyttes i konferencemodellen, trods man gør det i Norge. Et centralt karakteristika ved konferencerne er, at møderne, trods ofret måske har afslået at deltage, kan afholdes, under deltagelse af ofrets familier eller andre og derved gennemføre mødet alligevel¹³.

I litteratursøgningen fandt vi kun empiriske studier om brugen af VOM og konferencer, men ikke nogen om cirkler¹⁴ (fx Pranis (2015)). Dette stemmer overens med, at litteraturen flere steder bemærker, at effekter og processer i forhold til brugen af cirkler indtil videre kun er blevet analyseret og empirisk dokumenteret i et meget lille omfang (Van Ness & Strong 2015: 86). Men det er ikke ensbetydende med, at brugen af cirkler og erfaringerne med modellen er tilsvarende begrænsede, hverken i Danmark (Gade 2015) eller i andre lande. For

¹³ Også i Canada anvendes tilsvarende konferencer/stormøder siden 2002 med *Youth Criminal Justice Act* (YCJA). Også i disse møder er modellen et alternativ til straf, og mødet kan varetages af både politiet, dommere, eller folk der arbejder med unge. Der kan ligeså, udover gerningsmand og offer og deres nærmeste støtter, deltage en række personer, såsom advokater, politifolk, dommere, advokater, politifolk, anklagemyndighed, socialrådgivere, kriminalforsorgen, lærere mv. og kan bruges til at forebygge at den unge kommer ind i det ordinære strafferetssystem.

¹⁴ Lige bortset fra, at en af de fire typer af GR-indsatser, som Bergseth & Bouffard (2013) inddrager studier af, er den såkaldte 'Circle Sentencing', som netop er cirkler. Cirkler betegnes i Van Ness & Strong (2015: 85-6) som en samfundsbaseret beslutningstilgang, som i stigende omfang benyttes i genopbyggende indsatser og beskrives som: "The circle process allows for discussion of its members' norms and expectations, leading to a shared affirmation by the circle – not just for the offender and victim, but for the community at large" (Ibid.: 86). Målet er at både samfundet, ofret, gerningsmanden og deres familier indgår.

eksempel er 'Circles of Support' afprøvet og indført som del af den nordiske model for brug for konferencer (Chapman 2010), ligesom der i Nordirland er udviklet guidelines for 'Restorative Community Circles' med henblik på at adressere interkulturelle konflikter mellem grupper (Chapman, Campbell & Wilson 2012: særligt s. 128-40)¹⁵.

I forhold til studierne design fremgår det af bilag 3, at der er stor variation. Fire studier undersøger GR med en ren kvantitativ tilgang, herunder to studier, som anvender et randomiseret kontrolleret design. Syv studier anvender en ren kvalitativ metodisk tilgang i form af dybdegående interview og deltagerobservation af GR. Disse studier undersøger både implementeringsmæssige og processuelle aspekter, men også effekter og virkninger i forhold til deltagernes egne oplevelser og erfaringer med deltagelse i forskellige GR-indsatser. Syv studier anvender et mix af en kvantitativ og en kvalitativ tilgang. Endelig er der fem studier, som anvender en form for litteratur-review-tilgang, herunder to studier, som har en generel og bred karakter (flere modeller og flere forskellige lande), som gennemgås særskilt i afsnit 2.4. Fem studier er systematiske review.

Tabel 2.2 viser den geografiske fordeling af studier i forhold til den undersøgte GR-indsats' forankring. Der ses en overvægt af nordamerikanske studier og derefter en jævn fordeling over nord- og mellemeuropæiske lande til Australien og New Zealand. Dette understøtter blot, at GR-indsatser efterhånden er ganske udbredt i Europa og andre vestlige og engelsk-sprogede lande (USA, Australien og New Zealand). Vi har kun søgt i skandinaviske og engelsksprogede databaser og forholder os alene til og har kun fundet studier fra den vestlige verden. Disse oven for nævnte lande, er da også, internationalt set, de mest toneangivende i den genoprettende retfærdighedsbevægelse og har udmøntet forskellige overordnede modeller (VOM i Nordamerika og Europa/Skandinavien, 'Conferencing' i New Zealand/Australien og 'Circles' i Canada/USA) (Van Ness & Strong 2015, kap. 2).

Tabel 2.2 Geografisk fordeling over kortlægningens studier

Lande	Studier	Antal
USA	1, 2, 6, 8, 12, 21	6
Belgien	3	1
England	7, 17	2
Australien	9, 11, 14	3
Norge	10, 13, 15	3
Sverige	18	1
Canada	23	1
Nordirland	4	1

Note: Alle de systematiske review inkluderer flere lande og er derfor ikke med i tabellen (5, 16, 19, 20, 22)

Tabel 2.3 viser fordelingen af studier efter udgivelsesår. Som tidligere beskrevet har vi kun valgt studier fra 2005 og frem til i dag. De fundne studier fordeler sig ret jævnt over hele perioden, lige bortset fra 2013, som adskiller sig ved relativt flere studier. Dette kan afspejle en fornyet interesse i forskning i GR. Flere af de inkluderede review udkom fx i 2013, i 2014 og i 2015, hvorimod der i de foregående år ikke udkom så mange af disse.

¹⁵ Restorative Community Circles er en tilgang, hvor distinktionen mellem offer og gerningsmand ikke altid er tydelig, og der behøver følgelig ikke at være en enkelt handling at referere tilbage til.

Tabel 2.3 Udgivelsestidspunkt for kortlægningens studier

Udgivelsesår	Studie	Antal
2005	4, 7, 5	3
2006	1, 21	2
2007	13	1
2008	12	1
2009	15, 18	2
2010	6,	1
2011	9, 17	2
2012	5, 14,	2
2013	2, 10, 16, 20, 22, 23	6
2014	3, 11	2
2015	19	1

2.2 Gennemgang af to generelle review-studier af GR

Vi fandt i alt to studier af GR, der systematisk undersøger eksisterende studier af GR-indsatser på et mere generelt niveau. Det vil sige, at de ikke skelner mellem forskellige GR-modeller, men under ét kalder dem for 'GR-processer' (Choi, Bazemore & Gilbert 2012, Weatherburn 2013). I realiteten beskæftiger disse to studier sig med VOM og konferencer på samme tid. Choi, Bazemore & Gilbert (2012) har alene fokus på børn/unge, mens Weatherburn (2013) både medtager studier af børn/unge og voksne. De to studier gennemgås i det følgende.

Reviewet af Weatherburn (2013) undersøger studier af effekten af GR-indsatser, som er målrettet unge såvel som indsatser målrettet voksne og sammenligner dette med lignende grupper, som har gennemgået en ordinær retsproces. I nedenstående citat beskrives de GR-indsatser, som indgår, og pointen er, at disse er relativt forskellige, hvilket gør, at man må undgå enhver form for generalisering af resultaterne:

Some of these programs are offered as an alternative to court. Some are only available once an offender reaches court. Some are available both as alternatives to court and as options a court can exercise in its own right. The referral processes, the nature of each program, the program entry and exclusion criteria, the mode of operation and the program target groups vary considerably from one program to another. This variation makes any generalization about RJ inherently tentative and provisional. (Weatherburn 2013:2)

Effektmålene, som anvendes i studiet, er: 1) Recidiv, 2) Offertilfredshed, 3) Samfundsvilje og 4) Økonomi. Studiet anvender en bred definition af GR og anerkender, at der i inklusionen af studier herved følger en stor bredde af typer af GR-indsatser, hvilket får forfatterne til at tage visse forbehold. Om *recidiv* finder reviewet fire ud af 14 studier, som viser, at GR har en positiv effekt i forhold til at nedsætte recidiv. Dog afvises to af studierne af metodiske grunde.

Studiet peger alt i alt på, at der ikke er solid dokumentation for, at GR-indsatser giver signifikant lavere recidiv i forhold til ordinære retsprocesser. I forhold til *offertilfredshed* konkluderer reviewet, at der er gennemført meget få studier med kontrolgruppe af dette, og at

de, som findes, konkluderer, at der er større offertilfredshed med GR-indsatser i forhold til ordinære retsprocesser. I forhold til *samfundsvilje*, som handler om den brede befolknings opfattelser af GR, konkluderes det, at opfattelserne i alle tilfælde er positive, hvilket indikerer en solid opbakning til at anvende en GR-forankret tilgang til kriminalitet. Endelig angående økonomi, pointeres det, at man her bør skelnes mellem, om GR-indsatsen er et alternativ eller et supplement til ordinære retsprocesser. Ved supplement må man tale om merudgifter, under forudsætning af – som studiet peger på – at GR ikke har effekt på recidiv. Hvis genoprettende retfærdighed derimod kan udgøre et alternativ, og GR-indsatser kan erstatte almindelig ret, kan det være samfundsøkonomisk besparende¹⁶.

Reviewet af Choi, Bazemore & Gilbert (2012) undersøger litteraturen om ofre i relation til både konferencer og VOM med et særskilt fokus på ekstreme cases eller "outliers" og ser på ofrenes dårlige oplevelser med deltagelse i GR-processer. Reviewet dækker studier fra bl.a. USA, Australien, New Zealand og Canada. Studiet peger på, at GR i sin essens ikke er en outcome-baseret praksis og derfor ikke bør være outcome-drevet. Risikoen er, at praktikere mister fokus på proces, de genoprettende, transformative og forandringsskabende elementer for alle involverede minimeres med en mindre effektiv indsats til følge. Dette betyder endvidere, at der er mulighed for, at ofre bliver 'gen-offerliggjort' (re-victimized), hvilket de belyste studier peger i retning af sker, når ofres behov overses i processen. I opsummeringen af den samlede evidens i litteraturen for GR-'best-practices' fremhæves vigtigheden i at sikre: 1) grundig praktikertræning, 2) grundig forberedelse af ofre, gerningsmænd og støtter, 3) fokus på offercentrerede og sensitive praksisser, 4) at processerne er dialogdrevne i modsætning til et snævert fokus på outcome, 5) åbne, ærlige og respektfulde interaktioner, hvor gerningsmænd føler sig sikre nok til at acceptere ansvar for deres handlinger, snarere end at blive guidet af snævre metoder (eng.: 'scripts'¹⁷), muligheder for at udtrykke følelser, som kan medføre undskyldninger til ofre og tilgivelser for gerningsmænd. Studiet gennemgår relativt grundigt de enkelte elementer og indeholder mange referencer til litteraturen, som virker særdeles relevante for en nærmere læsning i kvalificeringen og tilrettelæggelse af eventuelle fremtidige GR-indsatser.

2.3 Victim-Offender Mediation

Dette afsnit har til formål at beskrive de studier, som vi har fundet i forbindelse med kortlægningen, og som eksplicit er karakteriseret ved at tage udgangspunkt i en VOM-model. Fælles er også, at de ser på børn og/eller unge eller begge aldersgrupper. Studier betoner hver især i forskellige grader effekt/virkninger og processer. Det drejer sig specifikt om fire studier (Bradt, BouverneDe Bie & De Visscher 2014, Choi & Gilbert 2010, Sehlin 2009, Hydele 2007, Wemmers & Cyr 2005).

Det følgende afsnit berører, hvad den fundne litteratur siger om recidiv, som en mere langsigtet effekt for VOM. Der er ikke fundet tilstrækkeligt gode review, der undersøger recidiv i

¹⁶ Der refereres til en australsk undersøgelse, hvor det empirisk er dokumenteret, at konferencer kan give økonomiske besparelser, dvs. hvor prisen pr. ung kriminel gennem et genoprettende retfærdighedstiltag var betydeligt lavere end tilsvarende unge gennem ordinær ret. Et andet australsk studie viser besparelser, når politiet kan håndtere sager, således at sagerne ikke kommer for retten. Også erfaringerne fra Nordirland finder tilsvarende (se fx Jacobson & Gibbs (2009)) og et studie fra University of Sheffield (RJC 2011), <https://www.restorativejustice.org.uk/news/what-does-ministry-justice-research-restorative-justice-tell-us>, hentet 1. oktober 2015.

¹⁷ Der er meget få konkrete metodeanvisninger i litteraturen om gennemførelsen af konferencer, men en af dem er anvendelsen af 'script', altså meget formaliserede og styrende for processen, som beskrevet i O'Connell, Wachtel & Wachtel (1999). Metoden benyttes ikke i Nordirland, og er kritiseret for at være for styrende, og her benyttes en narrativ tilgang, hvor udgangspunktet er deltagernes egne historier. Et andet eksempel er det norske konfliktråd, som er inspireret af en anden model, nemlig Wagga, hvor politiet er facilitatorer samt metoden *The Real Justice*, se: <http://www.realjustice.org/>.

forhold til VOM-modellen¹⁸. Således vil betoningen overvejende være på deltageres, mediatorernes, ofrenes og gerningsmænds oplevelser og evalueringer af deltagelsen samt på de mere processuelle og implementeringsmæssige forhold.

2.3.1 Mediation og mægling

Denne model kan betragtes som "den rene" VOM, og de fire studier, som vi her har identificeret, undersøger på forskellige dimensioner denne model.

VOM er grundlæggende en betegnelse for en model, hvor gerningsmand og offer mødes, og hvor en neutral mediator deltager. I litteraturen kaldes disse undertiden for 'mediation' eller 'mægling', som går på den konkrete metode, som VOM bygger på. Mægling eller mediation benyttes altså også på andre felter end kriminalitetsområdet. Men de følgende studier, som er identificeret i kortlægningen, er alle studier, som tager udgangspunkt i lovovertrædelser eller forebyggelse af kriminalitet blandt unge.

Konfliktråd i Sverige. Sehlin (2009) er en effektevaluering og et kontrolleret stikprøveforsøg af mæglingsindsatsen i forhold til unge under 21 år¹⁹, som er forankret i den svenske konfliktrådsordning, der blev lovfæstet i 2002 (*medlingslagen*). Studiet er et casestudie af to forskellige mæglingsinstitutioner i Sverige med fokus på, om indsatsen nedsætter recidiv²⁰. For den totale population, som indgik i undersøgelsen, havde den gruppe, som ikke deltog i mæglingen i højere grad tilbagefald til kriminalitet. Mens 28 % af deltagerne i mæglingen begik ny kriminalitet, var det 43 % af dem, som ikke deltog. Således konkluderes, at risikoen for tilbagefald til ny kriminalitet er ca. dobbelt så stor for dem, som ikke har deltaget i mæglingen, som for dem, der deltog. Det konkluderes yderligere, at piger har en bedre effekt af mæglingen end drenge. Effekten af alder (over eller under 15 år) og fødested, gruppe vs. individuel mægling, eller compensation vs. ikke compensation kunne ikke bestemmes, idet de ikke var signifikante. For forbrydelser mod liv og sundhed, forbrydelse mod frihed og førlighed, tyveri, og hærværk, er der lavere recidiv for gerningsmænd, der har deltaget i mæglingen, end der er for gerningsmænd, som ikke har deltaget i mæglingen. For tyveri og hærværk er risikoen for recidiv ca. tre gange større for unge, som ikke har deltaget i mæglingen, end den er for unge, der har deltaget i mæglingen.

Wemmers & Cyr 2005 undersøger i en canadisk sammenhæng, hvorvidt mediation kan have en terapeutisk effekt på mennesker, som er ofre for unge gerningsmænd. Studiet baseres på telefoniske interview med 46 ofre²¹, hvoraf 39 deltog i direkte mediation (ansigt-til-ansigt), mens de øvrige deltog i indirekte mediation. Cirka tre fjerdedele af de 59 deltagere oplevede ikke, at det var direkte skræmmende at indvillige i mødet med deres gerningsmand, mens den øvrige andel oplever dette. Under selve mediationen føler alle sig i sikkerhed, og samtlige interviewede oplever, at mødet efterfølgende har reduceret deres frygt²². Både deltagere i den direkte og indirekte mediation, oplevede at deltagelse i mediationen

¹⁸ Vi blev sent i arbejdet med kortlægningen opmærksomme på, at et svensk studie gennemført af Socialstyrelsen i Sverige, handler om kriminalitetsforebyggende indsatser målrettet unge lovovertrædere, indeholder et særskilt review om VOM. Dette review peger på, at den gennemsnitlige effekt af VOM er relativt lille, men statistisk signifikant og varierede i størrelse afhængigt af studiernes grad af intern validitet (Carpelan & et al. 2008). Reviewet bygger generelt på konklusionen af studier fra før 2005, men et studie fra 2006 er, ifølge forfatterne af særlig god kvalitet, og dette tillægges relativt meget vægt i reviewets konklusion (Bradshaw, Roseborough & Umbreit 2006). Se også (Umbreit, Coates & Vos 2008) for en god oversigt og gennemgang af evidens i forhold til VOM.

¹⁹ Denne indsats reguleres af 'medlingslagen' fra 2002 og er målrettet mennesker under 21 år. Offer og gerningsmand deltager frivilligt og et kriterium er, at der skal være politianmeldelse for at sagen kan høre under denne lovgivning og foregår parallelt med den ordinære ret.

²⁰ Unge i de svenske kommuner Hudiksvall og Örnköldsvik (casegrupperne) blev sammenlignet med lignende unge fra de to andre 'län', Gävleborgs Län og Västernorrlands Län, (kontrolgrupperne).

²¹ Dertil havde 13 personer afslået at deltage.

²² Bortset fra en person, som ikke oplevede mødet reducerede han/hendes frygt, men det skyldes, at gerningsmanden slet ikke havde fortrudt sin forbrydelse.

havde gjort det lettere at lægge hændelserne bag sig, og alle bortset fra to fik det psykisk bedre af at have mødt gerningsmanden. Studiet konkluderer, at VOM-mediationen kan facilitere egentlig heling, hvis ofre oplever at blive behandlet rimeligt/fair. Artiklen fremhæver, at det er helt afgørende, at gerningsmænd før eventuelt deltagelse 'screenes' i forhold til, om de påtager sig det fulde ansvar for hændelsen eller ej, idet de, som ikke gør dette, ifølge studiet bør ekskluderes, da det ellers kan få en negativ effekt på ofre.

Studiet Bradt, Bouverne-De Bie & De (2014) undersøger gennemførelse af en VOM-proces med særligt fokus på de professionelles roller og deres opfattelser af spillet mellem individuelle faktorer i mediationsprocessen og de strukturelle forhold for denne. Studiet tager udgangspunkt i en helt typisk definition af VOM, hvor formålet er at forholde sig til ofrets behov og sikre, at gerningsmændene holdes ansvarlige for deres handlinger. Der undersøges både praksisser over for unge og voksne. Den undersøgte variant af VOM er forankret i Belgien og er målrettet forankret i to forskellige lovgivningskomplekser, men er i begge tilfælde praksisser, der finder sted uafhængigt af det kriminalretslige system. En mediator arbejder på at få parterne til at nå til et forlig. En central konklusion og anbefaling går på, at man skal passe på, at mediatorerne, fx i skoleregion, ikke får rollen som case-managere/sagsbehandlere eller som juridiske konsulenter, idet studiet viser, at dette kan forandre indsatsen i sådan en grad, at det helt afviger fra centrale principper for GR og for VOM specifikt.

De professionelle fortæller, at mediation i praksis over for unge primært bruges til at irrettesætte de unge og få dem til at erkende skyld og tage ansvar, mens mediation over for voksne i højere grad kommer til at handle om at sikre gerningsmændenes interesser og om at forholde sig kritisk til de måder, hvorpå retssystemet forholder sig til kriminelle. Studiet konkluderer, at en del af de interviewede oplever, at VOM benyttes af 'magthaverne' som adfærdskorrigerende, disciplinerende og kontrollerende over for mennesker, som ikke opfører sig, som de forventes. Et case-eksempel herpå fremhæves fra en skole, hvor en skoleleder benytter VOM som et middel til at få fastsat en straf for de unge. Studiet fremhæver også en bekymring for, at arbejdet med kriminelle ikke længere er tilstrækkeligt forankret i socialt arbejde og derfor udføres med andre mål og midler, end de som er typiske for socialt arbejde, såsom social retfærdighed, service, værdighed og den enkelte persons værdi. Der gives udtryk for en bekymring for, at VOM – med dets snævre fokus på individet og ikke på de strukturelle forhold, indebærer en fare for, at VOM-praksis bliver 'instrumentaliseret af retssystemet'. Studiet udtrykker også, på baggrund af analysen, bekymring for, at det sociale aspekt af VOM-modellen risikerer at blive udvandet, således at VOM snarere end at øge involvering og sikre de involveredes interesser, vil øge 'magthaveres' kontrol over individer. Anbefalingen fra studiet er at søge at bevare og udbygge de elementer af VOM, som handler om socialt arbejde og de involveredes rettigheder og interesser. Det er desuden vigtigt at have for øje, at mediatorernes roller i arbejdet har individuelle (metodemæssige) såvel som strukturelle komponenter (den politiske del af opgaven), og at de ikke kun ser sig selv som fx administratorer i det kriminalretslige system.

Studiet er altså forholdsvist kritisk i forhold til VOM og påpeger visse faldgruber og centrale prioriteringer for praktiseringen af VOM, for at denne vedvarende kan forankres i fundamentale principper for GR, som på flere måder er relateret til kerneværdier i traditionelt socialt arbejde²³. Pointen er også, at modellen ikke i sig selv sikrer den genopbyggende retfærdighed, men at karakteristika ved de professionelle (uddannelsesmæssige baggrund)

²³ For god diskussion af GR i forhold til socialt arbejde med familier, se fx: Van Wormer, K. (2003). Restorative justice: a model for social work practice with families. *Families in Society: The Journal of Contemporary Social Services*, 84(3), 441-448. Bradt, L., & Bie, M. B. (2009). Social work and the shift from 'welfare' to 'justice'. *The British Journal of Social Work*, 39(1), 113-127. Bradt, L., & Bouverne-De Bie, M. (2009). Victim-offender mediation as a social work practice. *International Social Work*, 52(2), 181-193.

og de værdier og principper, som de bringer i spil i arbejdet, har stor indflydelse på, om VOM også gennemføres med udgangspunkt i værdier og principper fra GR.

Jung & Gilbert (Choi & Gilbert 2010) undersøger deltagernes (gerningsmænd, ofre, støttepersoner for gerningsmænd samt mediatorer) oplevelser af VOM. Konteksten er USA, så konklusionen kan som sådan ikke generaliseres til en dansk praksis. Derimod vil resultaterne og ikke mindst anbefalingerne i det følgende blive trukket frem. Formålet med studiet er at give substantielt input til udvikling og kvalificering af VOM-processer i forhold til mediatorernes rolle og funktion. Studiet belyser fem dimensioner af mediatorernes arbejde, nemlig evnen til: 1) at holde tingene under kontrol, 2) at opretholde neutralitet, 3) at udvise respekt for deltagerne, 4) at skabe en proces, hvor der tages højde for ofres følelser og interesser, 5) at samarbejde med andre mediatorer. Det konkluderes, at VOM generelt opnår deltagernes respekt, og at flertallet føler sig hørt. Der påpeges en tendens til, at processen presses hurtigere igennem, og at der er en tendens til en mangel på tilstrækkelig professionalisme i mediatorernes arbejde. Mange af forældrene til de unge deltagere, oplever, at mediatorne kommer til at favorisere ofrene, hvilket ikke er hensigtsmæssigt, og at mediatorerne ikke er hårde nok ved deres børn. Det fremhæves som en vigtig pointe, at ofre i vid udstrækning er for dårligt forberedte, og at de har fået for lidt vejledning i forhold til deltagelsen og det at sidde over for gerningsmanden. Det problematiseres, at ofre ofte vejledes i at holde sig tilbage, idet dette risikerer at begrænse deres samlede udbytte betydeligt. I forlængelse heraf påpeges, at mediatorernes forsøg på at holde deltagernes følelser 'i skak' skal ses som en konsekvens af mediatorernes ønske om at kontrollere processen og holde tidsrammen. Alt dette kan betyde, at den genoprettende proces ikke sikres i tilstrækkeligt omfang, når man går på kompromis med essentielle aspekter af processen. Anbefalingen er, at man bør sikre en tilstrækkelig uddannelse af mediatorer, og man kan overveje at sikre nationale retningslinjer for mediatorer.

De fire gennemgåede studier af VOM i form af mediation, mægling og konfliktråd peger på tre forskellige, men på hver sin måde centrale, dimensioner ved brugen af VOM-modellen over for unge. For det første konkluderes det, at der er identificeret positive effekter i forhold til, at deltagelse i VOM kan have en god, helende og genoprettende terapeutisk effekt på ofre. Der peges også på, at man skal passe nøje på med at gennemføre en VOM, hvis gerningsmanden ikke har erkendt sit ansvar, og at VOM har en klar, om end mindre, dokumenteret recidiv hæmmende effekt i et studie af det svenske brug af konfliktråd, som minder om det danske, over for unge under 21 år. Endelig er en central konklusion, at hvis GR-principper og -værdier skal styrkes, må man huske på, hvem de professionelle er, som står over for at skulle gennemføre VOM. Alt i alt er der således dokumentation for, at VOM kan have positive effekter på unge og begrænse recidiv. Men VOM kan også have nogle slagsider, som man bør være opmærksom på, fordi de i nogle tilfælde kan betyde, at VOM-processen virker modsat hensigten med negative konsekvenser for gerningsmænd såvel som ofre. Det sidste studie giver helt konkrete fokuspunkter for at sikre en et højt fagligt niveau i en VOM-proces og anbefalinger til mediatorers gennemførelse af en VOM-indsats.

2.3.2 Hybridmodellen

Bergseth & Bouffard (2013) er et kvantitativt baseret studie af en specifik GR-indsats, som benyttede flere forskellige indsatsmodeller (*hybridmodel*), hvor gerningsmanden, på baggrund af en individuel vurdering, henvises til den indsatsmodel, som er mest hensigtsmæssig. Studiet har fokus på recidiveffekter og undersøger effektiviteten af en specifik model for en GR-indsats, der udgør et egentligt alternativ til straf for unge i USA. Studiet inkluderer, i modsætning til de fleste GR-indsatser, flere typer af kriminelle og både første- og flergangskriminelle. Modellen kaldes en 'hybridmodel' ('variety approach') (Bazemore &

Umbreit 2001). Indsatsen fungerer uafhængigt af den lokale ungdomsdomstol, men er økonomisk støttet af statslige midler via en række sociale institutioner. Indsatsen begyndte i 2000 og består af en fuldtidsmedarbejder og frivillige. Fuldtidsmedarbejderen har fire års kriminologisk uddannelse samt fire års mediations- og faciliteringserfaring forud for opstart af indsatsen og har modtaget gennemsnitlig 27 timers træning pr. år siden 2000. De frivillige i programmet får løbende tilbudt relevante efteruddannelsesaktiviteter. Fremgangsmåden er sådan, at de ansatte vurderer den enkelte unge og derefter matcher denne med den af de forskellige GR-indsatser, der vurderes mest egnet (af konkrete modeller nævnes *Victim-Offender Dialogue*, *Panel & Indirect Mediation*). Det gøres klart, at denne hybridmodel anvender elementer fra både: 1) Victim-Offender Mediation (VOM), 2) Community reparative boards, 3) Family Group Conferencing (FGC) og 4) Circle sentencing. Studiet viser, at unge, der blev henvist til GR-indsatsen forblev uden for kriminalitet signifikant længere, end de unge, der blev henvist til en traditionel ungdomsdomstol²⁴. Studiet viser, at udbyttet af indsatsen for mennesker, der har begået mere alvorlig kriminalitet, er noget mindre end for andre. Hvis personen er flergangskriminel tyder det på, at det er nødvendigt med en kombination af GR-indsatser (fx 'mediation', 'restitution', 'community service') og deltagelse i relevante og muligvis mere intensive '*offender rehabilitation programs*', som eksempelvis kognitive færdighedsprogrammer. Yderligere forskning om anvendeligheden af GR-indsatser for forskellige typer af kriminelle efterspørges, da viden om dette er meget begrænset. Resultaterne peger på, at der er et ganske lille udbytte i forhold til individer, der henvises til GR for "øvrige forhold", fx mindre trafikforseelser, idet der bl.a. ikke er noget specifikt offer, og for sådanne typer af kriminalitet er det nødvendigt med yderligere udvikling af GR-feltet for at håndtere denne gruppe.

2.3.3 Gademægling²⁵

Hydle (2007) undersøger et gademæglingsprojekt i Oslo og er en resultatevaluering, som ser på indholdet, styring og organisering, projektets deltagere og den administrative organisering. Indsatsen består af en række forskellige metoder og praksisser for konflikthåndtering for at forebygge kriminalitet, især med fokus på vold. Formålet med denne indsats er at styrke unges evne og kompetence til at håndtere konflikter konstruktivt og uden vold i ungdomsmiljøerne. Dette studie er placeret under VOM, da det overvejende handler om en-til-en-mægling på gaden og løsning af konflikterne der, hvor de opstår på en ikke-voldelig måde. Men modellen indeholder også stormøder (konferencer) og kan derfor karakteriseres som en kombinationsmodel mellem en VOM- og en konferencemodel. Af indsatser består projektet af gademæglingsenheder, konfliktværksteder (som danner udgangspunkt for ung-til-ung konfliktværksteder og ung-til-ung konfliktmægling) og stormøder.

Det konkluderes, at selve indsatsen har været i overensstemmelse med mandatet og er blevet gennemført på en god og effektiv måde. Det gælder også i det netværk, som er opbygget med samarbejdspartnere. Efteruddannelse af medarbejdere er centralt, ligesom

²⁴ 99 % af de unge i det genoprettende retfærdighedsprogram modtog mindst en indledende samtale med en moderator. 7 % af forløbene sluttede med denne samtale, fordi gerningsmændene ikke ville forsones, og 11 % sluttede med denne samtale, fordi ofrene ikke ville deltage. GR blev gennemført i 55 % af sagerne. 12 % resulterede i et offer-panel i stedet for en mediation mellem offer og gerningsmand, og 15 % blev afgjort via diskussioner mellem mediator og gerningsmand. Aftaler blev indgået for alle, som deltog i det genoprettende retfærdighedsprogram. 95 % af aftalerne blev opfyldt. Indholdet i aftalerne bestod af skrevne undskyldninger (64 %), af rapportering (24 %), servicearbejde i lokalsamfundet (39 %) og økonomisk godtgørelse (37 %).

²⁵ Trods dets karakter af at være et pilotprojekt – og derfor jf. kortlægningens eksklusionskriterie om, at pilotprojekter ikke medtages – valgte vi alligevel at inkludere dette mindre studie på grund af dets unikke karakter, og fordi Norge som skandinavisk velfærdsstat er meget sammenlignelig med Danmark. Studiet er også inspireret af Charlotte Vincents rapport *Hva' har du gang i?: Evalueringsrapport fra projektet Konfliktmægling for 12-15-årige*, som er udgivet af Det Kriminalpræventive Råd i 2006 (Vincent 2006), men dette havde kun i lille grad eksplicit fokus på genoprettende retfærdighed med to stormøder. Især derfor medtog vi ikke den.

opfølgning af de frivillige og efterarbejdet i forbindelse med stormøder alle vurderes som vigtige elementer i projektet. Der berettes om en grundlæggende bekymring for, om færdighederne, der bliver udviklet i gademæglingsprojektet, bliver taget i anvendelse hurtigt nok, og for, om de unge og de voksne instruktører kan nå at få tilstrækkelige konkrete erfaringer med at bruge deres kompetencer. Det konkluderes, at der i praksis ikke kan skelnes mellem, om en sag er civil eller ej (fx om der ligger en politianmeldelse eller ej), hvilket Konfliktrådet jo ellers skelner mellem. Det understreges derfor, at Konfliktrådet derfor har karakter af begge dele. Det norske Konfliktråds rådgivere vurderer, at al organisering af stormøderne burde foregå i regi af Konfliktrådet selv. Nogle peger på det hensigtsmæssige i, hvis konfliktværkstederne og ung-til-ung-mæglingen lå i Røde Kors' regi. Andre peger på, at det hele burde ligge under Konfliktrådet. Røde Kors så gerne, at kommunerne havde været en større rygstøtte til implementeringen af gademæglingen som et egentligt program/tiltag, og som en kriminalitetspræventiv aktør i kommunernes gadebilleder.

Det anbefales blandt andet på baggrund af de gode erfaringer at lave en aftale med Røde Kors (hvori indsatsen også er forankret), om en mere permanent forankring i det kommunale budget. Det foreslås også, at Justitsministeriet burde overveje, hvorvidt gademægling kan/skal betragtes som alternativ eller som supplement til ordinær straf. Det anbefales også på baggrund af de gode erfaringer at få lavet nogle opfølgningsprojekter og følge udvalgte unge i deres færd for at opnå viden om dem, deres behov og udfordringer.

2.3.4 Ungdomsdomstol

Domstole i relation til GR adskiller fra mange andre GR-tiltag, som berørt i denne kortlægning. Selve GR-møderne finder sted i retslokalerne, og personaler hertil kan rekrutteres blandt lægfolk, mens lokale advokater i nogle tilfælde fungerer som dommere.

Studiet Forgays & DeMilio (2005) undersøger effekten af en ungdomsdomstol på recidiv for unge mellem 12-17 år, som tidligere har modtaget en dom²⁶. Studiet fremhæver, at en GR-dom forankret i retten handler om mere og andet end straf, idet det også indbefatter genoprettelse og genskabelsen af fokus for på den enkelte og dennes opgaver (benævnes '*re-engagement activity*'). Samfundsmæssige, genoprettende aktiviteter beskrives som en måde, hvorpå brudt tillid kan genskabes, og genoprettende praksisser kan handle om undskyldende breve til ofre, politifolk eller til forældrene til gerningsmanden, interaktion med ofre for tilsvarende typer af kriminalitet eller familiemediering. Målet med sådanne GR-afsoningsforløb er at lære den kriminelle om konsekvenserne af deres handlinger for dennes samfund og for, at samfundet kan høre om gerningsmandens nye forståelse. Målet er at bidrage til at skabe et socialt ansvarligt individ.

Studiet beskriver, at lærere fra syv gymnasier rekrutterede studerende til roller som retsmedarbejdere, og heraf var to skoler med vanskelige unge. Den unge var ansvarlig for at afrapportere/give status til retskoordinatoren. Varigheden af afsoningen på denne måde var tre måneder, og disse afsluttedes med en *evaluering af resultaterne* samt interview med koordinatoren. Studiet finder en positiv effekt på recidiv, og at 73 % af gerningsmændene beskrev forløbet som fair, 20 % som for hårdt. Studiet finder også, at 82 % ville anbefale denne afsoningsform. Resultaterne antyder, at man også ville kunne bruge ungdomsdomstolen til andengangsforbrydere. Tolkningen af den positive effekt på recidiv er, at man ved at benytte jævnaldrende unge, som bliver undervist i modellen, opnår en højere grad af identifikation med de unge, hvilket kan få dem til at føle skam, så de på den baggrund formodes at handle anderledes fremadrettet.

²⁶ Whatcom County Teen Court Program i Bellingham, Washington.

Urban & Burge (2006) undersøger en VOM-model i retslig sammenhæng (familieret²⁷) og undersøger indsatsens effektivitet i forhold til recidiv målt på, om den unge gerningsmand får færre/flere henvisninger til retssystemet end unge, som ikke deltager i VOM. Inklusionskriterierne er, at kun sager, der er egnede til mediation, kan inkluderes, hvilket defineres som ejendomsforbrydelser og voldsforbrydelser af mindre alvorlig karakter, mens den sigtede ikke må have tidligere domme. Der er signifikant færre af dem, som modtager VOM, som begår ny kriminalitet end af dem, der modtager traditionel retslig proces. Med andre ord, så finder studiet en højere gennemførselsrate og mindre recidiv for den gruppe, der havde været gennem en ungdomsdomstol end for gruppen af første-gangsforbrydere *Court Diversion Offenders*, dvs. de, som ikke har modtaget denne GR-indsats. Dem, der recidiverer og har modtaget VOM, begår signifikant færre kriminelle handlinger end dem, der recidiverer og har modtaget traditionel retslig proces. For deltagere i både VOM og traditionel ret gælder, at flertallet af de unge ikke recidiverer²⁸. Fra den unge kriminelles perspektiv, konkluderer studiet, at *Teen Court* udgør en vigtig faktor i forhold til at skabe meningsfulde sammenhænge for de unge. Endvidere tolker studiet den høje grad af involvering af de unge, som udtryk for oplevet rimelighed og for at åbne en mulighed for den unge til at betale noget tilbage til samfundet.

Alt i alt viser de to fundne studier altså positive resultater af ungdomsdomstole i forhold til recidiv.

2.3.5 Referral orders

I det følgende gives en overordnet beskrivelse af den GR-model, som kaldes *Referral Orders*, som i 1999 blev indført i England under *Youth Crime and Criminal Evidence Act 1999*. Denne model anvendes, som obligatorisk respons fra retten målrettet alle unge gerningsmænd (10-17 år), som ikke tidligere har en straf, som har erkendt skyld, og som ikke vurderes egnet til løsladelse med en advarsel. Ved *Referral Orders* henvises gerningsmanden til et neutralt *Youth Offender Panel*, hvori også ofret kan inddrages og mødes ansigt-til-ansigt med gerningsmanden. Her diskuteres forbrydelsen, og der udarbejdes på den baggrund en kontrakt, som skal overholdes. I fald den ikke overholdes, sendes sagen tilbage til retten, som så tager beslutning om, hvilken konsekvens dette skal have.

Gerningsmanden ansues som en central aktør i retsprocessen, og målet er at give den unge mulighed for at give genopretning til ofret, og at få den unge til at tage ansvar for konsekvenserne af deres forbrydelse og at reintegrere denne i samfundet som ikke-kriminel. Det overvejende fokus er således på gerningsmanden og på, at denne tager ansvar. Panelet består af medarbejdere fra et såkaldt YOT (*Youth Offending Team*²⁹) og to uddannede frivillige medlemmer fra civilsamfundet. Kravet hertil er, at de skal være over 18 år. Den unges forældre/værge er som regel påkrævet at deltage, hvis den unge er under 16 år, og ofret inviteres også til den unge gerningsmands "panel". YOT er i øvrigt den

²⁷ For en beskrivelse af denne, se:
<https://www.stlouisco.com/Portals/8/docs/Document%20Library/circuit%20court/Family%20Court/NewFamilyCourtGuide.pdf>

²⁸ Der blev efter gennemførelsen af litteratursøgningen fundet to relevante studier af en "Teen Court", som kort skal opridses. Norris, Twill & Kim (2011) peger på, at deltagelsen ikke har effekt på recidiv, trods de, som gennemførte, havde halv så stor sandsynlighed for at recidivere, som de, som ikke gennemførte. Desuden var det de yngste 11-14-årige, som var vanskeligst, da de havde højere recidiv end de ældre. (2015) peger på, at succesfulde "Teen Court" forløb var knyttet til lave recidivrater, særlig ved sammenligning af dem, som ikke levede op til rettens krav.

²⁹ I England og i Wales indførtes i 1998 i Crime and Disorder Act "ungdomsforbryderteam" (Youth Offending Team), som grundlæggende er team bestående af forskellige typer af aktører, og denne gruppe koordineres af en lokal myndighed. YOTs opererer med børn/unge under 18 år og superviserer gruppen af unge, som i nogle tilfælde vil være idømt straf i retten til afsoning i samfundet, i andre tilfælde i lukkede institutioner for unge. Undertiden arrangeres disse egentlige GR-møder mellem ofre og gerningsmænd. YOT-medarbejdere kan være socialarbejdere, politifolk, tilsynsmedarbejdere i kriminalforsorgen, ungdomsmedarbejdere, specialister i GR, sundhed, uddannelse, misbrugsbehandling m.m.

model, som bl.a. Aarhus Kommune er inspireret af i det *Tværgående Ungesamarbejde*³⁰. Procedurebeskrivelser gør det klart, at den unge ikke skal have nogen retsbaseret bistand (fx advokat), og ræsonnementet hertil er – i tråd med principper for GR – at dette vil hindre den fulde inddragelse i GR-processen. Men både offer og gerningsmand kan have støtter med. Møderne afholdes få uger efter det oprindelige retsmøde og finder typisk sted et offentligt sted eller på et YOT-kontor. I panelet besluttet i fællesskab, hvad der er de(t) rette tiltag. Der udarbejdes en plan, som skal kunne bidrage genoprettende i forhold til ofret (eller samfundet mere bredt) og der inkluderes indsatser, som direkte relaterer til den unges kriminalitet. Panelet vil stille den unge en række spørgsmål omkring, hvad der skete, hvorfor og hvad, denne person mener, er nødvendigt for at sikre for, at sådanne handlinger ikke gentager sig. Den unge vil opfordres til at tage ansvar for sin egen adfærd og til at overveje skaden, som denne har påført ofret (eller samfundet generelt). Panelet skal beslutte sig for en plan, som er rettet mod genopretning af skaden, og som kan inkludere forskellige sociale eller behandlingsmæssige indsatser, rettet mod fx offerbevidsthed, offergenoprettelse, stof- eller alkoholmisbrugsbehandling mv.

Inden gennemgangen af de to studier, som er identificeret, skal først bemærkes, at der findes en del procesevalueringer af pilotprojekter fra før 2005, som fokuserer på aspekter som implementering samt deltagernes oplevelser³¹.

På trods af at disse tidlige studier generelt viser positive resultater, er den sparsomme og nylige litteratur mere kritisk over for *Referral Orders* og over for graden af egnetheden over for helt unge kriminelle. De to nyere studier, som vi har inkluderet her, er Crawford & Burden (2005), som undersøger ofres oplevelser, og Newbury (2011), som undersøger de deltagende unge gerningsmænd, de professionelle og panelernes observationer. Særligt fokuseres på de unges stillingtagen til ofre og deres reaktioner i forhold til tanken om at mødes med ofrene.

Newbury (2011) undersøger forholdet mellem formål med GR og praksis i det engelske system og ser på spændingsforhold i forhold til inddragelsen af ofre i paneler. Hun inddrager cases på, hvordan unge kriminelle er stærkt tøvende i forhold til at møde ofre, men nævner en mindre andel af eksempler, hvor ofret godt nok deltog, men hvor den unge kriminelle på ingen måde gav udtryk for, at denne havde fortrudt forbrydelsen, hvilket gjorde ofret mere skade end gavn³². Derfor stiller Newbury (2011) spørgsmålstejn ved brugen af *Referral Orders* som udgangspunkt for alle førstegangskriminelle og argumenterer for, at GR-indsatser hellere skulle reserveres til de tilfælde, hvor tids- og ressourcemæssige input er lig med en høj chance for succes med indsatsen (Newbury 2011: 263)³³.

Crawford & Burden (2005) undersøger alle sager for unge under 18 år og er henvist til retten (*Youth Offender Court*). Hvor der ikke er et specifikt offer (fx ved narkotikadomme) inviteres en samfundsrepræsentant. Der berettes om en meget lav deltagelsesprocent for ofre (hvilket svarer til andre og mere tidlige studier). Begrundelsen fra disse er typisk, at de ikke har tid til det, og der berettes om meget arbejde for de professionelle aktører for at sikre, at ofres behov imødekommes, og for at de dukker op. Det konkluderes, at mange af

³⁰ <https://www.aarhus.dk/da/omkommunen/organisation/Sociale-Forhold-og-Beskaeftigelse/Socialforvaltningen/Organisering/Familier-Boern-og-Unge/For-professionelle/Det-Tvaergaaende-Ungesamarbejde-TUS.aspx>

³¹ Crawford, A. & Newburn, T. (2003). *Youth Offending and Restorative Justice: Implementing Reform in Youth Justice*. Devon: Willan og Newburn, T., Crawford, A., Earle, R., Goldie, S., Hale, C., Hallam, A., et al. (2002). *The Introduction of Referral Orders into the Youth Justice System: Final Report*. London: Home Office.

³² Studiet Newbury, A. (2008). *Youth Crime: Whose Responsibility?* *Journal of Law and Society*, 35(1) s. 131-149, konkluderer, at terminologien i "Referral Orders" for 10-12-årige er alt for kompleks og vanskelig tilgængelig og både for tids- og ressourcerævende for børn i den alder, hvorfor den overvejende beskrives som en ikke meningsfuld indsats for denne aldersgruppe.

³³ Se også Crawford, A. & Newburn, T. (2013). *Youth Offending Restorative Justice*. Willan Publishing.

de indgåede aftaler og genoprettelser tog mere hensyn til gerningsmandens ønsker end til den begåede forbrydelse eller til inddragelse af ofret. Samtidig var gerningsmændene overvejende meget tilfredse (85 %) med deres behandling.

Det skal her pointeres, at der inden for den engelske praksis for Referral Orders eksisterer forskellige modeller herfor. Imidlertid er de studier og rapporter, som behandler dette, fra før 2005, og de er derfor ikke medtaget her³⁴.

2.4 Konferencer eller stormøder

I dette kapitel præsenteres en række studier, der undersøger GR-konferencer på baggrund af erfaringer i USA, Canada, New Zealand, Norge, England, Nordirland og Australien.

2.4.1 Generelle erfaringer på området

Strang et al. (2013)³⁵ er et systematisk review, der undersøger effekterne af konferencer i forhold til recidiv og offertilfredshed. Der er inkluderet ti forskellige eksperimenter dækket af ti studier. Fire ud af de ti studier indbefatter unge, og i to af studierne er konferencen et supplement, mens den for de øvrige to udgør et egentligt alternativ til straf. Studierne, der inkluderes, ser både på indsatser for målgrupper over og under 18 år og både på konferencer, som finder sted før dom og før afsoning som henvisning i forbindelse med anklage, henvisning fra fængsel, og hvor henvisningen finder sted, mens gerningsmændene er under tilsyn af kriminalforsorgen. Konferencer defineres således bredt både i forhold til institutionel forankring/henvisningssted og i forhold til selve mødet, der beskrives som planlagte ansigt-til-ansigt konferencer, hvor både offer og gerningsmand har afgivet samtykke om deltagelse, og hvor en uddannet facilitator deltager og bringer offers og gerningsmands netværk/familie sammen. Definitionen dækker en homogen gruppe af programmer, der er inspireret af Braithwaite (1989) fra Australien.

Undersøgelsen peger på, at konferencer, hvor offer og gerningsmænd og hvor netværk og familier deltager, har en positiv effekt på nedbringelse af omfanget af genarrestation og dom, dvs. på recidiv, målt i en toårs periode³⁶. Ofrenes tilfredshedsniveau er entydigt positivt i forhold til den måde, som deres forløb har været, og deres sag er håndteret. Resultaterne er begrænsede til at kunne sige noget om GR-konferencer, hvor der er tale om frivillig indvilligelse fra offer såvel som fra gerningsmænd. Det konkluderes til sidst, at det tyder på, at det økonomisk set er besparende at anvende konferencer frem for ordinære retsprocesser³⁷. Resultaterne på recidiv for studierne af de unge er isoleret set ikke så store og er mindre end for studierne af voksne. Det vil altså sige, at konferencer – set i dette lys – er mest velegnede i forhold til voksne, hvilket er modsat den gængse opfattelse (Strang et al. 2013: 27).

³⁴ Det engelske studie, Newburn, T., Crawford, Earle, A.R., Goldie, S., Hale, C., Hallam, A., Masters, G., Netten, A., Saunders, R., Sharpe, K. & Uglow, S. (2002). *Home Office Research Study 242 The Introduction of Referral Orders into the Youth Justice System: Final report* anvender følgende tre modeller for paneller i forhold til omfanget og typen af arbejdet med Referral Order team og YOT-panelet: 1) den inkluderende model, 2) den dedikerede model og 3) partnerskabsmodellen. Det kunne muligvis være relevant at gå videre med de engelske erfaringer og disse forskellige modeller i forhold til dansk praksis.

³⁵ Studiet inkluderer 10 RCT-studier af GR-konferencer i USA, Australien og England.

³⁶ Konklusionerne beskrives som mest sikre i forhold til GR-konferencer, som er supplement til ordinær retspraksis, mens de er mindre sikre som alternativ og mest sikre for voldskriminalitet i mindre grad ved ejendomsforbrydelser. GR-konferencer er desuden langt mere "udgiftseffektive" for mennesker med lange og alvorlige kriminalitetshistorikker.

³⁷ Der refereres til eksperimenter i England, som peger på væsentlige samfundsøkonomiske besparelser.

Sherman et al. (2015) er en meta-analyse gennemført på baggrund af Strang et al. (2013). Studiet konkluderer, at GR-konferencer, i gennemsnit, medfører en pæn, og meget udgifts-effektiv, reduktion i recidiv-frekvensen. Studiet refererer til syv eksperimenter fra England, som viser, at der er 3,7-8,1 gange så meget gavn ved at forebygge kriminalitet gennem konferencer, i forhold til de økonomiske omkostninger, der er ved at gennemføre konferencer sammenlignet med ordinære retsprocesser. En væsentlig implikation i forhold til praksis er, at resultaterne må ses som effekter af en meget specifik og homogen model, og at disse ikke kan generaliseres til alle varianter af modeller af GR-praksisser. Konkret påpeges, at der er langt fra et to-tre timers møde, der er brugt meget tid på at forberede og planlægge, til en model som *Community Resolutions*, hvor konflikten adresseres af politiet på stedet eller umiddelbart efter et minimum af offerinddragelse (Ibid.:21).

Livingstone, Macdonald & Carr (2013) er et systematisk review, der undersøger på fire eksperimenter fra Australien og USA fordelt på 16 studier³⁸. Studiet er det eneste review om effektivitet, der blev identificeret i kortlægningen, der omhandler GR-konferencer målrettet børn/unge gerningsmænd. Aldersgruppen er børn og unge mellem 7-21 år. Studiet har primært fokus på effekten af GR-indsatsen på recidiv, men også deltagernes tilfredshed og oplevelser. Studiet kan ikke konkludere, hvorvidt GR-konferencer er mere eller mindre effektive end ordinære retsprocesser i forhold til recidiv, idet resultaterne ikke er signifikante. I forhold til deltagernes tilfredshed og oplevelser konkluderes, at informationer om dette ikke er tilstrækkelige.

Baffour (2006) undersøger om etnicitet og køn har betydning for recidiv, når konferencer benyttes over for unge i høj risiko for kriminalitet. Studiet undersøger førstegangskriminelle under 18 år, dvs. de har ikke tidligere været i forbindelse med det ungdomsrettslige system. Ofrenes familier deltog i møderne, og gerningsmændene skal have erkendt kriminaliteten for at deltage. Der anvendes her 'Scripted Protocol' (O'Connell, Wachtel & Wachtel 1999), som er forsøg på at standardisere gennemførelse af konferencer og at øge kvaliteten af disse. Der var en signifikant effekt af deltagelsen i en conference, hvilket i særlig grad gjaldt de kvindelige gerningsmænd. Både ofre og gerningsmænd foretrak konferencen frem for det ordinære retssystem og oplevede, at konferencen både var mere rimelig og sensitiv over for deres behov. Det konkluderes derfor, at ofre og forældre til gerningsmænd, som modtager denne indsats, i fremtiden vil være mere tilbøjelige til at støtte op om sådanne GR-indsatser. Endelig konkluderes det, at etnicitet ikke var signifikant, hvilket antageligt skyldes en lav deltagelsesprocent fra denne gruppe. Man kunne adressere en lav deltagelsesprocent ved at udvikle GR-konferencer, som var både mere kulturelt inkluderende, og man kunne sikre, at GR-konferencer for unge gennemførtes af folk som socialarbejdere eller andre, som var mindst muligt stigmatiserende, og som havde en kulturel forståelse og evt. flere sprog at byde ind med.

Kim & Gerber (2012) undersøger effektiviteten af konferencer i forhold til ordinære retsprocesser set ud fra gerningsmændenes perspektiv³⁹ (mellem 11-26 år). Fokus er på betydningen i forhold til recidiv, på tilbagebetaling til ofrene og samfundet og på graden af skam. I forhold til forskelle i gerningsmænds opfattelser af muligheder for at undgå kriminalitet (recidiv) er der ingen forskel. Undersøgelsen viser, at der ikke er forskel mellem gerningsmænd, som har deltaget i konferencer, og de, som ikke har, i forhold til opfattelser af muligheder for at undgå recidiv. Resultaterne peger endvidere på, at deltagerne i konferencer i højere grad ønsker at betale tilbage til ofrene, til samfundet og i højere grad følger

³⁸ Livingstone, Macdonald & Carr (2013) inddrager nogle af de samme eksperimenter som Strang et al. (2013) og Sherman et al. (2015), men de to sidste inkluderer flere forskellige eksperimenter, men fordelt på relativt færre studier pr. eksperiment af disse.

³⁹ Der anvendes australske data fra RISE-projektet (1995-99).

skam/skyldfølelse i relation til den begåede kriminalitet. Desuden viser studiet, at de yngste var mere tilbøjelige til at opleve positive effekter end de ældre på alle fire dimensioner.

2.4.2 The Balanced Model⁴⁰

Campbell et al. (2005) undersøger, Youth Conferences⁴¹, som benyttes i Nordirland i regi af det, som kaldes *Northern Ireland Youth Conference Service*. Denne model udgør et alternativ til straf og er et eksempel på en GR-model, som formelt og fuldt ud er integreret i det kriminalretslige system og lovgivning. Evalueringen fokuserer på proces- såvel som effekt/outcome-dimensioner, herunder gerningsmænds vurdering og udbytte af deltagelse og ofres deltagelse og tilfredshed, men der er ikke fokus på recidiv. Forudsætningen for at deltage er for alle aktører, at gerningsmanden er der frivilligt, og at den unge har erkendt forbrydelsen. Mange forskellige aktører deltager både en koordinator, forældre/støtter og en politibetjent.

Unge, som har fået en advarsel, men fortsat begår kriminalitet, henvises til en konference *Diversionary Youth Conference*, som gør, at retsforfølgelse kan undgås. Hvis ikke aftalerne fra konferencen overholdes, vil de kunne anklages i retten for den oprindelige forbrydelse. Ved alle slags forbrydelser, bortset fra de allermest alvorlige, såsom mord, skal dommeren tilbyde den unge deltagelsen i en konference. I 69 % af sagerne deltog ofret. Campbell et al. (2005) finder et generelt højt deltagelsesniveau og en høj grad af tilfredshed (for ofre 95 %) samt høj grad af rimelighed i forbindelse med deltagernes behandling igennem forløbet. Dette gælder ofre såvel som gerningsmænd. I forhold til ofret var det vigtigt, at der blev givet information om processen for konferencen, og om hvordan processen efterfølgende forløber. Det konkluderes derved, at forberedelse af ofre er helt centralt i denne model. Det er vigtigt at give ofre og gerningsmænd realistiske forestillinger om mulige resultater, særligt fordi de udarbejdede konferenceplaner skal godkendes af retten, før de kan gælde.

Generelt rapporteres om, at modellen er lovende, fordi den viser meget positive resultater. Der kan henvises fra den offentlige anklager (via politiet) eller via ungdomsretten, og dette kræver tilståelse. Evalueringen pegede også på, at koordinatorens kompetencer i forhold til at inkludere og behandle hver deltager rimeligt og respektfuldt står meget centralt. Der advares mod forsøg på standardisering og detaljeret manualisering af konferencemøder⁴², men der findes dog en manual rettet mod praksis for gennemførelse af disse konferencer⁴³.

Der findes også to bogkapitler, der handler om henholdsvis facilitering og implementering af dem⁴⁴, som formidler forfatterens indgående viden om, erfaringer med og vurderinger af den nordirske model i dens specifikke samfundsmæssige kontekst.

Den nordirske model er inspireret af, men søger ikke at kopiere, den newzealandske *Family Group Conference* (FGC), som lægger mest vægt på ofret, og er også inspireret af nordamerikanske *conferencing*, som lægger mest vægt på gerningsmanden. Den nordirske model betragtes som et kompromis mellem disse to konferencemodeller, idet modellen som et

⁴⁰ Erfaringer med og vurderinger af denne model beskrives senere i kapitlet på baggrund af interview med Tim Chapman, som er forsker på University of Ulster, Nordirland. Han har beskæftiget sig med konferencer for unge og voksne med udgangspunkt i konferencer og bidraget til udviklingen af The Balanced Model.

⁴¹ Criminal Justice Act 2002 (Nordirland).

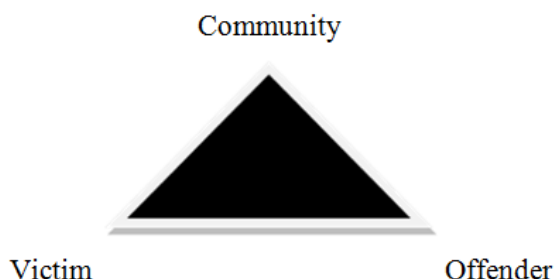
⁴² Som O'Connell, Wachtel & Wachtel (1999) nævner som et af de få forsøg på gennem brugen af 'scripts'.

⁴³ Campbell et al. (2006)

⁴⁴ Se Zinsstag & Vanfraechem (eds.) (2012, kap. 5 og 11), Chapman, Tim (2012): 'That's how the light gets in': Facilitating restorative conferences, kap. 5' & Zinsstag, Estelle & Chapman, Tim (2012). 'Conferencing in Northern Ireland: Implementing Restorative Justice at the Core of the Criminal Justice System', kap. 11.

fundamentalt udgangspunkt søger at balancere hensynene til offer og gerningsmand lige-
ligt. *The Balanced Model* handler om, at rette lige meget opmærksomhed mod ofret for den
kriminelle handling, den unge, som har ansvar for denne handling, og samfundet. Modellen
er grundigt beskrevet og illustreret i Campbell et al. (2006) ved følgende figur:

Figur 2.1 The Balanced Model

Kilde: Campbell et al. (2006)

Denne modelvariant af en konference indbefatter, hvad man kunne kalde en fuld systemin-
tegration, idet den er lovbundet og inddrager diverse forskellige offentlige myndighedsin-
stanser, mens selve forankringen af konferencerne er i det civile system og ikke fx i politiet
(fx som de nordiske landes konfliktråd er). Evalueringen viser, at *Youth Conferences* kan
placeres midt i det ordinære retslige system med positive resultater. Modellen, som er im-
plementeret i Nordirland, er derudover veldokumenteret i forhold til implementering, proces
og facilitering og viser positive effekter på bl.a. recidiv og deltagelsestilfredshed. Herved er
modellen et konkret eksempel på, hvordan en konferencemodel kan se ud og virke.

2.4.3 Diversionary Conferencing

Hayes et al. (2014) undersøger, hvordan gerningsmænd (mellem 11-16 år) opfatter be-
slutningsprocesser og de indgåede aftaler (om de opleves som rimelige), samt om ger-
ningsmændene selv oplever, at aftalerne har betydning for eventuel fremtidig kriminalitet.
Denne konference anvender også den australske Wagga-model, som er inspireret af den
newzealandske *Family Group Conferencing (FGC)*, men til forskel fra denne, så anvender
den politiet som facilitatorer⁴⁵. Processen er inddelt i tre faser: introduktion, historiefortæl-
ling og aftaleforhandling. Næsten alle var tilfredse med aftalerne og oplevede dem som fair
(31 ud af de 32 gerningsmænd gennemførte alle dele af aftalerne). Aftalerne indeholdt fx,
at de skulle udføre en række forskellige opgaver, såsom at udarbejde undskyldninger til
ofret, udføre opgaver for ofret, samfundstjeneste, vende tilbage til skolen eller deltage i et
rehabiliteringsprogram. Flere giver udtryk for, at en god aftale hjælper dem med at være
rimelige og undgå ny kriminalitet, mens ingen (bortset fra en person) giver udtryk for, at
deres egen deltagelse har haft betydning for, om de har/ikke har begået kriminalitet.

Konklusionen er, at aftalerne er en helt afgørende del af GR-processen, fordi de i langt de
fleste tilfælde resulterer i tilfredsstillelse og oplevelse af rimelighed. Undtagelser, hvad an-
går utilfredshed synes i reglen at skyldes, at den unge ikke oplever at få mulighed for at
udtrykke, hvad han/hun synes, aftalen skal indeholde, eller at de oplever, at kravene er for

⁴⁵ I dag er næsten alle australske stater gået den anden vej, hvor de ved lov benytter Wagga-modellen, men hvor konferencerne ikke længere varetages af politiet. Det er modsat i andre lande i verden (Ca-
nada, USA, England og Wales), som har introduceret Wagga-modellen, idet de her benytter dem som en
formel, retslig advarsel/påtale eller som supplement til retsforfølgelse (ordinær straf). En undtagelse
herfra er den nylige lovgivning for England og Wales, *the Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999*,
hvor den unge automatisk henvises fra retten til *Youth Offender Panels*, som yderligere beskrives i den-
ne kortlægnings afsnit 2.3.5.

vanskelige eller tidskrævende at efterleve⁴⁶. Derfor lyder anbefalingen, at der udarbejdes guidelines til at forklare og retfærdiggøre omfanget og kravene over for den unge.

Hipple & McGarell (2008) undersøger – igen med politiet som facilitatorer med udgangspunkt i en Wagga-model⁴⁷ – på forskelle/ligheder i forhold til selve konferencerne, på aftalerne, i forhold til recidiv og på varigheden fra konference til evt. ny kriminalitet. Den grundlæggende hypotese var, at politifolk havde en højere grad af autoritet, og at denne rolle gør det svært at efterleve principperne og værdierne for GR-konferencer med højere rater for recidiv, når politifolk var facilitatorer. Den overordnede konklusion er, at der ikke var betydelige forskelle mellem de to typer, hverken i forhold til recidiv eller varigheden eller i forhold til indholdet i aftalerne, og begge grupper (civile personer og politifolk) var i lige høj grad tro mod principperne for GR-konferencer (høj grad af fidelitet). Én forskel var, at politifolk havde en tendens til at belære folk mere end de civilt faciliterede konferencer, men det betød imidlertid ikke, at gerningsmændene var mere tilbageholdende ved politi faciliterede konferencer⁴⁸.

Gal & Moyal (2011) undersøger om unge ofre er ligeså tilfredse med processen og indsatsen ved konferencer med en Wagga-model, hvor politiet selv varetager facilitator-rollen i processen, som voksne er i sammenlignelige sager og sammenlignet med tilsvarende grupper, som gennemgår en ordinær retsproces. Effekten af ofrets alder, omfanget af skade påført ofret og ofres tilfredshed undersøges i studiet. Studiet viser, at ofrets tilfredshed varierer med alderen, at forbrydelsens alvorlighed for både konferencer og ordinære retsprocesser hænger sammen med lav tilfredshed ved deltagelse. Endelig viser det, at voksne er mere tilfredse med deltagelsen i konferencer end unge, og at unge er mindre tilfredse med deltagelse i konferencer end tilsvarende unge, som deltog i en ordinær retsproces. Det diskuteres, hvorvidt unges lavere tilfredshed skyldes, at en større andel her var udsat for vold i forhold til de voksne, mens de kvalitative analyser peger i en anden retning, nemlig i retning af, at de unge oplevede mindre kontrol over deres forløb ved konferencerne end for de ordinære retsprocesser.

Anbefalingen går på, at man i udviklingen af konferencer som minimum bør sikre, at unge får samme gavn af konferencerne som voksne, og at man bliver bedre til at støtte og imødekomme særlige behov. Den centrale konkluderende kommentar relaterer sig til kontrol, eller oplevelsen af mangel på kontrol, som var tydelig i de mindre succesfulde konferencer, idet ofres kontrol over procedurer og resultater af konferencer er vigtige for ofres helingsproces⁴⁹. Følgelig påpeger studiet, at enhver form for standardpraksis for GR må undgås, særligt når unge mennesker er involverede.

2.4.4 Opfølgningsteam i forbindelse med konfliktråd

I dette afsnit inkluderes to publikationer, som begge beskæftiger sig med opfølgningsteammodellen i Norge. Hvor Gustavsen & Vardheim (2013) er en erfaringsopsamlende følgeevaluering af modellen i Telemark, der undersøger organisatoriske og faglige forhold, forud-

⁴⁶ Studiet anbefaler, at fremtidige studier bør undersøge den unges perspektiv på aftalerne og deres behov mere indgående med henblik på at kvalificere og forbedre indsatsen yderligere.

⁴⁷ De kalder selv typen af konference for Family Group Conference (FGC), hvilket er et eksempel på, at forskellige navne for konferencer benyttes på forskellig vis om grundlæggende det samme.

⁴⁸ Og et senere studie af disse forfattere Hipple, Gruenewald, & McGarrell (2014) viser, at jo mere man fulgte principperne i FGC for 'restorativens' og for 'procedural fairness' og undgik trodsighed og konflikter i processen, jo mindre tilbagefald til kriminalitet var der.

⁴⁹ Opsummeret nævnes følgende fire fund i forhold til negative oplevelser af konferencer, 1) forældre, der beslutter for deres børn, 2) forældre, der overtager konferencerne, 3) manglende sensitivitet over for ofres særlige behov, 4) mangel på kontrol.

sætninger og muligheder i implementeringen af modellen, er Kvello & Wendelborg (2009) en procesevaluering af fire projektkommuner og deres brug af modellen⁵⁰.

Gustavsen & Vardheim (2013) handler om opfølgningsteam⁵¹, som er målrettet unge mellem 15 og 18 år, som har begået gentagen eller alvorlig kriminalitet, eller som udgør en risiko for sig selv og andre. Indsatsen kan tilbydes som alternativ til ordinær straf og er todelt i en GR-konference (eller stormøde, som det benævnes) og dernæst en tidsbestemt aftale om opfølgning af de implicerede personer. Det evaluerede opfølgningsteam er solidt forankret i det norske konfliktråd og i politiet. Evalueringen viser, at det har været et meget positivt og konstruktivt samarbejde med Friomsorgen (i Danmark: Kriminalforsorgen i Frihed), ligesom samarbejdet med kommunerne også har været rimeligt godt. Evalueringen viser, at modellen med opfølgningsteam har fungeret både efter hensigten og i forhold til de mål, som er opstillet.

Principperne, der fremhæves er frivillighed, inddragelse og upartiskhed, dvs. alle parter må afgive informeret samtykke, at det er parterne og ikke myndighederne, som finder/bestemmer løsningen, samt at alle parter må høres (ofre, gerningsmænd, såvel som familie/støtter i selve aftalen).

Da målet med opfølgningsteam er at modvirke en kriminel karriere og bidrage til en positiv udvikling i den unges liv, at undgå at blive stigmatiseret og marginaliseret, fremhæves teamet som succesfuldt. Der peges på, at kommuner, regioner og stat ofte søger virksomme veje for dette, og at opfølgningsteamet er et godt svar herpå. Koordineret, samtidig og kompetent indsats er nøgleordene sammen med brugerinddragelse. Af centrale faktorer for modellens gennemførelse og implementering og den succes, som dette beskrives med, nævnes følgende: Stort engagement og ildsjæle blandt centrale aktører, herunder både politiet, anklagemyndighedens jurist i ungdomssager, de unges tillid til disse samt til ungdomskoordinatorerne, anklagemyndighedens store villighed til og interesse i at tilbyde alternative strafreaktioner til dem. Der gennemgås også en række "sårbarhedsbetragtninger", dvs. barrierer for den unge med henblik på at modetage en god og konstruktiv indsats, og her fremhæves bl.a. mangel på kompetencer inden for og viden om stofmisbrug, begrænset viden om unges rettigheder/muligheder og en risiko for, at "brugerinddragelsestematikken" ikke italesættes, samt at der ikke er en egentlig plan for kompetenceudvikling eller for udvikling af området/modellen. Anbefalingen på baggrund af denne erfaringsopsamling er, at man ved at synliggøre og tydeliggøre sådanne forhold, kan styrke modellen. Det foreslås, at disse team i langt højere grad burde blive genstand for kommunernes fremadrettede kriminalitetspræventive arbejde. Det bliver interessant, hvorvidt og hvordan det nyeste tiltag i Norge med indførelsen af 'ungdomsstraff/ungdomsoppfølging' vil imødekomme nogle af de disse "sårbarheder", som på baggrund af erfaringerne med modellen er særligt karakteristiske.

Kvello & Wendelborg (2009) evaluerer opfølgningsteam-modellen målrettet unge gerningsmænd. Studiet finder entydigt en meget høj tilfredshedsandel blandt deltagerne, som i vid udstrækning oplever at blive involveret og lyttet til. Trondheim skiller sig ud i forhold til de øvrige projektkommuner ved at være forankret under Konfliktrådet i Norge i modsætning til de øvrige, der er forankret i SLT (svarende til det danske SSP-samarbejde). På resultatsiden skiller Trondheim sig positivt ud, især i forhold til spørgsmålet om, i hvilken udstræk-

⁵⁰ I de tre af kommunerne, var opfølgningsteam organisatorisk organiseret inden for SLT-modellen (svarer til SSP i Danmark), men teamet i den fjerde kommune var organiseret i konfliktrådet (i Trondheim)

⁵¹ Denne model er central i det nye tiltag, som Stortinget i Norge juli 2014 indførte 1. juli 2014. Dette tiltag giver mulighed for at strafforfølge unge på en anden måde end tidligere. De to nye begreber, som knyttes hertil, er henholdsvis 'ungdomsstraff' og 'ungdomsoppfølging'. Tiltaget bygger på viden og anbefalinger fra bl.a. Kvello & Wendelborg (2009) og Strandjord et al. (2011). Denne model præsenteres yderligere i interviewet med lederen af Konfliktrådssekretariatet i Norge, Lasse Rolén (afsnit 3.5). Aktuelt er dette tiltag under evaluering og udkommer efter planen henimod slutningen af 2015.

ning de unge bliver konfronteret med ofrene for sine handlinger og om graden af genoprettelse og af forsoning mellem offer og gerningsmand.

Opfølgningsteamet i Trondheim har betonet GR-principper og -værdier og i vidt omfang benyttet konferencer/stormøder, og at de er nært knyttet til Konfliktrådet. Fordi målgruppen er en højrisikogruppe af ungdomskriminelle, som ofte har flere alvorlige psykiske lidelser, adfærdsvanskeligheder og stofmisbrug, har gruppen undertiden arbejdet med de samme unge over længere tid og undertiden op til et helt år. Der peges endvidere på, at de forskellige opfølgningsteam har anvendt en tæt og langvarig multisystemisk tilgang, og konklusionen er her, at det i vidt omfang er lykkedes i forhold til høj gennemførelsesprocent, lav recidiv, få vilkårsovertrædelser, og der berettes også om indikationer på forbedret psykisk tilstand for de unge.

På baggrund af studiet anbefales, som også Gustavsen & Vardheim (2013) gør, at forankre disse opfølgningsteam nationalt, og her udpeges Konfliktrådene som det mest egnede sted. Det foreslås endvidere, at store kommuner tilsvarende er egnede, hvori man med fordel kunne etablere en lignende struktur parallelt med opfølgningsteam i Konfliktrådet.

3. Videnspersonernes vurdering af GR-modellernes anvendelighed

I dette kapitel præsenteres resultaterne af interview med ni videnspersoner. De ni videnspersoner har erfaringer fra og viden om GR-feltet fra forskellige kontekster, henholdsvis fra Nordirland, Norge og Danmark. Interviewpersonerne har indgående viden om og erfaring med en eller flere af GR-modellerne, men har ikke nødvendigvis lige stort kendskab til dem alle. Kapitlet er derfor også karakteristisk ved, at det afspejler, at videnspersonerne i lidt forskelligt omfang havde kommentarer og refleksioner til de enkelte modeller. Derfor får modellerne ikke lige meget vægt i kapitlet. Selvom vi ikke anonymiserer videnspersonerne helt, men oplyser deres navne i metodekapitlet, har vi alligevel valgt ikke at citere de danske videnspersoner med navn, da de i højere grad er partspersoner, og vi har haft et ønske om, at de kunne udtale sig så frit som muligt. Derimod citeres de to udenlandske interviewpersoner med navn.

Kapitel er todelt. I første del (3.1-3.5) præsenteres interviewpersonernes vurderinger af de identificerede modeller, herunder deres styrker og svagheder. Her præsenteres først de to overordnede modeller (*VOM* og *konferencer*) og dernæst de fleste af de specifikke modeller, som interviewpersonerne havde vurderinger af og kommentarer til. I anden del af kapitlet (3.6) præsenteres videnspersonernes anbefalinger og ideer til, hvordan man kunne/burde prioritere i forhold til det fremadrettede arbejde med GR i Danmark.

Det skal bemærkes, at tre af videnspersonerne blev interviewet tidligt i projektet, mens de øvrige seks interview blev gennemført henimod afslutningen af projektet. Alle ni videnspersoner bidrog med input til supplerende litteratur, men i sagens natur havde kun de seks personer, som blev interviewet sent, mulighed for at forholde sig til de modeller, som var identificeret. Derfor vil første del overvejende formidle interviewene med de seks videnspersoner.

3.1 Victim-Offender Mediation (VOM)

I forhold til VOM-modellen peger flere på, at VOM er den absolut mest udbredte i Europa og på, at konfliktmægling er blevet den mest anvendte tilgang til GR i Danmark. VOM beskrives som indeholdende to overordnede dele/målsætninger: 1) Et mål om at tilfredsstille ofret gennem genoprettelse af den forvoldte skade og 2) forebygge yderligere skade, dvs. fremtidig kriminalitet. Det vurderes af flere, at VOM-modellen til fulde har potentiale til at genoprette skaden i forbindelse med kriminalitet (pkt. 1) men også, at der findes andre modeller end VOM, som er mere anvendelige i forhold til målet om at forebygge kriminalitet. Flere stiller derved spørgsmålstejn ved VOM-modellens egenskaber og muligheder for at kunne anvendes kriminalitetspræventivt (pkt. 2). Men flere videnspersoner vurderer også, at modellens styrke i forhold til genoprettelse af den skade, som er påført ofret, er at ofret selv får lejlighed til at udtrykke sine oplevelser, og at gerningsmanden får hørt fra ofret selv, hvorledes den påførte skade har påvirket ofret, og at dette bidrager til en samlet genoprettelse⁵².

En vidensperson beskriver VOM som en form for simpel mægling, men uden helt at være det og pointerer, at en væsentlig forudsætning for god konfliktløsning er, at der er en lige-

⁵² Selvom dette ikke er særligt karakteristisk for VOM, var VOM alligevel den model, som flest havde kendskab til og fremhævede mest.

værdig relation imellem parterne. Det fremhæves, at en sådan relation ikke er særlig let at skabe i fx Konfliktrådet. Argumentet beror på en forståelse af, at fordi møder altid vil finde sted i forbindelse med en kriminel handling, hvorved parterne som udgangspunkt ikke vil være på lige fod, da den ene er gerningsmand og den anden er offer, er ligeværdighed vanskeligt/umuligt. Andre peger på, at det er den anvendte tilgang, som er afgørende for, i hvilken grad ligeværdighed opnås, samt at det også er et spørgsmål om metode. En vidensperson pointerer, at en forudsætning for at skabe en god praksis for VOM er, at relationen mellem offer og gerningsmand i videst muligt omfang gøres fri for juridisk indgriben fra myndigheder og siger, at der ideelt set skal være tale om frie mennesker, der mødes i deres lokalområder. En sådan opfattelse findes blandt flere videnspersoner⁵³.

I forlængelse af ovenstående lyder en kritik fra flere videnspersoner, at Konfliktrådet mest af alt har karakter af mægling, og at der ofte mangler selve den egentlige genoprettende proces eller handling, som man kender fra VOM. En påpeger i modsætning hertil på, at man godt kan tale om, at Konfliktråd har karakter af at være genoprettende, men vurderer dog, at hvis vi vil noget med GR fremadrettet, bør vi tilstræbe en egentlig dansk model, hvor Konfliktrådet ikke blot som i dag har karakter af "syndsforladelse", men hvor det samtidig sikres, at balancen genoprettes, så alle deltagere kommer styrkede ud.

3.2 Konferencer eller stormøder

En vidensperson fortæller, at GR-konferencer findes i forskellige i forskellige former, og at der i britisk og i nordisk kontekst skelnes mellem konferencemodellen Family Group Conferencing (FGC), som i høj grad handler om at løse interne familiestridigheder og Restorative Conferencing og Youth Conferencing, som i højere grad handler om at involvere gerningsmanden, den forurettede og disses familier. Flere videnspersoner fortæller, at de er meget inspirerede af ungekonferencer i Nordirland, hvor de benytter modellen The Balanced Model, og at denne har vist rigtig gode resultater⁵⁴. Flere fortæller også, hvordan denne model og den måde, som de gør det på i Nordirland, er et foregangsbillede for dem i deres eget virke og noget, som vi kunne lære af i Danmark. Et aspekt, som betones er, at modellen opfattes som et genoprettende element, der er en del af en større samfundskontekst, hvor lokalsamfundet helt obligatorisk inkluderes, og hvor den genoprettende handling sker gennem det, at gerningsmanden i stedet for en retssag kan vælge at deltage i ungekonferencer, der som udgangspunkt altid tilbydes denne. Både den unge og ofret skal indvillige i det. Flere peger på, at der er gode muligheder her for helt at holde den unge ude af retssystemet. Overholder den unge efterfølgende ikke den genoprettende aftale (som kan være af økonomisk såvel som ikke-økonomisk karakter) vil en almindelig retsprocedure blive iværksat. Chapman fortæller, at en genoprettende handling mellem gerningsmand og offer kaldes en *Court Order* og understreger med de nordiske erfaringer vigtigheden af, at en sådan løsning aldrig blot skal være den lette for gerningsmanden. Den genoprettende handling og selve processen, hvori den unge skal overholde den indgåede aftale, er vigtig for den unges modningsproces og for at gøre unge ansvarlig. Han påpeger yderligere, at det er vigtigt, at den unge forstår, hvad det er han lover, og hvad det betyder for ofret.

⁵³ Hertil kan vi tilføje, at denne diskussion – hvorvidt reelle genoprettende processer kan finde sted inden for rammerne af det juridiske, kriminalretslige system eller ej, og i hvilket omfang tvang og retslige forpligtelser overhovedet har sin plads ved siden af genoprettende praksisser – er et omdiskuteret spørgsmål, som der ikke er konsensus omkring. Som nævnt i baggrundskapitlet, er der også forskningslitteratur, som peger på, at denne distinktion – omkring hvorvidt det etableres inden for straffesystemet eller ej – er en lidt kunstig diskussion, fordi GR som en proces uden problemer kan finde sted inden for såvel som uden for straffesystemet, idet at det under alle omstændigheder må handle om deltagernes udbytte af deltagelse, og hvilke forandringer af disse mennesker denne giver anledning til, som er det vigtigste (Van Ness & Strong 2015).

⁵⁴ I Nordirland ændrede man i 2002 lovgivningen, således at Youth Conferencing blev introduceret til alle unge, der erkendte skyldsspørgsmålet i en given sag og indvilligede i at møde ofret.

Offerperspektivet skal, ifølge Chapman, ligeledes tages meget seriøst, hvilket er et helt afgørende aspekt for modellens høje grad af succes. Chapman fortæller, at modellen aktuelt benyttes til børn/unge mellem 12-18 år, og at man aktuelt planlægger at introducere den til voksne, hvilket de allerede er i gang med at uddanne folk til.

Flere videnspersoner beskriver, hvordan den genoprettende praksis i Danmark i dag foregår ad hoc og som frivillige initiativer, og hvor GR i regi af Konfliktrådet udgør et supplement til straf. Flere vurderer, at dette er i skarp kontrast til eksemplerne fra Nordirland og fra Norge, der har valgt en struktur, hvor GR-indsatserne i langt højere grad er koblet sammen med systemet og i særdeleshed med retssystemet, mens ikke alle vurderer, at koblingen i sig selv er mere hensigtsmæssig for gennemførelsen af GR-konferencer.

3.3 Referral Orders

Generelt er kendskabet til modellen blandt videnspersonerne ikke så stort. Som genoprettende tilgang påpeges nogle barrierer i forhold at overholde centrale principper og værdier for GR. Flere forholder sig ret kritisk over for modellen og vurderer, at den er alt for fokuseret på gerningsmanden og dennes ansvarlighed i forhold til ofret, hvilket gør det vanskeligt at skabe genoprettende processer. Yderligere lyder en kritik, at man med denne engelske model i virkeligheden gør GR til et rehabiliteringsprogram for kriminelle frem for at fokusere på ønsket om mødet mellem gerningsmand og offer. Modellen vurderes ikke som et tiltag af egentlig dårlig kvalitet, men den vurderes af enkelte videnspersoner til at være "ikke-genoprettende" blandt andet af Chapman selv, som vurderer den i forhold til den nordiske model, som er inspireret af den newzealandske, såvel den engelske model, som henholdsvis er for fokuseret på ofret og på gerningsmanden. Den balancerede model søger at vægte disse to parter behov ligeligt.

3.4 Ungdomsdomstol

En ungdomsdomstol er en retsinstans, som opererer med ungdomskriminel lavalder, ofte målrettet unge mellem 10-12 og 17 år. Modellen er implementeret i bl.a. England, Wales og i USA. Ideen er, at der gennem etablering af særlige regler om ungdomsretspleje for unge lovovertrædere, gives nye beføjelser til at iværksætte bestemte sanktioner, såsom fx samfundstjeneste. Flere videnspersoner vurderer, at ungdomsdomstolen vægter gerningsmanden for højt og er kritiske i forhold til, hvorvidt en sådan domstol kan siges at være genoprettende. Kritikken er egentlig lidt den samme som vurderingerne af Referral Orders, hvor ofret ikke i tilstrækkeligt omfang inddrages, og det er ikke hensigtsmæssigt, at det er unge mennesker, som skal "dømme" andre unge mennesker (som det er tilfældet i nogle modeller for ungdomsdomstole), men i stedet bør de unge inddrages. Enkelte peger dog på, at ungdomsdomstolen kan ses som en form genoprettende retfærdighed. Samme person vurderer, at man med fordel kunne oprette en særskilt ungdomsdomstol, og at det er vigtig at sikre, at den ikke implementeres i det allerede eksisterende retssystem for voksne, da dette herved risikerer at begrænse den egentlige genoprettende proces. Flere kæder modellen sammen med diskussionen om, hvorvidt GR skal være et supplement eller alternativ til straf og foreslår, at en ungdomsdomstol kunne oprettes i regi af Konfliktrådet. En foreslår, at man burde oprette en "tyngde-linje", hvor den unges kriminelle handling skulle vurderes ud fra graden af kriminalitetens alvor, og på denne baggrund ville nogle unge efterfølgende modtage en GR-indsats som alternativ til straf (og ikke som supplement), mens andre ville modtage en GR-indsats som supplement til straf eller eventuelt en ordinær straf.

3.5 Opfølgningsteam og konflikt råd – erfaringer fra Norge

Norge anses af flere af videnspersonerne, som et foregangsland inden for GR. Flere fortæller, at Norge har flere års erfaringer med dette område end Danmark, og at det norske konfliktråd er langt stærkere forankret institutionelt set.

Lasse Rolén fortæller, at Stortinget i Norge pr. 1.juli 2014 indførte en ny lov, som giver mulighed for at straffe unge på en anden måde end tidligere, og at indsatsen fungerer som et alternativ til straf for de 15-18-årige. Rolén fortæller, at lovgrundlaget ikke lægger op til at bruge modellen over for 12-14-årige, men at der intet er til hinder for det, og tilføjer, at han har anbefalet den norske udgave af SSP at gøre dette. De to nye begreber, som knyttes hertil er henholdsvis 'ungdomsstraff' og 'ungdomsopfølgning'⁵⁵, og indsatsen i de to er i praksis næsten den samme, da forskellen primært vedrører, hvem det er, som henviser. Ansvar for denne indsats påhviler konfliktrådene, som også er hovedleverandør af GR-tiltag i Norge⁵⁶. Dette nyeste tiltag i Norge er p.t. under evaluering af Nordlandsforskning⁵⁷.

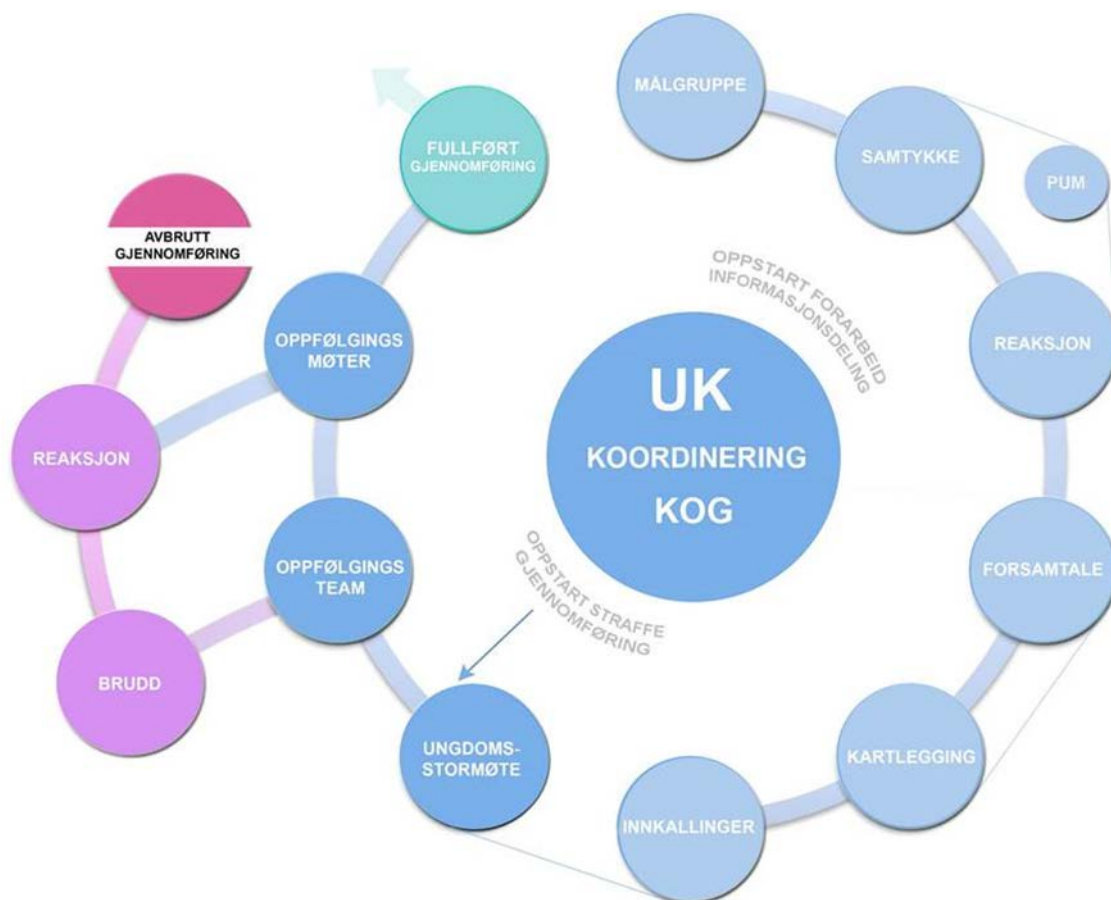
'Ungdomsstraff' bliver benyttet ved mere alvorlig kriminalitet og går via domstolen, men ungdomsopfølgning bliver henvist via anklagemyndigheden og i visse tilfælde fra domstolen, hvis sagen er kommet dertil. Grafikken nedenfor (figur 3.1) er tilsendt af Konfliktrådet og illustrerer strukturen for dette nye tiltag. Lasse Rolén fortæller, at loven og denne struktur er helt igennem kompatibel med metodikken og principperne i GR, herunder principperne om at inddrage offer, gerningsmand og netværk, ligesom deltagelse er baseret på frivillighed. UK koordinering KOG (også kaldet koordinationsgruppen), består af en række faste medlemmer (anklagemyndighed, politi, repræsentanter fra 'børneværnet'/de sociale myndigheder i alvorlige sager). Udgangspunktet er, at det er politiet, som vurderer og eventuelt henviser den unge til denne indsats. Derefter er samtykke fra forældrene helt essentielt, før end sagen så kan drøftes. Derefter går sagen tilbage til anklagemyndigheden, hvorefter det endelig afgøres, om indsatsen skal gives i hvert tilfælde. Som udgangspunkt anbefales en personundersøgelse (PUM – en personundersøgelse for mindreårige) udarbejdet af den norske Kriminalforsorg, men Rolén vurderer, at dette ikke vil blive almindelig praksis i alle tilfælde, men kun ved mere alvorlig kriminalitet og derved ved brug af 'ungdomsstraf'. De lyseblå trin på figuren fra 'målgruppe' til 'indkaldninger' skal alt sammen ses som forberedende i forhold til at skulle afholde ungdomsstormøder (inspireret af konferencemodellen). Rolén vurderer dette grundige forarbejde som meget vigtigt, fordi det danner grundlaget for resten af processen. Efter beslutningen om, hvilken type indsats den unge skal have, skal der afholdes en "for-samtale". Her skal der, hvis indsatsen skal fortsætte, også indhentes samtykke fra gerningsmand, offer og begges netværk. Rolén fortæller, at opnåelsen af konsensus er helt essentiel. Desuden skal deltagelse være frivilligt, og det er vigtigt, at den unge er villig til at tage ansvar og udtrykker vilje til, at han/hun også ønsker at deltage.

⁵⁵ Den norske *Lov om konfliktrådsbehandling -LOV-2014-06-20-49)*

⁵⁶ Se også det norske konfliktråds hjemmeside: <http://konfliktraadet.no/>

⁵⁷ <http://www.nordlandsforskning.no/>

Figur 3.1 Koordinering af indsatsen for 15-18-årige i det norske Konfliktråd

Kortlægningsfasen handler om at finde ud af, hvad den skal koncentrere sig om at gøre i strafopfølgningen. Der udarbejdes en kontrakt eller ungdomsplan gennem dialogen omkring, hvilke tiltag der er tilstrækkelige. Det vil sige, der skal udarbejdes en individuel plan for forløbet. Her er det et kardinalpunkt, at det er den unge selv, der bliver spurgt, og målet hermed er at skabe dennes et ejerforhold til planen. Planen godkendes af koordinator og ressource/støttepersonerne. I indkaldelsesprocessen forberedes stormødet, og det besluttes, hvem som skal deltage, og planen drøftes, justeres og godkendes. Herefter udarbejdes en kontrakt med opfølgningsteamet og derefter indtræder straf gennemførelsen.

Ungdomsstormødet udgør en vigtig del af GR-processen, hvor processen er bygget på nogenlunde samme grundlag som mæglinger og familierådgivning. Fokus på stormødet er hvad der skete, hvad den unge selv tænkte og vil gøre fremadrettet. Dette skal føre til første punkt i aftalen mellem offer og gerningsmand og kan indeholde økonomiske og/eller ikke- økonomiske elementer, men ikke bøder. Her er mange muligheder for genoprettende handlinger. Rolén fortæller, at det handler om at skabe empati fra gerningsmanden. Der er ofte kun et møde, men lovgivningen giver mulighed for flere møder. Når mødet afsluttes, forlader ofret lokalet, hvorefter kun gerningsmanden og dennes netværk er tilbage med ungdomskoordinatoren mv. Her tages kontrakten/ungdomsplanen frem, og man ser på, om noget skal tilføjes. Hvis, og kun hvis, alle er enige, kan straffen påbegyndes, idet det beskrives som vigtigt, at alle er forpligtet, og det bliver de kun, hvis de er enige.

Rolén fortæller, at selve opfølgningen begynder straks efter stormødet er afsluttet. Den unge skal herfra periodevis selv bidrage til at rapportere til ungdomskoordinatoren om, hvordan det går, og opfølgningsteamet er herfra koblet på. Teamet, sammen med støttepersonerne, ungdomskoordinatoren og den unge selv, rapporterer samlet til koordineringsgruppen ca. hver fjerde uge. Når perioden er ovre sendes alle dokumenter tilbage til anklagemyndigheden. I tilfælde af, at der har været lovbrud i perioden (brud på norsk lov) eller brud på selve kontrakten, ser anklagemyndigheden på det, og her vurderer Rolén, at en del vil skelne mellem, om det har været et bagatelmæssigt lovbrud eller mere alvorligt. Hvis det vurderes som en bagatel, vil anklagemyndigheden ikke nødvendigvis tildele en ny straf, men kontakte ungdomskoordinatoren, så denne kan tale med den unge om årsagen til det hændte og træffe aftale om at udarbejde en ny ungdomsplan og arrangere et nyt stormøde.

3.6 Interviewpersonernes vurderinger og anbefalinger af muligheder og begrænsninger

I det følgende gennemgås videnspersonernes vurderinger vedrørende muligheder og begrænsninger for genoprettende processer i Danmark, herunder med særligt fokus på Konflikttrådet i Danmark. Dette efterfølges af nogle afsluttende anbefalinger og pointer baseret på videnspersonernes udsagn.

Der er generelt relativt store forskelle mellem videnspersonernes måde at forstå GR på, og hvor bredt samfundskonteksten i relation til GR bør tænkes. Der er blandt praktikere ikke klar opfattelse af, at de generelt gør brug af én bestemt model, men er ofte inspireret af flere, hvorfor modellerne overlapper hinanden. Derfor kan det være vanskelig at berette om, hvilke modeller der benyttes hvornår, fordi det er vanskeligt at skille modellerne ad.

Man kunne her bemærke, at det kunne ses som et udtryk for, at viden om GR i den grad er noget, som cirkulerer i bestemte, mindre kredse blandt ildsjæle/meget engagerede professionelle, og ikke i særlig høj grad er forankret og institutionaliseret og derved måske heller ikke i særlig høj grad faglig formaliseret og tydeliggjort. Dette underbygges af flere videnspersoner, som udtrykker overraskelse over, at der er så få mennesker i Danmark, som bevidst arbejder med GR-principper og -værdier, og at alle derfor stort set kender hinanden. Flere peger på, at det er et problem, at der i en dansk kontekst ikke er mere fokus på og kendskab til den genoprettende tankegang, og GR-indsatser ikke er udbredt i større omfang, end det er tilfældet.

Videnspersonens vurdering er, at man i Danmark mest arbejder ud fra praksiserfaringer og ikke bestemte metodeanvisninger. De efterlyser i høj grad mere viden om GR på de felter, hvor de arbejder, så de og andre kunne blive endnu skarpere på, hvordan de skal arbejde endnu mere GR-orienteret. Selvom der er overvejende enighed i forhold til forståelsen af fundamentale principper for GR og behovet for mere viden om GR og hvordan det skal praktiseres, fremhæves det også af flere, at praktikere ikke bør binde sig for meget til en bestemt metode og at man skal undgå at udvikle alt for faste guidelines. Faren herved vurderes til at være, at man risikerer, at metoden ikke passer lige godt ind i forskellige kontekster og til forskellige målgrupper.

En vidensperson peger på, at der i Danmark ikke er fokus på, om GR-indsatser er en del af eller ikke en del af retssystemet. I dag er aftaler i Konflikttrådet ikke bindende, og indsatsen udgør et supplement til straf og ikke et alternativ, som fx i Norge eller i Nordirland. En vidensperson kritiserer, at der mangler fokus på etnicitet, hvilket er vigtigt fremadrettet, idet mange grupper i samfundet er vanskelige at få inddraget. Det afspejles af en generel bias i

litteraturen, og at dette tema burde opnå langt mere opmærksomhed på grund af dets store relevans. I forlængelse af dette peger flere videnspersoner på, at skoleområdet er en meget vigtig del af GR, som har mange potentialer fremadrettet.

Flere påpeger det hensigtsmæssige i at få mere viden i Danmark om GR, udbrede ideerne som afgørende for at udvikle feltet. Der er ikke enighed omkring, hvordan dette skal gøres, og i hvilket regi man bedst benytter principper og værdier fra GR. Hvor nogle peger på, at Konfliktrådet er det bedste sted at forankre GR-indsatser, peger andre på, at man bør tænke GR mere bredt. En vidensperson peger på, at der i Danmark gennem flere år har været en udfordring i at få et ellers gengældende retssystem til at arbejde genoprettende. Forgangsmændene og de ildsjæle, som bærer GR frem i Danmark, står over for denne udfordring i deres daglige arbejde. Flere påpeger, at hvis man ønsker at få implementeret mere GR, vil det fremadrettede arbejde især bestå i at søge at skabe grobund for denne lidt anderledes og nye tankegang og i at klæde alle implicerede parter i bl.a. det juridiske system på til at tænke i disse baner. Denne opgave kan ikke håndteres alene af praksisfeltet.

Konfliktmæglere og politifolk har i en årrække arbejdet med den genoprettende tilgang i flere udsatte boligområder i Danmark. Her har det for de mæglende parter handlet om at skabe gensidig tillid og forståelse mellem bl.a. kommunale medarbejdere, beboere, politifolk og SSP-medarbejdere. Der er altså her tale om en inspiration af den genoprettende og mæglende tilgang til konfliktløsning, der her involverer mange komplicerede forhold. Denne større og mere samfundsorienterede tilgang benævnes af praktikerne selv som en form for relationel koordinering. Her kan et konkret eksempel være at skabe forståelse for kulturforskelle, der ellers kan resultere i konfrontationer og misforståelser. Praktikerne beskriver selv, at de oplever, at *det er i samarbejdet, at alt det frugtbare sker*.

Men hvor i kommunerne burde man så tage fat? En af videnspersonerne vurderer, at det er hensigtsmæssigt at udnytte det allerede eksisterende SSP-arbejde og henviser til, at man burde prioritere øget uddannelse. Her nævnes fx den allerede eksisterende Ungemægleruddannelse⁵⁸, hvor der arbejdes ud fra et genoprettende fokus, og at denne uddannelse er et direkte resultat af evalueringsrapporten fra det Kriminalpræventive Råd *Hvad har du gang i?* Rapporten bidrog til, at man nu kunne se mægling mellem unge i lokalområderne som en mulighed for at praktisere GR-indsatser på dette felt. Men en anke er, at der ikke rigtig blev fuldt op på og handlet ud fra disse foreløbige resultater, ligesom der efterspørges en egentlig opfølgning til projektet og denne lovende model, som er en slags gademægling målrettet unge. En opfølgning, hvor man fx kunne tænkes at lade en bredere målgruppe indgå.

Flere efterlyser også mere brug af mæglere/mentorer i beboelsesområder, hvor der er grupper unge, som er voldsomme og kan være truende, hvor tilliden til politiet er meget lille, og hvor politiet vanskeligt kunne være. Flere har positive erfaringer med at skabe eller genoprette fælles forståelser af forskelligheder mellem fx beboere, unge uroskabende grupper og politiet. Flere fortæller også, at der er behov for at få nogle kulturelle kompetencer ind i arbejdet med unge, og på den måde virke kriminalitetsforebyggende. Her foreslås principper fra GR som relevante. En erfaring er her, lige så snart det handler om grupper af unge, at så vil der være personer, som er mere konstruktive end andre, hvoraf nogle kan være direkte destruktive for en mægling, og her er det vigtigt at finde frem til, hvem som tilhører de mest konstruktive, og arbejde videre med dem.

⁵⁸ En vidensperson fortæller, at der til dags dato er uddannet ca. 350 ungemæglere i Danmark.

3.7 Forankring af GR-indsatser for børn og unge i høj risiko for kriminalitet

En vidensperson peger på, at man i Danmark burde skelne mellem unge førstegangsbrydere og unge flergangsbrydere, hvor det som minimum i første tilfælde burde være sådan, at GR altid kunne udgøre et alternativ til straf. Pointen hermed er, at der ikke er grund til at straffe unge mennesker og evt. gøre dem mere kriminelle gennem ophold i institutioner og fængsler, samt at det er uhensigtsmæssigt i forhold til forebyggelse af kriminalitet, at enhver forseelse kommer på straffeattesten.

Det afgørende for, at skabe grobund for øget GR-praksis i Danmark er *tænkningen*, og hvis denne får lov at vokse, så peges der på, at vi i Danmark kan implementere GR i langt mere vidtgående omfang, end tilfældet er i dag. Et forslag til, hvordan man kunne udbrede tankegangen fra og viden om GR, er gennem at oprette et Videnscenter inden for GR, hvorfra man kunne få del i andres erfaringer og hjælp til implementeringen og gennemførelsen af GR-indsatser i Danmark. I relation til udbredelsen af GR i Danmark understreger flere vigtigheden af, at også beslutningstagere inddrages, idet indsatserne derved både kan implementeres og gennemføres bedre. Nogle vurderer store muligheder for at udbrede brugen af GR, da GR-principper og -værdier ikke er særlig udbredte på nuværende tidspunkt. En vidensperson pointerer, at det kræver en grundig træning at anvende de forskellige modeller og "værktøjer" – og væsentlig mere, end at man blot har interesse for feltet.

Der er i Danmark tilsyneladende en del inspiration fra Norge og Nordirland. Norge har fx et konfliktråd, som minder en del om det danske. Nogle af de interviewede påpeger, at Konfliktrådet i DK har kørt som forsøg i mange år, før det blev udbredt i 2010, og oplever ikke, at praksis herfor er udviklet tilstrækkeligt siden. Set i relation til de norske erfaringer, hvor der gennem flere årtier er blevet fastholdt et stærkt fokus på GR, vurderer flere, at det samme ikke er tilfældet for Danmark. Flere påpeger, at Konfliktrådet ikke kan stå alene, og peger på, at hvor man i Norge som deltager ofte binder sig i flere år, anvendes der i dansk praksis ofte kun et enkelt møde, ligesom Konfliktrådet i Norge er velforankret og kendt i kommunerne. Den norske model er, ifølge flere, *genoprettende til fingerspidserne*.

En pointe er her, at hvis der skal være en vedvarende effekt for de unge gerningsmænd, så er det altafgørende, at forældrene skal på banen og tage ansvar, og at vi ikke alene fokuserer på den enkelte unge eller gruppen af unge. En peger på, at aftaler indgået i forbindelse med Konfliktråd ikke er juridisk bindende, men "kun" moralsk forpligtende, samt at det er ikke strafnedsættende at deltage i Konfliktråd jf. lovgivningen, hvilket man burde overveje at kigge nærmere på. En anden fremhæver, at en central udfordring med Konfliktrådssager er, at de kun kører med "erkender-sager", hvilket implicerer, at hvis vedkommende kun erkender fx tre ud af fire forhold, så begrænses selve GR-processen betydeligt, hvilket er problematisk.

Flere videnspersoner peger på følgende faktorer, som kunne bidrage til at skabe bedre GR-processer, end vi har i dag i regi af Konfliktrådet:

- Det skal overordnet være muligt at gøre GR-indsatser til et alternativ frem for supplement til straf.
- Der skal være tilstrækkelige fysiske faciliteter til at afholde konfliktrådsmøderne.
- Der skal være et tæt samarbejde med SSP.
- Der skal indgå personer med kendskab til miljøet, og som kan hjælpe den pågældende gerningsmand med at indgå og overholde aftaler.

Flere anbefaler, at vi i Danmark i højere grad benytter os af opfølgningsteam i tråd med de norske, hvor der anvendes konferencer/stormøder og cirkler, og at brug af centrale resourcepersoner heri, udgør positive bidrag til at fastholde den unge i at overholde aftaler og fastholde givne mål. Pointen er her, at man gennem inddragelse giver de unge et ansvar, og man derved undgår at isolere dem som sydebukke. Samtidig pointeres også, at man ikke kan gennemføre stormøder eller cirkler uden at tage højde for den sociale kontekst og de tilstedeværendes sociale netværk.

Udfordringen er ifølge flere, at disse modeller (konferencer/stormøder og cirkler) ingen steder er sat i system over for børn/unge, og den samlede indsats er relativt ustruktureret og derfor afhænger af den enkelte, fx konfliktrådsrådgiver, hvorvidt denne "tør" bruge modellen i sit arbejde. Nogle anbefaler således, at disse modeller skal gøres til en del af konfliktrådstilbuddet. Flere vurderer, at konferencer/stormøder og cirkler er gode, fordi der ligger en konstruktiv form for "socialt pres", når man har indgået en aftale i forhold til at overholde denne aftale.

3.8 Afsluttende pointer

En vidensperson peger på, at der ikke er mange kommuner i Danmark, som arbejder med GR-indsatser. Der er ca. 7-8 danske kommuner, som i dag reelt arbejder med tilgange inspireret af principper og værdier fra GR. En pointerer her, at man i videre omfang bør inkorporere GR i det daglige SSP-arbejde, hvor det menneskesyn der handler om en tro på, at mennesker altid vil forsøge at gøre sit bedste, udbredes. Et menneskesyn, som i den grad har noget tilfælles med værdier i GR.

På nuværende tidspunkt arbejder de danske SSP-medarbejdere på frivillig basis med den genoprettende tilgang. Dette vurderes som en ganske stor udfordring, da en sådan tilgang således bliver yderst personafhængig (og varetaget af ildsjæle) og derved er en helt reel konsekvens, at indsatsen kommer til at variere i kvalitet og omfang. Den samlede GR-indsats bliver på denne måde meget sårbar. En udtrykker det således: *Der, hvor tingene bliver svære at bære, er der, hvor det bliver personbåret og ikke funktionsbåret. Så bliver det for sårbart.*

Flere videnspersoner efterlyser, at der bliver tilført flere økonomiske ressourcer i kommunerne til netop udvikling af den genoprettende tilgang, da den åbenlyst indeholder en række uudnyttede potentialer i det kriminalitetspræventive arbejde. Det understreges, at der kan være væsentlige aspekter i implementeringen af GR, som vi ikke er opmærksomme på, og at Danmark kan lære af de udenlandske erfaringer, og her nævnes Nordirland og Norge som eksempler implementerede og velfungerende GR-modeller, som har vist gode resultater.

4. Konklusion

Formålet med kortlægningen er at skabe et overblik over eksisterende forskning og viden om genopbyggende retfærdighed over for unge i høj risiko for kriminalitet i international såvel som i dansk sammenhæng. På baggrund af denne kortlægning er der skabt en mulighed for, at man kan bygge videre på disse erfaringer i Danmark, som ikke er så langt fremme på området, som en række andre lande er.

Hensigten med konklusionen er at sammenfatte erfaringerne med brugen af forskellige tilgange til GR og pege på nogle kendetegn ved de forskellige typer af indsatser, som der er særligt gode erfaringer med, og som man kan lade sig inspirere af i Danmark.

I kortlægningen identificerede vi i alt 23 studier. Studierne viser en forholdsvis stor variation i forhold til metodisk tilgang, og de repræsenterer erfaringer fra en lang række lande, herunder de lande, som har størst erfaring med GR, navnlig USA, Australien, Storbritannien og Norge.

Der blev identificeret to overordnede modeller (eller prototyper) inden for genoprettende retfærdighed målrettet børn og unge, nemlig *Victim-Offender Mediation* (VOM) og konferencer (stormøder). Vi fandt følgende otte specifikke modeller, som vi har grupperet som følger: VOM (1-5) og konferencer (6-8).

1. Mediation og mægling
2. Hybridmodellen
3. Gademægling
4. Ungdomsdomstol
5. Referral Orders
6. The Balanced Model
7. Diversionary conferencing
8. Opfølgningsteam i forbindelse med konfliktråd

Disse modeller er alle relativt forskellige, men de kan dog i langt de fleste tilfælde placeres inden for henholdsvis GR-modellerne VOM og konferencer. Hybridmodellen kan dog ikke entydigt placeres i den ene eller den anden kategori, da den indeholder elementer fra både VOM og konferencer.

Litteraturgennemgangen viser, at der for begge modeller er dokumentation for, at der er positive virkninger af GR-modellerne. En samlet oversigt over studierne resultater kan ses i Bilag 4. Der er en tendens til bedre dokumentation af positive effekter i forhold til recidiv angående konferencer, end der er for VOM-modellen. I forhold til offertilfredshed er der generelt større offertilfredshed med GR-indsatser i forhold til ordinære retsprocesser. I forhold til samfundsvilje, som handler om den brede befolknings opfattelse af GR, er der generelt opbakning til at anvende en GR-forankret tilgang til kriminalitet.

Ifølge et andet nyligt review på området, er der ikke dokumentation for, at GR-indsatser (på tværs af modeller) giver signifikant lavere recidiv i forhold til ordinære retsprocesser (Weatherburn 2013). Evidensen på området er dermed ikke entydig på dette område. Weatherburns konklusion, at der ikke er nogen effekt af GR på *recidiv*, må ses i lyset af, at andre studier finder positive effekter, når der dykkes ned i mere specifikke modeller (konfe-

rener), og hvor målgruppen fx er mere specifikt afgrænset, fx til børn/unge (Strang et al. 2013; Sherman et al. 2015).

I forhold til recidiv peges der generelt på, at GR er særlig effektiv i forhold til unge med førstegangskriminalitet af mindre alvorlig karakter. Et svensk studie (Sehlin 2009) viser eksempelvis, at for tyveri og hærværk er risikoen for recidiv ca. tre gange større for unge, som ikke har deltaget i mæglingen, end den er for unge, som har deltaget i mæglingen. Flere studier viser endvidere, at de yngste lovovertrædere var mere tilbøjelige til at opleve positive effekter af GR end de ældre (se bl.a. Kim & Gerber 2012).

Kortlægningens materiale giver ikke anledning til at lave en egentlig effektiv vurdering i forhold til en dansk kontekst, idet der kun er lavet få systematiske og brede vidensopsamlinger og få kontrollerede forsøg med danske, norske eller svenske indsatser. Konklusioner angående effekter beror i det store hele på amerikanske, australske og engelske undersøgelser. De review, som er gennemgået, er heller ikke helt entydige, så man bør være påpasselig med at generalisere på tværs af kontekster.

Begge de to overordnede GR-modeller (VOM og konferencer) har vist sig at være i stand til at skabe en højere andel af tilfredshed og oplevelser blandt gerningsmænd. Gerningsmænd, som har været igennem en GR-proces, har i højere grad en oplevelse af at være blevet behandlet rimeligt i forhold til unge, som har gennemgået en ordinær retsproces.

I forhold til offertilfredshed og samfundsvilje er dokumentationen på området mere entydig end for de mere langsigtede effekter i forhold til recidiv.

I forhold til ofrene er der også forholdsvis klare resultater i studierne. Deltagelse i GR viser sig i en række studier at kunne skabe helende og genoprettende terapeutiske effekter på ofre for kriminalitet. VOM har eksempelvis i en række tilfælde vist sig at kunne reducere ofrenes frygt. GR har gjort det lettere at lægge hændelserne bag sig, og de fleste ofre får det psykisk bedre af at have mødt gerningsmanden. Afgørende for ofrenes udbytte af GR er bl.a., at gerningsmænd før eventuelt deltagelse 'screenes' i forhold til, om de påtager sig det fulde ansvar for hændelse, da det ellers kan få en negativ effekt på ofrene.

Et generelt problem i forhold til ofrene er at få dem til at deltage i GR-processerne. En typisk begrundelse er, at de ikke har tid til det. Dette forhold understreges af, at der er behov for at gøre deltagelsen mere attraktiv og gøre det klart over for ofret, hvad han/hun kan få ud af deltagelsen i en GR-proces. Erfaringerne fra studierne viser, at ofre i vid udstrækning er for dårligt forberedte til mødet, og at de forud for mødet har fået for lidt vejledning i forhold til det at indgå i mødet, fx det at skulle sidde direkte over for en gerningsmand.

En konklusion i en række studier er også, at aftalerne i forlængelse af et møde er en helt afgørende del af GR-processen. Aftalerne – eller kontrakten – er en nødvendig forudsætning for, at ofret får et konkret resultat ud af forløbet og en oplevelse af rimelighed, og at gerningsmanden får et konkret grundlag at arbejde videre ud fra (se bl.a. Hayes et al. 2014). Et studie understreger også, at ofres kontrol over procedurer og resultater af konferencer er vigtige for ofres helingsproces (Gal & Moyal 2011).

Alt i alt er der således dokumentation for, at GR kan have positive effekter på unge og begrænse recidiv, men også at GR kan have nogle slagsider, som man bør være opmærksom på, fordi de i nogle tilfælde kan betyde, at GR-processen virker modsat hensigten med negative konsekvenser for gerningsmænd såvel som ofre.

Der peges i studierne særligt på, at det er vigtigt at være opmærksom på, at de professionelle kompetencer i forhold til og viden om GR er helt centrale for et vellykket forløb. Der påpeges også i flere studier en tendens til, at processen presses hurtigt igennem, og at der er en tendens til en mangel på tilstrækkelig professionalisme i mediatorernes/facilitatorernes arbejde. En afgørende parameter for et vellykket GR-forløb er i flere studier den afsatte tid til planlægning og gennemførelse af GR-processen – en hurtig afvikling mellem offer og gerningsmand i en form for konference giver eksempelvis ikke de samme resultater (se bl.a. Strang et al 2013). Det er vigtigt, at give ofre og gerningsmænd realistiske forestillinger om mulige resultater, og det kræver tid og professionel kompetence.

Flere studier påpeger vigtigheden af, at standardisere gennemførelse af GR-processer og at øge kvaliteten af disse (se bl.a. Baffour 2006). Selvom flere studier anbefaler en større grad af standardisering, så advares der dog også mod en for detaljeret manualisering af fx konferencemøder (Campbell 2005).

Yderligere forskning om anvendeligheden af GR-indsatser for forskellige typer af kriminelle er nødvendig, da viden om dette er meget begrænset. Særligt behov er der for studier, der er i lighed med et amerikansk studie på området (Bergseth & Bouffard 2013), hvordan forskellige typer af GR-modeller kan matches med forskellige typer af gerningsmænd i forhold til at få mest mulig udbytte af indsatsen. Et centralt studie på feltet argumenterer således for, at GR-indsatser burde reserveres til de tilfælde, hvor tids- og ressourcemæssige input er lig med en høj chance for succes med indsatsen (Newbury 2011).

På baggrund af den nuværende viden om GR kan det generelt konkluderes, at eksempelvis VOM har gode resultater i forhold til recidiv for unge lovovertrædere, som har begået mindre alvorlig kriminalitet for første gang. Men det er ikke muligt mere præcist at konkludere, om fx ungdomsdomstole eller gademægling bør foretrækkes, og hvilke typer af lovovertrædere, som vil have størst udbytte af den ene eller den anden model for GR. Ligeledes er det heller ikke muligt entydigt at konkludere, om forankringen af GR bør være i det civile system og ikke fx i politiet. I forhold til konferencer viser et studie eksempelvis, at der ikke var betydelige forskelle mellem politi og civile som moderatorer, hverken i forhold til recidiv eller varigheden eller i forhold til indholdet i aftalerne, og begge grupper var i lige høj grad tro mod principperne for GR-konferencer (Hipple & McGarrell 2008).

I litteratursøgningen fandt vi kun empiriske studier om brugen af VOM og konferencer, men ikke nogen om fx cirkler. Der er imidlertid erfaringer med bl.a. *Circles of Support* og *Restorative Community Circles* i Nordirland som fremtidige litteraturstudier på området, som med fordel kunne medtages, når systematiske erfaringer foreligger.

En central vurdering fra de interviewede videnspersoner var, at der er et stort og uudnyttet potentiale for en fremtidig udvikling af GR-praksis i Danmark.

Videnspersonerne havde i et eller andet omfang erfaringer med modellerne: mediation/mægling, gademægling, The Balanced Model, Diversionary Conferencing samt opfølgningsteam, men videnspersonerne ikke havde erfaringer med hybridmodellen, ungdomsdomstol, og Referral Orders. Viden om disse former for GR kunne man med fordel prioritere i det fremadrettede formidlingsarbejde på området.

Det er videnspersonernes vurdering, at feltet for GR er meget småt, og at der – ud over de personer, som arbejder i regi af Konfliktrådet – er ganske få personer i Danmark, som direkte arbejder med GR-principper og -værdier. Feltet er generelt præget af ildsjæle, hvilket gør feltet yderst sårbart, og der er behov for, at der etableres en bedre og mere eksplicit ramme for GR. At udvikle fremtidige initiativer kræver dels en faglig solid platform og en politisk italesættelse og initiativer til at ville udvikle feltet, idet en forankring i systemet

giver bedre handlemuligheder for at skabe GR-processer, som, der er dokumentation for, virker. En væsentlig pointe i forlængelse heraf er, at en sådan udvikling også forudsætter en forankring i og tilslutning til GR-specifikke værdier og principper.

Videnspersonerne gav udtryk for, at man i Danmark typisk ikke gør brug af én bestemt model, men ofte er inspireret af flere forskellige tilgange. Generelt pointeres det, at man i Danmark mest arbejder ud fra praksiserfaringer og ikke bestemte metodeanvisninger. Dette giver naturligvis som udgangspunkt den fordel, at GR-tilgangen tilpasses den lokale kontekst. Omvendt kan ulempen være, at man ikke får den fulde effekt af GR-modellerne, fordi forskrifter på området ikke følges præcist, og man ikke løbende på området tager højde for ny forskning og metodeudvikling.

Generelt efterlyses på feltet mere viden om GR, så man i praksisfeltet kan blive endnu skarpere på, hvordan man kan arbejde GR-orienteret med stor effekt. I denne videnskortlægning er det tilstræbt at skabe et overblik på feltet, og videnskortlægningen kan bidrage til en videre vidensopbygning i praksisfeltet.

Bilag 1 Metodisk fremgangsmåde

I dette bilag beskrives de metodiske valg, som er foretaget i forbindelse med kortlægningen. I bilaget beskrives processen omkring afgrænsningen af kortlægningens målgruppe, GR-indsatserne og -modellerne. Derefter gennemgås processen for litteratursøgningen og screeningen af de fundne studier. Endelig beskrives de metodiske valg i forbindelse med den gennemførte praksisvalidering.

Metodisk kan processen opdeles i fire adskilte faser, hvor de første tre vedrører den systematiske søgning i databaser, mens den sidste fase består af en praksisvalidering, hvor videnspersoner på GR-feltet blev bedt om at se på listen med de 17 studier, der i første omgang var fundet og eventuelt pege på relevante studier, der efter deres vurdering manglede. Disse studier har vi forholdt os kritisk til i forhold til de valgte relevanskriterier, og på den baggrund blev yderligere seks studier udvalgt⁵⁹. Der blev i alt inkluderet 23 studier i kortlægningen (se bilag 3 for samlet oversigt).

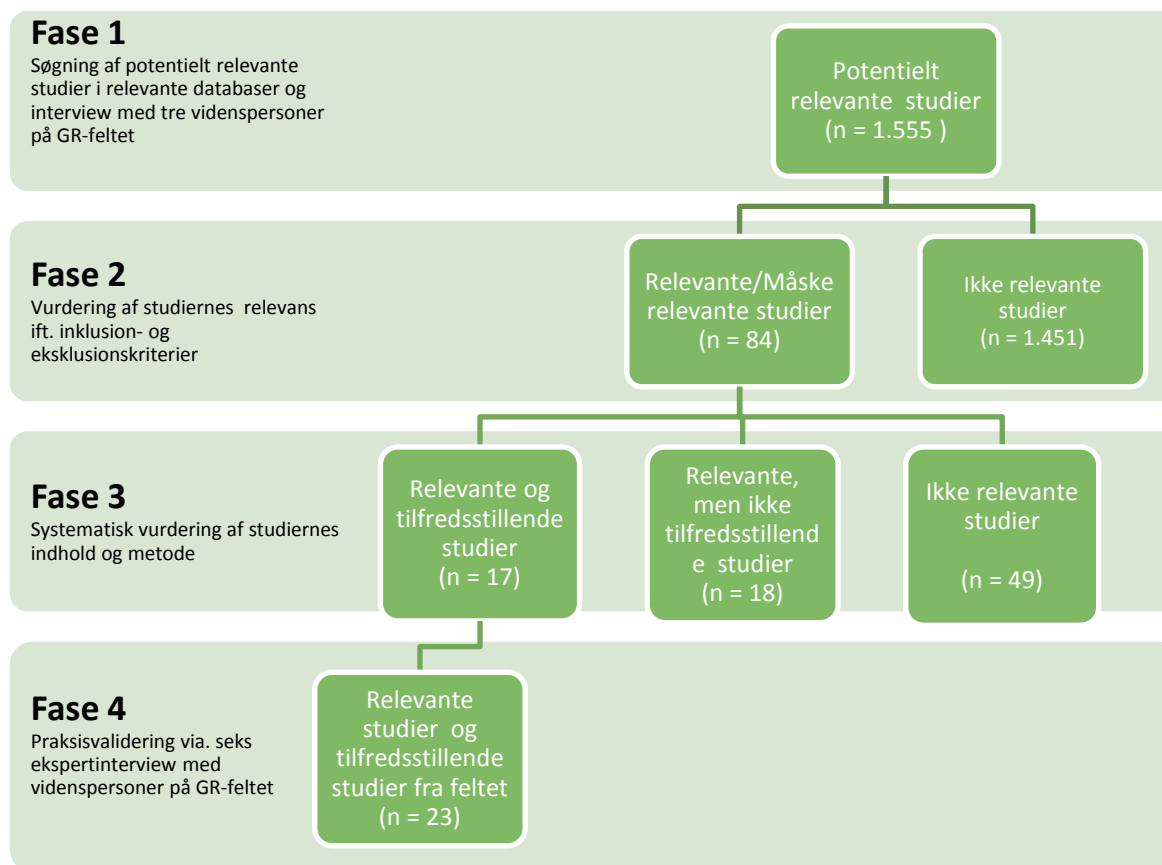
Kortlægningen er ikke alene en traditionel kortlægning i form af en sammenfatning af tilgængelig litteratur, idet det har været et centralt mål med rapporten at koble den nært til praksis og give enhver interesseret mulighed for at relatere den til aktuelle forhold. Derfor har aspekter såsom relevans og overførbare i forhold til en dansk sammenhæng været centrale mål. Der er derfor gennemført ni interview med videnspersoner for at udnytte deres kapacitet af viden og erfaringer.

Kortlægningen har et relativt bredt fokus og problemstilling og et eksplorativt sigte med en interesse i at kortlægge den dokumenterede viden og formidler et overblik over denne, samtidig med at den gerne vil se på indsatsers effekter af og processer i forhold til deres gennemførelse. Hvor selve litteratursøgningen gennemføres efter en gennemgående systematik med tilhørende dokumentation af denne proces, er interviewene en vigtig kobling mellem viden og erfaringer med danske og andre landes forhold og erfaringer med GR og kendskab til modeller og litteratur. Denne praksisvalideringsdel er begrænset af projektets ressourcer og ville med fordel kunne have været vægtet endnu højere med flere interview af mere dybdegående karakter. Fordelen herved havde været, at vi ville være kommet endnu tættere på de mange erfaringer, som der er rundt omkring i Danmark blandt andet – og måske særligt fordi – der p.t. er uddannet omkring 350 konfliktmæglere i Danmark, hvoraf mange i dag praktiserer forskellige GR-modeller og kombinationer heraf i mange kontekster.

Litteratursøgning blev systematisk gennemført, og hvert trin blev dokumenteret. Søgningen efter litteratur har ikke alene været begrænset til databaser og hjemmesider, idet vi efter litteratursøgningens afslutning i interviewene spurgte videnspersonerne, om de havde forslag til centrale eller lovende modeller, som var veldokumenterede. De studier, som videnspersonerne pegede på blev efterfølgende underlagt samme proces i forhold til vurdering af relevans og kvalitet, som de øvrige studier. De, som blev vurderet positive, blev efterfølgende inkluderet på lige fod med de øvrige studier. Hele processen er illustreret i den grafiske fremstilling af flowet i kortlægningen (se bilagsfigur 1.1). Litteratursøgningen består derved samlet set af en systematisk gennemgang og screening af videnskabelig og grå litteratur i fire faser og en validerende fase, hvor der gennem interview med centrale videnspersoner bidrog med at indkredse yderligere litteratur af central relevans for projektet.

⁵⁹ Vi fik i flere tilfælde 3-8 referencer på studier, som i flere tilfælde, som trods af deres umiddelbare relevans, bl.a. ikke var gennemført på et tydeligt empirisk grundlag.

Bilagsfigur 1.1 Oversigt over litteraturkortlægningens faser

Fase 1

Første fase i kortlægningsarbejdet indeholder den indledende søgning i relevante elektroniske databaser og hjemmesider⁶⁰ og tager afsæt i forskningsspørgsmålet. Der eksisterer mange forskellige typer af GR-indsatser, lige fra dem, der forsøger at engagere ofre, gerningsmænd, deres familier og andre borgere og samfundsgrupper, til dem, som alene centrerer sig om mødet mellem individer/grupper af offer/ofre og gerningsmand/gerningsmænd, og nogle varetages i regi af civilsamfundet, kommunen (fx sociale områder, skoler eller i koordinerede samarbejdsformer), politiet eller i retssystemet i forbindelse med en sigtelse, retten, under afsoning eller i forbindelse med løsladelse. Vi har forholdt os bredt til definitionen af GR, dvs. vi har ikke opstillet kriterier for bestemte typer indsatser. Hvad angår konteksten for indsatsernes gennemførelse – den institutionelle sammenhæng, hvor indsatsen finder sted – har vi heller ikke på forhånd snævert afgrænset, hvorfor indsatserne, som de fundne studier undersøger, principielt både kan finde sted i regi af skole, retssystem og kommune såvel som frivillige/civile initiativer. Vi definerede heller ikke på forhånd indsatsens type af relation til det ordinære retssystem eller i forhold til antallet af kontakter til systemet, fx tidligere domme eller henvisninger. Vi har heller ikke afgrænset søgningen i forhold til, om indsatsen er et supplement til ordinær straf (sådan som Konfliktrådet i Danmark er det) eller som alternativ til straf (som eksempel Konfliktrådet er det i Norge).

⁶⁰ I bilag 5 findes oplysninger om den anvendte søgestrategi og detaljerede oplysninger om, hvilke databaser som blev benyttet.

Vi tog udgangspunkt i 'Restorative Justice'/'genoprettende retfærdighed' som centrale søgeord og med udgangspunkt heri forskellige anvendte betegnelser her indenfor og har søgt på dette i forhold til målgruppen. Målgruppen er børn/unge med alderen 12-17 år, hvorfor afsoning i fængsel ikke nødvendigvis vil være relevant, hvorfor indsatser uden forudgående dom eller i forbindelse med domsafgørelse vil være af særlig interesse. Men for ikke at overse centrale modeller, som kunne være relevante for aldersgruppen, var søgekriteriet bredere, nemlig personer mellem 10-25 år. I de tilfælde, hvor vi ikke har kunnet finde gode og tilstrækkelig relevante review-studier, har vi inkluderet review med en meget bred målgruppedefinition, hvor børn/unge og voksne indgår. Velvidende, at indsatserne for henholdsvis voksne og børn/unge, trods de indholdsmæssigt er inspireret af samme modeller, kan være meget forskellige, fx på grund af forskellige målgrupper, lovgivningskomplekser og institutionelle kontekster. Derfor har afvejningen været, at vi hellere ville inkludere studier med en lidt bredere målgruppeafgrænsning, end at ende med, at vi ingen studier havde på centrale dimensioner. Kriteriet for tilvalget af disse studier var, at de dog skulle underopdele på alder og altså bl.a. også inkludere børn/unge.

Kortlægningen fokuserer på børn/unge, som anses for at være i høj risiko for kriminalitet. Kategorien 'at være i høj risiko for kriminalitet' inkluderer både personer, som kun perifært har været i kontakt med myndighederne (fx de sociale myndigheder, politiet eller retten) og dem, som har været det flere gange og over længere tid. Der kan både være tale om indsatser målrettet grupper af børn/unge eller enkeltpersoner.

Litteratursøgningens metode er inspireret af det britiske forskningscenter EPPI's⁶¹ bredere tilgang til forskningsoversigter, hvor både videnskabelige og ikke-videnskabelige studier og kvalitative såvel som kvantitative studier indgår (EPPI-Centre 2010, Petersen et al. 2011: 16). Vi inkluderer derved både videnskabelige og fagfællebedømte studier og den såkaldte grå litteratur, fx rapporter, evalueringer, udredninger, bøger mv., som ikke er videnskabeligt publiceret.

Søgningen blev tidsmæssigt afgrænset til perioden mellem 2005 til 2015 og sprogligt afgrænset til dansk-, svensk-, norsk- og engelsksproget litteratur. Følgende databaser blev anvendt til søgningen af potentielt relevante publikationer; Criminal Justice Abstracts, Sociological Abstracts, PsycInfo, Web of Science, DanBib/Netpunkt, Libris, BibSys og Campbell Library. I databaserne anvendtes kontrollerede søgeord inden for databasernes egne emneord, og derudover blev fritekstord benyttet. I denne fase blev der ligeledes foretaget søgninger efter grå litteratur på relevante institutions hjemmesider. Følgende hjemmesider blev afsøgt systematisk efter relevante undersøgelser:

- Australian Institute of Criminology, Canberra: http://www.aic.gov.au/criminal_justice_system/rjustice.html
- Brottsförebyggande Rådet, Sverige (bra.se/)
- The European Forum for Restorative Justice, <http://www.euforumrj.org/>
- Center for Peacemaking and Conflict Studies, Fresno University, California: <http://peace.fresno.edu/rjp/>
- Correctional Service, Canada - Resource List on Research and Evaluation about Restorative Justice: <http://www.csc-scc.gc.ca/restorative-justice/003005-4006-eng.shtml>
- Criminology Research Grants program, Australia: <http://crg.aic.gov.au/>
- Konfliktrådet, Norge: <http://www.konflikttraadet.no/>
- National Criminal Justice Reference Service: <https://www.ncjrs.gov/index.html>

⁶¹ Et britisk forskningscenter, der har udviklet denne metode til at lave bredere forskningsoversigter på, som både inkluderer videnskabelige og fagfællebedømte studier og den såkaldte grå litteratur, fx rapporter, evalueringer, udredninger, bøger mv., som ikke er videnskabeligt publiceret.

- Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, USA: <http://www.ojjdp.gov/>
- Restorative Justice Council, UK: <http://restorativejustice.org.uk/>
- Rutgers School of Law, Gray Literature: <http://njlaw.rutgers.edu/cj/gray/search.php>
- VORP (Victim-Offender Reconciliation Program of the Central Valley, Inc., USA: <http://vorp.org/links.shtml>
- Konfliktrådet I Danmark: <http://konfliktraad.dk/>
- National Criminal Justice Reference Service (NCJRS), <https://www.ncjrs.gov/>

Søgningen ud fra ovenstående databaser og kriterier, resulterede i 1.555 publikationer⁶². Det skal her nævnes, at de potentielt relevante studier er det samlede resultat af den indledende søgning. I forbindelse med denne søgning blev alle studierne screenet på abstrakt og titel, og her var relativt mange, som ikke var relevante (1.451 stk.).

Fase 2

I kortlægningsarbejdets anden fase blev alle de, i første fase, fundne publikationer gennemgået og vurderet på titel og abstract ud fra inklusions- og eksklusionskriterierne. De anvendte inklusionskriterier var:

- Publikationsår fra 2005 til 2015.
- Genoprettende retfærdighed/Restorative Justice.
- Group Conferencing, Victim-Offender Mediation (VOM), Reparative Boards, Peacemaking Circles, Diversionary Conferences, Transformative Justice, Sentencing Circles, konfliktmægling, mægling, mediation og konfliktråd.
- Aldersgruppe 10-25 år for gerningsmænd.

Alle review og meta-review blev i denne proces vurderet nærmere for at styrke litteraturkortlægningens fundament, så relevante studier ikke unødigt blev frasortet. Eksklusionskriterierne herfor var: fokus på forsoning af befolkningsgrupper efter eksempelvis krig, pilotstudier, igangværende studier, anmeldelser og nyhedsartikler. Denne anden fase resulterede i 84 publikationer.

Fase 3

Den tredje fase indeholdt dernæst nærmere gennemlæsning og kodning af titler og abstrakt for de tilbageværende 84 artikler. På baggrund af en tilrettet udgave af PICOT-tilgangen oprettedes de overordnede koder, som studierne skulle falde inden for. De overordnede koder var: *målgruppe*, *intervention*, *studiets design*, *implementering*, *effekt*, *økonomi* og *teori* samt de oven for beskrevne inklusionskriterier. I denne proces besluttede vi, at ekskludere studier fra ikke-vestlige lande. Begrundelsen herfor var, at vi fandt det nødvendigt at sikre kontekstanvendeligheden, således at den kortlagte viden i videst muligt omfang kunne tænkes ind i en dansk kontekst, og bedre sammenlignes/overføres mellem forskellige (vestlige) kontekster. I praksis drejede dette sig om tre studier.

Ved nærlæsning blev forskellige typer af studier lokaliseret. Mere kortlægnings- og GR-forklarende studier blev her frasortet grundet manglende empirisk grundlag. Det vil sige, at publikationer med metodeudvikling, undervisning eller kortlægning for øje ikke indgår i litteraturkortlægningen. Dermed blev disse 31 studier af denne type frasortet.

Ved et nærmere studie af de tilbageværende 50 studier, udvalgte 37 til nærmere læsning. Ydeligere 13 publikationer kunne frasorteres grundet kortlægningens eksklusionskriterier,

⁶² Forskningsbibliotekar Anne Nørgaard-Pedersen, KORA, har foretaget litteratursøgningen.

manglende relevans samt manglende kvalitet eller fokus i dataudarbejdelsen. Vurderingen og dokumentation af studierne metode- og indholdsmæssige kvalitet blev foretaget ud fra anderkendte metoder på området⁶³. Formålet med kvalitetsvurderingen var altså at sikre høj kvalitet for de inkluderede studier. Studier af tilfredsstillende kvalitet vurderedes dernæst i forhold til relevans for forskningsspørgsmålet.

Kortlægningen baserer sig overvejende på primærstudier, men der inkluderes i alt fire review.⁶⁴

Kortlægningens tredje fase resulterede dermed i 17 relevante og tilfredsstillende studier af genoprettende retfærdighed.

Fase 4

I kortlægningens fjerde fase blev der gennemført kvalitative interview med seks videnspersoner (praktikere og forskere) dels for 1) at supplere og kvalificere litteraturlisten, 2) at udpege GR-modeller, der ikke var lokaliseret i litteratursøgningen hidtil, 3) at vurdere fordele og ulemper ved de identificerede modeller, 4) reflektere over muligheder og barrierer for GR i en dansk kontekst og eventuelt give anbefalinger til dette.

Formålet med fase 4 var, som tidligere beskrevet, at sikre anvendelighed og relevans for både praktikere og forskning, således at kortlægningen skaber et vidensbaseret grundlag til det videre arbejde med de ideer, modeller og praksisser, genoprettende retfærdighed indeholder. Praksisvalideringen havde ligeledes til formål at kvalitets- og robusthedstjekke den fundne litteratur for at sikre, at eventuelle relevante studier, der ikke blev indkredset af litteratursøgningen, alligevel blev fundet og behandlet ud fra kortlægningens inklusions- og eksklusionskriterier.

Der blev i denne fase identificeret yderligere seks studier, så der i litteraturanalysen altså indgår i alt 23 studier.

Interviewene i praksisvalideringen blev gennemført som fokusgruppinterview, hvor vi gennem en semistruktureret interviewtilgang ønskede deltagernes bidrag med deres viden om og erfaringer med forskellige modeller for genoprettende retfærdighed (Kvale 1997). Afholdelsen af interviewene foregik enten i KORA eller via Skype, og interviewene blev lydoptaget, transskriberet og analyseret.

Den anvendte interviewguide skulle først og fremmest tjene til at validere de lokaliserede modeller, dvs. supplere med ekstra litteratur i det omfang interviewpersonerne vurderede, at der var "huller" i litteraturlisten. Dernæst var tanken, at de skulle fortælle om deres erfaringer med de identificerede modeller og derudover søge at reflektere over dem og koble dem til praksis. Konkret spurgte vi de centrale videnspersoner – dels om erfaringer med og vurderinger af forskellige modeller i forhold til muligheder/begrænsninger for, om disse modeller kan anvendes, og vi spurgte de danske interviewpersoner specifikt om mulighederne i en dansk sammenhæng. Danmark over for målgruppen af børn/unge i høj risiko for kriminalitet.

⁶³ I kvalitetsvurderingerne var vi særlig i forhold til effektstudierne (RCT, kohorte-studier og økonomiske studier) inspireret af CASP (Critical Appraisal Skills Programme), der opstiller tjekpunkter med fokus på, hvorvidt resultaterne er valide, hvad resultaterne er, og hvorvidt de er brugbare i en lokal kontekst. Til studier uden kontrolgruppe var vi særlig inspireret af TREND (Transparent Reporting of Evaluations with Non-randomized Designs), som har 22 tjekpunkter. I forhold til kvalitative studier byggede vi primært på kvalitetskriterierne fra VAKS (Vurdering af Kvalitative Studier).

⁶⁴ Der henholdsvis handler om: recidiv af GR-indsatser i bred forstand, specifikt om konferencer i forhold til unge og om ofres erfaringer med GR-indsatser.

Tematikkerne for interviewene er beskrevet nedenfor, hvilket der også blev informeret om ved indgåelse af interviewaftalen:

- Kort om din berøring og erfaring med GR – hvilke modeller har du selv erfaring med?
- Dine kommentarer til, vurderinger af og dit kendskab til de fundne modeller (fra den vedhæftede litteraturliste).
- Er der "huller" i litteraturlisten – dvs. er listen fyldestgørende, sådan at vi har alle velbeskrevne og dokumenterede modeller med af central karakter, eller er der nogle, som vi burde have med? Hvilke? Har du litteraturreferencer på disse?
- Har du forslag til, hvad man fremadrettet burde fokusere på inden for genoprettende retfærdighed, enten til forbedring af eksisterende tiltag og/eller etablering af nye? Hvilke?
(Her er dine vurderinger og refleksioner vigtige, da du som praktiker har indsigt i og viden om muligheder og barrierer herfor).

Beslutningen om udvælgelsen af bestemte videnspersoner til interview skete i dialog med det Kriminalpræventive råd, SSP-fagudvalget for genoprettende retfærdighed samt de tre personer, der som nævnt tidligere, indledningsvist blev interviewet. Der var flere gensidigt udelukkende hensyn i udvælgelsesprocessen og også flere ressourcemæssige begrænsninger, som betød, at vi måtte vælge nogle til og andre fra. Blandt andet ønskede vi at inddrage erfaringer fra Danmark, da der findes GR-indsatser og øvrige indsatser inspireret af principper fra GR, men samtidig ville vi også inkludere erfaringer og vurderinger fra andre lande og dermed også andre modeller. Vi ønskede også repræsentanter fra praksis og forskning. I realiteten betød dette, at vi var nødt til at træffe nogle valg og dermed fravalg. Vi valgte netop Nordirland og Norge, da vi i løbet af arbejdet med kortlægningen blev opmærksomme på, at disse lande ofte blev fremhævet som særlig erfarne lande, hvad angår nogle genoprettende modeller, som grundet de er mere omfattende og formelt og lovgivningsmæssigt integrerede i det etablerede system, kunne vise sig at være interessante. De personer, vi endte med at interviewe, og som både repræsenterede praksis og forskning, var:

- Charlotte Skou-Nielsen Wegener, konfliktrådskoordinator, Nordsjællands Politi.
- Tim Chapman, professor, University of Ulster.
- Charlie Lywood, SSP konsulent i Furesø Kommune og medlem af SSP-samrådets fagudvalg.
- Vibeke Vindeløv, professor i konfliktmægling, Københavns Universitet
- Bo Ørsnæs, konfliktrådsmægler og proceskonsulent.
- Lasse Rolén, national koordinator for Konfliktrådet i Norge.
- Christian B. N. Gade, adjunkt ved Institut for Kultur og Samfund, Aarhus Universitet.
- René de Claville Juhler, coach, konfliktmægler og supervisor.
- Lin Adrian, adjunkt på Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet.

Bilag 2 Inkluderet litteratur

1. Baffour, T.D. 2006, "Ethnic and gender differences in offending patterns: Examining family group conferencing interventions among at-risk adolescents", *Child & Adolescent Social Work Journal*, vol. 23, no. 5-6, pp. 557-578.
2. Bergseth, K.J. & Bouffard, J.A. 2013, "Examining the effectiveness of a restorative justice program for various types of juvenile offenders", *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, vol. 57, no. 9, pp. 1054-1075.
3. Bradt, L., BouverneDe Bie, M. & De Visscher, S. 2014, "Victim-offender mediation and social work: Focus groups with mediators in Flanders", *International Social Work*, vol. 57, no. 2, pp. 121-130.
4. Campbell, C., Devlin, R., O'Mahony, D., Doak, J., Jackson, J., Corrigan, T. & McEvoy, K. 2005, Evaluation of the Northern Ireland youth conference service. NIO Research and Statistical Series: Report No. 12, Institute of Criminology and Criminal Justice, School of Law, Queen's University, Belfast.
5. Choi, J.J., Bazemore, G. & Gilbert, M.J. 2012, "Review of research on victims' experiences in restorative justice: Implications for youth justice", *Children and Youth Services Review*, vol. 34, no. 1, pp. 35-42.
6. Choi, J.J. & Gilbert, M.J. 2010, "'Joe everyday, people off the street': a qualitative study on mediators' roles and skills in victim-offender mediation", *Contemporary Justice Review*, vol. 13, no. 2, pp. 207-227.
7. Crawford, A. & Burden, T. 2005, Integrating victims in restorative youth justice, Policy Press, Bristol.
8. Forgays, D.K. & DeMilio, L. 2005, "Is Teen Court Effective for Repeat Offenders? A Test of the Restorative Justice Approach", *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, vol. 49, no. 1, pp. 107-118.
9. Gal, T. & Moyal, S. 2011, "Juvenile victims in restorative justice: Findings from the reintegrative shaming experiments", *British Journal of Criminology*, vol. 51, no. 6, pp. 1014-1034.
10. Gustavsen, K. & Vardheim, I. 2013, Følgeevaluering av Oppfølgingsteam - Telemark. TF-rapport nr. 311, Telemarksforskning, Telemark.
11. Hayes, H., McGee, T.R., Punter, H. & Cerruto, M.J. 2014, "Agreements in Restorative Justice Conferences Exploring the Implications of Agreements for Post-Conference Offending Behaviour", *British Journal of Criminology*, vol. 54, no. 1, pp. 109-127.
12. Hipple, N.K. & McGarrell, E.F. 2008, "Comparing police- and civilian-run family group conferences", *Policing. An International Journal of Police Strategies & Management*, vol. 31, no. 4, pp. 553-577.
13. Hydle, I. 2007, Gatemeglingsprosjektet i Oslo Røde Kors – en evaluering, Norsk Institutt for Forskning om oppvekst, velferd og aldring. NOVA Skriftserie 7/2007, Oslo.
14. Kim, H.J. & Gerber, J. 2012, "The Effectiveness of Reintegrative Shaming and Restorative Justice Conferences: Focusing on Juvenile Offenders' Perceptions in Australian Reintegrative Shaming Experiments", *International Journal of Offender Therapy & Comparative Criminology*, vol. 56, no. 7, pp. 1063-1079.

15. Kvello, Ø. & Wendelborg, C. 2009, Prosessevaluering av det treårige prosjektet: "Oppfølgingsteam for unge lovbrytere" i Kristiansand, Oslo, Stavanger og Trondheim, NTNU Samfunnsforskning AS, Trondheim.
16. Livingstone, N., Macdonald, G. & Carr, N. 2013, Restorative justice conferencing for reducing recidivism in young offenders (aged 7 to 21) (Review). Cochrane Database of Systematic Reviews, JohnWiley & Sons, Ltd., DOI:10.1002/14651858.CD008898.pub2.
17. Newbury, A. 2011, "'I Would Have Been Able to Hear What They Think': Tensions in Achieving Restorative Outcomes in the English Youth Justice System", *Youth Justice*, vol. 11, no. 3, pp. 250-265.
18. Sehlin, S. 2009, Förebygger medling återfall i brott bland unga gärningsmän? En återfallsstudie av medlingsverksamheterna i Hudiksvall & Örnsköldsvik (Licentiatavhandling), Sociologiska institutionen, Umeå Universitet, Umeå.
19. Sherman, L., Strang, H., Mayo-Wilson, E., Woods, D. & Ariel, B. 2015, "Are Restorative Justice Conferences Effective in Reducing Repeat Offending? Findings from a Campbell Systematic Review", *Journal of Quantitative Criminology*, vol. 31, no. 1, pp. 1-24.
20. Strang, H., Sherman, L.W., Mayo-Wilson, E., Woods, D. & Ariel, B. 2013, "Restorative Justice Conferencing (RJC) Using Face-to-Face Meetings of Offenders and Victims: Effects on Offender Recidivism and Victim Satisfaction. A Systematic Review", *Campbell Systematic Reviews*, vol. 9, no. 12, pp. DOI:10.4073/csr.2013.12.
21. Urban, Lynn S & Burge, Sara E. 2006, "Victim/Offender Mediation in St. Louis: An Assessment", *Justice Research & Policy*, vol. 8, no. 2, pp. 1-1.
22. Weatherburn, D. 2013, A review of restorative justice responses to offending, Australia and New Zealand School of Government, Sydney.
23. Wemmers, J. & Cyr, K. 2005, "Can Mediation Be Therapeutic for Crime Victims? An Evaluation of Victims' Experiences in Mediation with Young Offenders", *Canadian Journal of Criminology & Criminal Justice*, vol. 47, no. 3, pp. 527-544.

Bilag 3 Oversigt over inkluderede studier

Materialet består af 23 studier, som alle er vist i nedenstående skema. I oversigten indgår også oplysninger om, hvilken type af GR det enkelte studie omhandler.

Studie	Land	Indsatsens forankringspunkt	Model	Studiedesign og -metode	Recidiv	Oplevelser	Øvrige
Baffour (2006)	USA	Alternativ til traditionel retslig proces	Konferencer	Ikke-RCT m. kontrol	28,2 % blev genarrestret over de 18 måneder. Deltagere i FGC blev signifikant mindre genarrestret. Køn signifikant. Etnicitet er ikke-signifikant for recidiv Køn signifikant for recidiv.	Deltagere oplevede FGC som rimelig og fair	Ikke opgjort
Bergseth & Bouffard (2013)	USA	Alternativ til traditionel retslig proces	Hybrid model	RCT	Unge forblev uden for kriminalitet signifikant længere. Mindre effekt ved alvorlig kriminalitet.	Ikke opgjort	Ikke opgjort
Bradt, Bouverne-De Bie & De Visscher (2014)	Belgien	Alternativ til traditionel retslig proces	Mediation og mægling (VOM)	Kvalitativ	Ikke opgjort	Mediatorerne oplever deres roller svære ift. adskillelse af sagsbehandling og mediation. Er ligeledes kritiske over for baggrunden for anvendelsen af VOM.	Ikke opgjort
Campbell et al. (2005)	Nordirland	Kan både blive henvist af retten og af anklagemyndigheden	The Balanced Model (Konferencer)	Kvalitativ	Ikke opgjort	Flertallet af foretrak konference frem for retten (91 % unge, 81 % ofre). Flertallet følte sig bedre tilpas efter konferencen (81 % unge, 48 % ofre). Deltagelsen havde ifølge flertallet hjulpet den unge til at indse den skade lovovertrædelsen havde forårsaget (92 % unge, 78 % ofre). Koordinatorerne for konferencen fik overvejende meget gode evalueringer af deltagerne	Youth Conference Service modtog 362 henvisninger (referrals): 31 % fra anklagemyndigheden og 69 % fra retten.

Studie	Land	Indsatsens forankringspunkt	Model	Studiedesign og -metode	Recidiv	Oplevelser	Øvrige
Choi, Bazemore & Gilbert (2012)	USA, Australien, New Zealand, Canada m.fl.	Alternativ til traditionel retslig proces	VOM og konferencer	Review (systematisk)	Ikke opgjort	Eksklusivt fokus på 'negative oplevelser' af deltagelse. Skyldes: Konsekvens af manglende sensitivitet i forhold til ofres behov eller for meget fokus på gerningsmanden. Ofrene ser ofte autoritetsproblemer i GR. GR var i nogle tilfælde direkte forværende for ofrenes oplevelse og situation. Manglende information til ofrene. GR er ikke anvendeligt til alle grupper af ofre. GR praktiseres ofte ikke optimalt i forhold til idealerne, er for fokuseret på outcome, og i mindre grad på proces. Der er et stort rum for forbedring	Ikke opgjort
Choi & Gilbert (2010)	USA	Alternativ til traditionel retslig proces	Mediation og mægling (VOM)	Deltagerobservation og kvalitative interview	Ikke opgjort	VOM respekteres af alle deltagere Deltagerne føler sig hørt. Oplevet tendens til favorisering af ofre Ofre forberedes mindre end gerningsmænd Guidelines er helt centrale for implementering af GR-principper.	Ikke opgjort
Crawford & Burden (2005)	England	Supplement til traditionel retslig proces	Referral Orders (VOM)	Mix	Ikke opgjort	9 % af ofrene valgte at deltage 85 % af gerningsmændene er tilfredse med behandlingen Reparation/genopretning blev kun benyttet i begrænset omfang	Ikke opgjort
Forgays & DeMilio (2005)	USA	Ungdomsdomstol	Ungdomsdomstol (VOM)	Mix	Højere gennemførselsrate og reduceret recidiv for den gruppe, der havde været gennem en ungdomsdomstol end gruppen af første "Court Diversion Offenders". Flergangskriminelle.	73 % af gerningsmændene beskrev deres retssag som fair, 20 % beskrev den som for hård og 4 % som for mild.	Ikke opgjort

Studie	Land	Indsatsens forankringspunkt	Model	Studiedesign og -metode	Recidiv	Oplevelser	Øvrige
Gal & Moyal (2011)	Australien	Alternativ til traditionel retslig proces	Konferencer (Diversionary Conferences)	RCT	Ikke opgjort	Den gennemsnitlige tilfredshed er signifikant højere for voksne ofre end for unge. Alvorligere forbrydelser fører til lavere tilfredshed med processen. Unge er mindre tilfredse med deltagelse i GR, end unge der gennemgik en ordinær retsproces.	Ikke opgjort
Gustavsen & Vardheim (2013)	Norge	Alternativ til traditionel retslig proces	Opfølgningsteam (konferencer)	Mix	Ikke opgjort	De unge var glade for opfølgningsteam som alternativ til anden straf og oplever at have fået "en ny chance". Flere unge oplever information om indsatsen som rodet og mangelfuld og forstod ikke, hvad der skete undervejs. Unge med rusmiddel-problematikker ser i mindre grad ud til at profitere af indsatsen	Ikke opgjort
Hayes et al. (2014)	Australien	Alternativ til traditionel retslig proces	Konferencer (diversionary conferences)	Mix	Ikke opgjort	Næsten alle gerningsmænd var tilfredse med deltagelsen og oplevede conference og aftalen som fair og rimelig og en hjælp til at undgå ny kriminalitet. Ingen oplevede en direkte sammenhæng mellem deltagelse recidiv.	Ikke opgjort
Hipple & McGarrell (2008)	USA	Alternativ til traditionel retslig proces	Konferencer	Mix	Der var ingen signifikant forskel på recidivrater for civil- og politi faciliterede konferencer. Der var ikke forskel angående tiden frem til ny forbrydelse.	Politiet belærer generelt mere og kommer med flere forslag til selve indholdet af genoprettelsesaftalerne.	Ikke opgjort

Studie	Land	Indsatsens forankringspunkt	Model	Studiedesign og -metode	Recidiv	Oplevelser	Øvrige
Hydle (2007)	Norge	Supplement til traditionel retslig proces	Gademægling (VOM)	Kvalitativ	Ikke opgjort	Ikke opgjort	Indsatsen med gademægling har bidraget til at forebygge vold, kriminalitet og konflikter ved at være til stede der hvor konflikterne opstår og aktivt løse de konflikter, som er opstået ved at give de unge værktøjer til at løse konflikter på en ikke-voldelig måde.
Kim & Gerber (2012)	Australien	Alternativ til traditionel retslig proces	Konferencer	Kvalitativ	Undersøgelsen viser ingen forskel for gerningsmænd i RISE og gerningsmænd i ordinære retsprocesser i forhold til gerningsmændenes opfattelser af muligheder for at undgå recidiv. Yngre var mere tilbøjelige til at opleve positive effekter ift. forebyggelse af fremtidig kriminalitet.	Ikke opgjort	Ikke opgjort
Kvello & Wendelborg (2009)	Norge	Alternativ til traditionel retslig proces	Opfølgningsteam (konferencer)	Mix	Ikke opgjort	De unge oplevede sig involveret og lyttet til. De fremhæver den tætte kontakt til opfølgningsteamet som den største succesfaktor. De unger mener, at de gennem forløbet har udviklet sig som personer og har fået en fremtidsoptimisme. Samarbejdet mellem de forskellige aktører har fungeret tilfredsstillende og udviklingen i løbet af projektperioden har været positiv.	Ikke opgjort
Livingstone, Macdonald, & Carr (2013)	USA, Australien	Alternativ til traditionel retslig proces	Konferencer	Review (systematisk)	Der blev ikke fundet signifikante effekter af deltagelsen, så man kunne ikke konkludere at GR-konferencer var mere effektive end ordinære retsprocesser.	Informationer herom ikke tilstrækkelige.	Ikke opgjort

Studie	Land	Indsatsens forankringspunkt	Model	Studiedesign og -metode	Recidiv	Oplevelser	Øvrige
Newbury (2011)	England	Alternativ til traditionel retslig proces??	Referral Orders (VOM)	Kvalitativ	Ikke opgjort	Processen med inddragelse af ofret fungerer ikke efter hensigten og kan potentielt gøre mere skade end gavn for de få ofre, som gerne vil involveres i processen.	Ikke opgjort
Sehlin (2009)	Sverige	Supplement til traditionel retslig proces	Mediation og mægling (VOM)	Mix	Risikoen for tilbagefald til ny kriminalitet er ca. dobbelt så stor for dem, som ikke har deltaget i mediationen, som for dem, der har deltaget i mediation. Piger har bedre effekt af mediation end drenge. For tyveri og hærværk er risikoen for recidiv ca. 3 gange større for unge, som ikke har deltaget i mediation end den er for unge, der har deltaget i mediation.	Ikke opgjort	Ikke opgjort
Sherman et al. (2015)	Storbritannien, USA og Australien	Både supplement og alternativ. Henvielse er både uden, før, under og efter evt. afsoning.	Konferencer	Meta-analyse (af det systematiske review Strang. et al. 2013)	RJC medfører i gennemsnit en betydelig, men stærk udgifts-effektiv reduktion recidiv.	Ikke opgjort	Økonomi: For syv (af ti) af eksperimenterne er RJS 3,7-8,1 billigere i forhold til forebygget kriminalitet end udgiften ved RJC
Strang et al. (2013)	Storbritannien, USA og Australien	Både supplement og alternativ. (både uden, før, under og efter evt. afsoning.)	Konferencer	Review (systematisk)	Der er evidens for, at konferencer, hvor offer og gerningsmand frivilligt indvilliger, og hvor netværk og familier deltager, nedsætter omfanget af genarrestation og -dom, og altså mindsker recidiv.	Ofrenes tilfredshedsniveau er entydigt positivt i forhold til måden, hvorpå deres sager er blevet håndteret gennem RJC.	Økonomi: Det er omkostningseffektivt at anvende RJS fremfor ordinær straf.
Urban & Burge (2006)	USA	Supplement til traditionel retslig proces	Ungdomsdomstol (VOM)	Kvantitativ	Signifikant færre begår ny kriminalitet efter VOM. Dem, der recidiverer og har modtaget VOM, begår signifikant færre kriminelle handlinger end dem, der recidiverer og har modtaget almindelig ret. For deltagere i både VOM og almindelig ret gælder, at flertallet af de unge ikke recidiverer.	Ikke opgjort	Ikke opgjort

Studie	Land	Indsatsens forankringspunkt	Model	Studiedesign og -metode	Recidiv	Oplevelser	Øvrige
Weatherburn (2013)	Flere lande	Både supplement og alternativ	VOM og konferencer	Review (systematisk)	Fire studier viser at der er bedre effekt af genoprettende retfærdighed end af ordinære retsprocesser. Der findes dog ikke evidens for, at genoprettende retfærdighed giver lavere recidiv end almindelig ret.	Generelt større offertilfredshed med genoprettende retfærdighed end med almindelig ret. Alle studier af befolkningens opfattelse af genoprettende retfærdighed viser, at offentligheden er positive over for dette.	Ved supplement er der tale om merudgifter, idet genoprettende retfærdighed ikke har effekt på recidiv. Hvis genoprettende retfærdighed kan erstatte almindelig ret, kan der være besparelser. Der er empirisk målt besparelser i en australsk undersøgelse, hvor prisen pr. ung kriminel gennem et genoprettende retfærdighedstiltag var betydeligt lavere end tilsvarende unge gennem almindelig ret.
Wemmers (2013)	Canada	Alternativ til traditionel retslig proces	Mediation og mægling (VOM)	Kvalitative interview	Ikke opgjort	6 % af ofrene oplever ikke frygt ved at blive inviteret til VOM, men 24 % gør.	Ikke opgjort

Bilag 4 Oversigt over studierne resultater

Fokus / modeller	Målgruppe / analyseobjekt	Resultat
GR generelt	Review om, hvornår ofre har dårlige oplevelser af deltagelse i FGC og VOM 5. Choi, J.J., Bazemore, G. & Gilbert, M.J. Jan 2012	Overholdelse af aftaler generelt vigtigt. Manglende sensitivitet over for ofres behov/ringe information, for meget fokus på gerningsmand eller at denne ikke tager ansvar, kan give dårlige oplevelser. Ofre skal være godt forberedte. Oplevelserne af GR er for nogle ofte dårlige, og de bliver kede af det/vrede (ofte når offer og gerningsmand i forvejen kender hinanden).
	Review om recidiv og tilfredshed af GR 22. Weatherburn 2013	Ingen dokumenteret effekt på recidiv, positiv effekt på deltagertilfredshed (mindre for unge end for voksne), befolkningsstudier viser høj grad af støtte over brug af GR (hvis GR kan erstatte ordinær straf er det billigere).
Victim-Offender Mediation (VOM) (Mediation og mægling)	Mediatorers oplevelser af deres roller og vilkår 3. Bradt, Bouverne-De Bie & De Visscher 2014	Risiko for, at VOM anvendes som disciplinerende/straffende middel. Professionelles rolle og bevidsthed er vigtig. Ikke hensigtsmæssigt, at mediatoren får en rolle som case-manager eller juridisk konsulent.
	Deltageroplevelser af VOM med særligt fokus på mediatorers roller og færdigheder (proces fokus) 6. Choi, J. J. & Gilbert, M. J. 2010	Høj grad af konsistens i forhold til GR-principper, men også mønstre, der var direkte inkonsistente med GR.
	Mæglingens betydning for recidiv 18. Sehlin, S. 2009	Positiv effekt på recidiv. Recidiv er markant lavere for deltagerne i mægling, idet dobbelt så mange i kontrolgruppen (43 %) recidiverede.
	Recidiv af VOM 23. Wemmers & Cyr 2005	Oplevelse af at blive behandlet fair er helt afgørende for helingsprocessen. Vigtigt, at gerningsmanden på forhånd tager det fulde ansvar, og langt de fleste oplever bedring efter deltagelsen og føler sig hjulpet med at lægge hændelsen bag sig (for både direkte og indirekte mediation).
Konferencer	Effekt på recidiv og på ofres genoprettelse 20. Strang et al 2013	Positiv effekt på recidiv (genarrestation) under forudsætning af frivillighed, deltagelse af netværk og familier. Positiv effekt på ofres oplevelse og tilfredshed med forløbet. Der er besparelser at hente ved GR fremfor ordinær ret.
	Effekt på recidiv og på udgifter 19. Sherman et al. 2015.	GR havde positiv, nedsættende effekt på recidiv. Udgifteeffektiv (costeffective) reduktion i frekvensen af recidiv (mellem 3.7 og 8.1 gange så effektiv ift. udgifter (i forhold til omkostninger ved kriminalitet).
	Effekt på recidiv 16. Livingstone, Macdonald, & Carr 2013	Ingen effekter af deltagelsen på recidiv, så der kunne ikke konkluderes, at GR-konferencer var mere eller mindre effektive end ordinære retsprocesser.
	Etnicitet & køn betydning for recidiv 1. Baffour 2006	Positiv effekt på recidiv. Kvinder havde mindre recidiv, og etnicitet var ikke signifikant for recidiv. Positiv effekt på deltagertilfredshed og oplevelsen af rimelighed i processen.
	Effektiviteten af konference set fra gerningsmænds perspektiv 14. Kim & Gerber (2012)	Ingen relation mellem konferencedeltagelse og gerningsmænds oplevelse af forebyggelse af fremtidig kriminalitet.
Hybrid modellen	Review om recidiv 2. Bergseth & Bouffard 2013	Positiv effekt på recidiv end ordinær retsproces. Effekten var mindst i forhold til de deltagere, som har begået alvorlig kriminalitet.
Gademægling	Evalueret af gademægling 13. Hydle 2007	Generelt positive erfaringer med gademæglingen. Blev gennemført som planlagt. Har opnået gode og vigtige erfaringer med implementering og gennemførelse. Man hverken bør/kan skelne mellem om sager er civile eller ej.
Ungdomsdomstol	Effekten af "Teen Court" på recidiv 9. Forgays & DeMilio 2005	Positiv effekt på recidiv og på gennemførelsesrate (høj compliance). Fordel at benytte jævnaldrende unge, som undervises i modellen, som medarbejdere i processen. Kan muligvis lige så vel bruges på andengangskriminelle.

Fokus / modeller	Målgruppe / analyseobjekt	Resultat
	Ofres oplevelse af mediation med unge gerningsmænd 23. Urban & Burge 2006	Positiv effekt på recidiv (færre genhenvisninger til retssystemet) end de, som gennemgår ordinær ret.
Referral Orders	Evaluerings af behandling og oplevelser af ofre 7. Crawford & Burden 2005	Høj grad af tilfredshed for gerningsmænd, meget vanskeligt at få ofre til at deltage (kun 9 %), og de angav, at de ikke havde tid/overskud. Genoprettende aftaler blev kun sjældent anvendt, og de var mest rettet mod gerningsmænd. Blandede erfaringer med modellen.
	17. Newbury 2011	Processen med inddragelse af ofret fungerer ikke efter hensigten. Kan potentielt gøre mere skade end gavn for de få ofre, som gerne vil involveres i processen. Mismatch mellem ofrets forventninger og den unge kriminelles villighed eller evne til at imødegå disse forventninger.
The Balanced Model	Evaluerings af deltagers udbytte ift. ordinær retsproces og ift. projektets målsætninger. Campbell et al. 2005	Stort engagement fra gerningsmænd og ofre og høj grad af tilfredshed og høj andel af oplevet bedring hos begge parter efter konferenceprocessen. Positiv indvirkning på gerningsmænds accept af ansvar for deres handlinger.
Diversionary Conferencing	Sammenligning af hhv. politimæssig og civiltilfældigt faciliterede konferencer 12. Hipple & McGarrell 2008	Generelt ingen større forskelle, dog var politiet mere formanende.
	Komparativ tilfredshed for ofre (unge vs. voksne, ordinær ret vs. GR) 9. Gal & Moyal 2011	Større tilfredshed ved deltagelse i GR, alvorligere kriminalitet giver lavere tilfredshed, og voksne er mere tilfredse med GR end unge.
	Gerningsmænd opfattelser af konferencer 12. Hayes et al. 2014	Langt de fleste fandt deltagelse og aftale tilfredsstillende og rimelig, men ingen oplevede direkte sammenhæng til kriminalitet.
Opfølgningsteam i forbindelse med konfliktråd	Evaluerings af tre niveauer: organisering, profession og brugerniveau (de unge og deres værger) 10. Gustavsen & Vardheim 2013	Høj grad af tilfredshed for de unge, oplevelse af at have fået en ny chance. Noget forvirring omkring indsatsen, manglende information fra koordinator om præmissen og reglerne. Generelt godt samarbejde med Konfliktråd og politiet. Temaet bidrager til styrket fagligt fokus. Problem, at unge, som har begået strafbare handlinger, ikke har stor bevågenhed hos kommunerne. Anklagemyndighed bør fortsat spille central rolle.
	Procesevaluering af opfølgningsteam med henblik på at give feedback til kommunerne om de unges oplevelser af deltagelsen 15. Kvello & Wendelborg 2009	Positive erfaringer, høj grad af oplevelse af succes: høj gennemførelsesprocent, lav recidiv, få vilkårsovertrædelser og indikationer på forbedret psykisk tilstand for de unge som resultat. Generel oplevelse af at føle sig inddraget trods indledningsvis modstand. Tæt kontakt til teamet er centralt for de unge, stor motivation for deltagelse, når den unge undgår en plettet straffeattest og vil gerne anbefale deltagelsen til andre. De unge fortæller selv, at deltagelse har bidraget positivt til deres liv. En ud af fire kommuner skiller sig positivt ud, hvilket forklares ved, at den var forankret under Konfliktrådet og ikke SLK (i DK: SSP).

Bilag 5 Dokumentation for litteratursøgningen

Søgninger gennemført den 17.-23. april + den 24. august 2015.

Tidsbegrænsning: 2005-2015. Sprog: dansk, norsk, svensk, engelsk.

Refworksbase, login: 10979kora / Refworks. Dubletter frasorteret løbende ("bedste" reference bevaret), således at søgeresultaterne angivet nedenfor for den enkelte database ikke nødvendigvis svarer til slutresultatet for baserne i Refworks.

Criminal Justice Abstracts:

#1 SU Restorative justice: 717 fund

#2 SU Reparation (Criminal justice): 171 fund

#3 (SU Sentencing circles OR SU Healing circles OR TI Peacemaking circles): 9 fund

#4 (#1 OR #2 OR #3): 822 fund

#5 (((SU victim-offender relations OR SU Victims of crimes) AND SU Mediation) OR ((SU Victim-offender relations OR SU Victims of crimes) AND SU Reconciliation): 92 fund

#6 (TI Victim-offender mediation) OR (TI Victim-offender reconciliation): 21 fund

#7 (#5 OR #6): 101 fund

#8 ((TX Juvenile justice team OR TX Juvenile justice teams)): 2 fund

#9 (TX Reparative board OR Reparative boards): 0 fund

#10 (TX Community accountability conference" OR TX Community accountability conferences"): 0 fund

#11 TX Reintegrative shaming: 141 fund

#12 TX Reparation and mediation scheme: 0 fund

#13 TX (Victim impact panel OR Victim impact panels): 4 fund

#14 TX Diversionary conferencing: 1 fund

#15 ((TI Family conferencing) OR (TI Family group conferencing) OR ((KW Family conferencing) OR (KW Family group conferencing)): 14 fund

#16 ((TI Victim satisfaction OR TI Offender satisfaction) OR (KW Victim satisfaction OR KW Offender satisfaction)): 19 fund

Efter frasortering af dubletter: 954 fund i Refworks

24. aug.: #17 (TI Restorative practice OR TI Restoratives practices): 55

Efter frasortering af dubletter fra tidl. søgning: 8 fund i Refworks

Sociological Abstracts:

#1 Subject(Restorative justice) OR All fields(Restorative justice) AND All fields(youth* OR juvenile*): 228 fund

#2 (SU.EXACT("Mediation") OR SU.EXACT("Conflict Resolution")) AND (SU.EXACT.EXPLODE("Juvenile Offenders") OR (Anywhere:"Juvenile offenders") OR SU.EXACT.EXPLODE("Victim Offender Relations") OR SU.EXACT.EXPLODE("Juvenile Delinquency")): 18 fund

#3 All fields ((Victim-offender reconciliation) OR All fields (Victim-offender mediation): 37 fund

Efter frasortering af dubletter: 126 fund i Refworks

24. aug.: #4 All Fields(Restorative practice*): 21

Efter frasortering af dubletter fra tidl. søgning: 14 fund i Refworks

PsycInfo:

#1 ("Restorative justice".id.) AND ("Juvenile Justice" [Subjects] OR "Juvenile Delinquency" [Subjects]): 55 fund

#2 (("Victim-offender mediation".id.) OR ("Victim-offender mediation. VOM".id.)): 43 fund

#3 ("Sentencing circles".id. OR "Peacemaking circles".id. OR "Healing circles".id.): 7 fund

#4 "Reintegrative shaming".id.: 20 fund

#5 Juvenile justice teams.af.: 2 fund

#6 "Restorative justice conferences".id.: 4 fund

#7 "Restorative justice programs".id.: 4 fund

#8 "Victim impact programs".id.: 2 fund

#9 (Victim adj1 satisfaction).ti. OR (Offender adj1 satisfaction).ti.: 5 fund

#10 ("Family conferencing"[Ti]) OR "Family group conferencing"[Ti]): 22 fund

Efter frasortering af dubletter: 149 fund i Refworks

24. aug: #11 (Restorative adj1 practice*).af.: 208.

Efter frasortering af dubletter fra tidl. søgning: 184 fund i Refworks

Web of Science: Søgning: Refined by: RESEARCH AREAS: (GOVERNMENT LAW OR CRIMINOLOGY PENOLOGY) AND **RESEARCH DOMAINS:** (SOCIAL SCIENCES) AND **COUNTRIES/ TERRITORIES:** [Western countries]

#1 TOPIC: ("Restorative justice"): 231 fund

#2 TOPIC: ("Restorative justice conference") OR TOPIC: ("Restorative justice conferences"): 10 fund

#3 TOPIC: ("Reintegrative shaming") OR TOPIC: ("Re-integrative shaming"): 12 fund

#4 TOPIC: (Victim impact program*): 43 fund

#5 TOPIC: ("Family conferencing") OR TOPIC: ("Family group conferencing"): 11 fund

#6 TOPIC: ("Victim-offender mediation"): 10 fund

#7 TOPIC: ("Victim-offender reconciliation"): 2 fund

#8 TOPIC: ("Victim satisfaction") OR TOPIC: ("Offender satisfaction"): 6 fund

#9 TOPIC: ("Peacemaking circle") OR TOPIC: ("Peacemaking circles"): 2 fund

#10 TOPIC: (Sentencing circle*): 5 fund

#11 TOPIC: ("Treatment programs for offenders"): 3 fund

I alt 161 fund til videre gennemsyn i Refworks

24. aug: #12 TOPIC ("Restorative practice*"): 27

Efter frasortering af dubletter fra tidl. søgning: 16 fund i Refworks

DanBib / Netpunkt (Danmark):

#1 Genoprettende ret?: 20 fund til Refworks

#2 "Genoprettende proces?": 0 fund

#3 Retfærdiggørelse? OG (offer? ELLER ofre?): 2 fund, ikke relevante (bibelsk)

#4 Konfliktråd* eller Konfliktmægling*: 143 fund, gennemset, heraf 47 til Refworks til videre gennemsyn

#5 (Integrering? og kriminel?) ELLER (Integration? og kriminel?): 38 fund, heraf 14 til videre gennemsyn

#6 ((Ungemægler? ELLER Ungemægling?) ELLER (Unge? OG Mægl?)): 28 fund, 7 til Refworks

#7 "Alternativ til straf": 1 fund

#8 Ungdomskontrakt?: 5 fund, 1 til Refworks

#9 Emneord/em=Restorative justice: 133 fund, heraf 64 til Refworks

I alt 152 fund til videre gennemsyn i Refworks

24. aug: #10 Genoprettende praksis? eller (Genopret? og praksis?): 8 fund, ikke relevante

#11 ("Restorative practice") eller ("Restorative practices"): 34

Efter frasortering af dubletter fra tidl. søgning: 7 fund i Refworks

Libris (Sverige):

Ämne:Ungdomsbrottslingar OCH (Medling ELLER Mediation): 2 fund, til Refworks

Ämne: Medling OCH Brott: 9 fund, gennemset, 3 til Refworks

Ämne: Medling : 44 fund, gennemset, 6 til Refworks

Twistlösning: 18 fund, gennemset, ingen valgt

Ämne:"Alternativ twistlösning": 11 fund, gennemset, haves eller ikke-relevante

I alt 13 fund i Refworks til videre gennemsyn

BibSys (Norge)

Konfliktrådsmedling? ELLER Konfliktrådsmedling?: 1 fund, til Refworks

Emne: Konfliktråd: Rettslære: 2 fund, til Refworks

(Ti:Mekling ELLER Ti:Megling) OG Ti:Konflikthåndtering: 98 fund, gjennomset, 4 til Refworks

(Gjenoprettende rett? ELLER Gjenoprettende prosess?): 9 fund, 3 til Refworks

(Gjerningsperson? ELLER Offer?) OG Konfliktråd?: 6 fund, 2 til Refworks

I alt 11 fund i Refworks til videre gjennomsyn

Campbell Library

#1 "Restorative justice"[All text]: 12 fund, 1 valgt til Refworks

#2 "Victim-offender"[All text]: 4 fund, 1 til Refworks

24. aug.: #3: "Restorative justice"[All text]: 0 fund

Hjemmesider: Gjennomset via faneblade, emneordslister og/eller søgt i søgefunkti-on med søgeord jf. øvrig søgning.

Australian Institute of Criminology, Canberra:

http://www.aic.gov.au/criminal_justice_system/rjustice.html

Brottsförebyggande rådet, Sverige: <http://www.bra.se/>

Center for Peacemaking and Conflict Studies, Fresno University, California:

<http://peace.fresno.edu/rip/>

Correctional Service, Canada - Resource List on Research and Evaluation about Restorative Justice: <http://www.csc-scc.gc.ca/restorative-justice/003005-4006-eng.shtm/>

Criminology Research Grants program, Australia: <http://crg.aic.gov.au/>

Konfliktrådet, Norge: <http://www.konfliktraadet.no/>

National Criminal Justice Reference Service: <https://www.ncjrs.gov/index.html>

Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, USA: <http://www.ojjdp.gov/>

Restorative Justice Council, UK: <http://restorativejustice.org.uk/>

Rutgers School of Law, Gray Literature: <http://nilaw.rutgers.edu/cj/gray/search.php>

VORP (Victim Offender Reconciliation Program of the Central Valley, Inc., USA:
<http://vorp.org/links.shtml>

Konfliktrådet i Danmark: <http://konfliktraad.dk/>

National Criminal Justice Reference Service (NCJRS): <https://www.ncjrs.gov/>

Google: Restorative justice, Restorative practice, de første 5 sider gjennomset

Bilag 6 Studiebeskrivelser

Skabelon til studiebeskrivelser	
Forfatter(e)/årstal:	Jensen & Jensen (1991)
Titel:	
Land:	
Studiets analyse-objekt	Studiet omhandler...
Indsats og type af model	A. Hvilke(n) modeller er der tale om? B. Hvad kaldes den specifikke model i studiet? C. Hvori består indsatsen (kvalitativ beskrivelse af indsatsen/indsatserne)
Design/metode(r)	Studiet er baseret på...
Resultater (effekter/outcome)	A. Recidiv B. Kvalitet – deltageres oplevelse/tilfredshed/samvittighed mv., fx offers, gerningsmands eller øvrige nøglepersoners C. Kvalitet i bred forstand D. Økonomi E. Øvrige Opsummeringstekst/vidensbidrag
Forandringsteori og fortolkning af resultater	Teori/hypoteser, dvs. begrundede forventninger til, hvordan indsatsen vil virke og/eller fortolkning af resultater
Studiets anbefalinger og/eller policy implikationer	

Studie 1	
Forfatter(e)/årstal:	Baffour (2006)
Titel:	Ethnic and gender differences in offending patterns: Examining family group conferencing interventions among at-risk adolescents.
Land:	USA, Pennsylvania
Studiets analyse-objekt	Studiet undersøger om etnicitet og køn påvirker relationen mellem Family Group Conferencing (FGC) og recidiv for unge i risiko for kriminalitet.
Indsats og type af model	Family Group Conferencing (FGC) som mediations- og dialogisk proces. Frivillig deltagelse for alle parter. Målgruppen er førstegangskriminelle, defineret som unge under 18 år, der ikke tidligere har været i forbindelse med det ungdomsretslige system (Juvenile Probation System). Ofrenes familier deltager også og opfordres til at fortælle om deres følelser og oplevelser. Gerningsmand skal have erkendt kriminaliteten for at deltage i mediationen. Ofre møder deres gerningsmænd med en trænet mediator (Morris & Maxwell 1997), der bl.a. er trænet i kulturelle og etiske emner. Der anvendes en "scripted protocol" (O'Connell, Wachtel & Wachtel 1999) for at standardisere indsatsen og øge dens kvalitet. Protokollen består af en række åbne spørgsmål, der skal få deltagerne til at udtrykke, hvordan det pågældende problem – som er baggrunden for konferencen – påvirker dem.
Design/metode(r)	Kvasi-eksperimentelt design⁶⁵. Registerundersøgelse med sampling af gerningsmænd (unge førstegangskriminelle mellem 8-17 år): 2/3 af de kriminelle i hver kriminalitetstype blev tilfældigt udvalgt til FGC (eksperimentel gruppe), mens 1/3 blev tilfældigt udvalgt til at deltage i den formelle retslige proces og forløb (kontrolgruppe). 140 ejendomsforbrydelser og 75 voldsforbrydelser (215 i alt) blev udvalgt til eksperimentet, og det involverede 292 unge og 217 ofre, 85 individer. Kriminaliteten blev begået i 107 butikker og i 25 skoler. Der blev gennemført 64 FGC. Multivariate analyser blev kørt på data fra retten. Recidiv defineres som genarrestation inden for en periode på 18 måneder.

⁶⁵ Sekundær data fra Bethlehem Police Department Database (Bethlehem Police FCG Project, 1993-1997).

Resultater (effekter/outcome)	Recidiv: 28.2 % blev genarrestret over de 18 måneder. De, som deltog i FGC, var signifikant mindre tilbøjelige til at blive genarrestret end dem, som ikke deltog. Kvindelige gerningsmænd var i højere grad tilbøjelige til at undgå dom end mændene. Køn var således signifikant for recidiv. Etnicitet var ikke en signifikant faktor for recidiv. Tidligere kriminalitet var signifikant for recidiv. Kvalitet – deltageres oplevelse/tilfredshed/samvittighed mv.: Flere deltagere i FGC end i kontrolgruppen oplevede processen som rimelig/fair. Kvalitet i bred forstand: Ikke opgjort Økonomi: Ikke opgjort Øvrige: Ikke opgjort
Forandringsteori, fortolkning af resultater og implementering af model	En forklaring på betydningen af køn er, at kvinder er mindre tilbøjelige til at føle skam i forhold til at have begået kriminalitet og mere tilbøjelige til at føle tilknytning til familien (omsorg og moralsk ansvarlige) og derved forklarer forskellen i køn i forhold til recidiv. At etnicitet var insignifikant i forhold til recidiv tolkes som et udtryk for, 1) at der kan være for få individer i samplet (Afroamerikanere), 2) fordi politiet gennemførte FGC, og 3) fordi mange Afroamerikanere afslog tilbuddet om at medvirke i FGC, muligvis pga. negative opfattelser af politiet. Medieringsprocedurer, som fx FGC, har potentiale i forhold til at inkorporere værdier, normer og kulturelle traditioner i forhold til at maksimere effektiviteten af interventionen. Ligeledes er det vigtigt, at FGC interventioner også udvikles, så der tages hensyn til unge kvinders særlige behov, da de kan adskille sig væsentligt fra unge mænds behov.
Studiets anbefalinger og/eller policy implikationer	Man bør anerkende fordelene ved kulturelt kompetente FGC, og det anbefales at oplære mediatorerne i kulturel kompetence for at øge deres kulturelle sensitivitet. Tosprogede mediatorer kan i nogle tilfælde være særligt velegnede. For nogle grupper kan det være en fordel at undgå at bruge politiet som mediatorer, og det foreslås, at der generelt involveres flere socialarbejdere til gennemførelsen af FGC for at maksimere of-fer/gerningsmænd/familiers udbytte af deltagelsen. FGC-modeller (og andre GR interventioner) kan med fordel i højere grad inddrage den udvidede familie og slægtskabsnetværk mv. som deltagere i interventionen.

Studie 2	
Forfatter(e)/årstal:	Bergseth & Bouffard (2013)
Titel:	Examining the effectiveness of a restorative justice program for various types of juvenile offenders
Land:	USA
Studiets analyseobjekt	Studiet undersøger effekten af deltagelsen i et program for genoprettende retfærdighed på recidiv, og om dette varierer med alder, køn, etnicitet, kriminel historie og seneste sigtelse.
Indsats og type af model	Det genoprettende retfærdighedsprogram, der benyttes i undersøgelsen er for unge i USA. Der deltager – i modsætning til mange GR-indsatser – både førstegangskriminelle og mennesker med en kriminalitetshistorik. Indsatsen udgøres af en fuldtidsmedarbejder og adskillige frivillige⁶⁶. Den unge kan henvises til programmet via forskellige offentlige institutioner: offer-grupper, skoler, retslige medarbejdere eller domstolen. Herfra er det nødvendigt, at gerningsmanden erkender forbrydelsen for videre deltagelse. Indsatsen søger at facilitere en face-to-face dialog og beskrives som en 'hybridmodel'/'Variety Approach' (Bazemore & Umbreit 2001), hvor personalet søger at matche de aktuelle cases med den mest egnede af de forskellige, tilgængelige GR-indsatser (der nævnes 'Victim-Offender Dialogue', 'Panel' & 'Indirect Mediation', mens der i nogle tilfælde blot var tale om et møde mellem gerningsmand og offer.
Design/metode(r)	Randomiseret, kontrolleret studie (RCT). Et genoprettende retfærdighedsprogram sammenlignes med det almindelige retssystem. Der anvendes Intention-to-treat design, således at analysen udføres på alle, der tildeles interventionen og ikke blot på dem, der gennemfører interventionen. 352 unge blev henvist til GR-programmet i perioden fra 1999 til 2005. Kontrolgruppen bestod af 353 unge, der var blevet henvist til traditionelt retssystem i samme periode. Forskerne udvalgte de 353 personer i kontrolgruppen, således at de bedst muligt svarede til interventionsgruppen i forhold til forseelse. Udvælgelsen af kontrolgruppen er således ikke tilfældig eller blindet.

⁶⁶ Fuldtidsmedarbejderen har fire års kriminologisk uddannelse samt fire års mediations- og faciliteringserfaring forud for opstart af indsatsen, og har modtaget gennemsnitligt 27 timers træning pr. år

Resultater (effekter/outcome)	A. Recidiv: Unge, der blev henvist til GR-indsatsen forblev uden for kriminalitet signifikant længere, end de unge, der blev henvist til en traditionel ungdomsdomstol. Studien viser, at effekten af indsatsen i forhold til mennesker er mindst for de, som har begået mere alvorlig kriminalitet. B. Kvalitet - deltageres oplevelse / tilfredshed / samvittighed mv.: Ikke opgjort C. Kvalitet (befolkningens opfattelse / oplevelse): Ikke opgjort D. Økonomi: Ikke opgjort E. Øvrige: Ikke opgjort
Forandringsteori, fortolkning af resultater og implementering af model	GR kan være effektiv for en bred vifte af typer af kriminelle.
Studiets anbefalinger og/eller policy implikationer	Resultaterne antyder, at GR-indsatser ikke behøver at blive begrænset til de letteste forfølgelser eller til de yngste forbrydere. Forbrydelser, hvor der ikke er et egentligt offer – som fx narkotikadomme – er mindre egnede til GR, idet det er vanskeligt at tydeliggøre for forbryderen, at der er tale om en forbrydelse. Det anbefales, at der udvikles GR-indsatser af mere intensiv karakter for de mere "alvorlige" forbrydere (højrisiko-kriminelle). Hvis man er flergangskriminel tyder det på, at det er nødvendigt med en kombination af GR-indsatser (fx 'mediation', 'restitution', 'Community Service') og deltagelse i relevante og muligvis mere intensive 'Offender Rehabilitation Programs', som eksempelvis kognitive færdighedsprogrammer. Yderligere forskning om anvendeligheden af GR-indsatser for forskellige typer af kriminelle efterspørges, da viden om dette er meget begrænset. Resultaterne peger på, at der er et ganske lille udbytte i forhold til individer, der henvises til GR for "øvrige forhold", fx mindre trafikforfølgelser, fordi der fx intet specifikt offer er. Dette kræver yderligere udvikling af GR i forhold hertil.

Studie 3	
Forfatter(e)/årstal:	Bradt, Bouverne-De Bie & De Visscher (2014)
Titel:	Victim-offender mediation and social work: Focus groups with mediators in Flanders
Land:	Belgien
Studiets analyse-objekt	Studiets undersøger VOM (Victim-Offender Mediation)-mediatorernes oplevelser af deres professionelle roller, og deres opfattelser af samspil mellem individuelle og strukturelle forhold inden for VOM i Belgien.
Indsats og type af model	Indsatsen tager udgangspunkt VOM-modellen (Victim-Offender Mediation). VOM kan defineres som en mediationsproces, hvor formålet er at forholde sig til ofrets behov og samtidig sikre, at gerningsmændene holdes ansvarlige for deres handlinger. En mediator arbejder på at få parterne til at nå til et forlig. Indsatsen for unge retter primært sigtet mod at holde den unge gerningsmand ansvarlig, sigter VOM-indsatsen for voksne sig snarere mod at forholde sig kritisk til de måder, hvorpå retssystemet forholder sig til kriminelle. I denne flamske udgave af VOM-modellen, er voksen- og ungdomsmediation forankret i to forskellige lovgivningskomplekser, men er i begge tilfælde praksisser, der finder sted uafhængigt af det kriminalretslige system.
Design/metode(r)	Fokusgruppeinterview (to med mediatorer, som arbejder med unge og voksne i Belgien).
Resultater (effekter/outcome)	A. Recidiv: Ikke opgjort B. Kvalitet - deltageres oplevelse / tilfredshed / samvittighed mv.: Rækkeviden af VOM: Nogle mediatorer oplever, at VOM anvendes af magthavere til at styrke deres position over for mennesker, som ikke opfører sig helt, som disse magthavere ønsker. Et eksempel herpå er skoler, hvor en skoleleder kan benytte VOM som et middel til at få fastsat en straf for de unge. Mediatorerne oplever dette som misbrug af VOM. Mediatorernes roller: Mediatorerne giver udtryk for, at de skal passe på, at de ikke får eller opfattes som havende rollen som en case-manager/sagsbehandler eller som en juridisk konsulent. Mediatorernes brug af de formelle regler: Mediatorerne er meget bevidste om, hvilke regler, der gælder. Et eksempel er en skillelinje mellem, over eller under 18, hvilket medfører ret forskellige regler for mediationen. VOM for unge bruges primært til at irrettesætte de unge og få dem til at erkende skyld, hvor VOM for voksne i højere grad handler om at sikre gerningsmændenes interesser. Forskellene mellem VOM for unge og voksne forklares dels udviklingspsykologisk – unge har ikke udviklet empati m.m. – dels strukturelt – reglerne for unge og voksne er forskellige. C. Kvalitet i bred forstand: Ikke opgjort

	D. Økonomi: Ikke opgjort E. Øvrige: Ikke opgjort
Forklaringer på effekter/outcome	Mediatorerne er bevidste om de strukturelle forhold, og de opfatter ikke sig selv som rettens instrument. Men samtidig er mediatorerne ikke opmærksomme på deres egen rolle i forhold til retten, og de beskriver en forskel i deres praksis for henholdsvis unge og voksne. Forfatterne ser dette som indikation af, at mediatorerne i høj grad er blevet rettens instrument. Det kommer til udtryk ved, at de lader sig bruge som en moraliserende og straffende instans over for de unge, hvorimod de ikke i samme grad lader sig bruge på denne måde i forhold til voksne, som bedre kan forsvare sig selv mod denne type magtbrug.
Forandringsteori, fortolkning af resultater og implementering af model	Hvor arbejdet med kriminelle tidligere i høj grad udførtes af socialrådgivere, udføres det nu i stigende grad af andre professioner inden for 'Probation Service'. Arbejdet med unge kriminelle udføres heller ikke længere primært af socialrådgivere. Konsekvensen af disse udskiftninger i medarbejderstaben er, at arbejdet med kriminalitet i vid udstrækning ikke længere er socialt arbejde og derfor udføres med andre mål og midler, end man typisk bruger i socialt arbejde, som i høj grad bygger på værdier som social retfærdighed, service, værdighed og den enkelte persons værdi. Skiftet eksemplificeres af VOM, hvor fokus nu altovervejende ligger på individet, ikke på de strukturelle forhold. Der er således fare for, at VOM bliver instrumentaliseret af retssystemet.
Studiets anbefalinger og/eller policy implikationer	Artiklen peger på, at VOM i praksis i stigende grad bliver defineret som noget, der ikke har med socialt arbejde at gøre. Studiet advarer mod, at det sociale aspekt af VOM kan være ved at blive udvandet, således at VOM snarere end at øge involvering og sikre de involveredes interesser, vil øge magthaveres kontrol over individer. Anbefalingen fra studiet er at bevare og udbygge de elementer af VOM, som handler om socialt arbejde og de involveredes rettigheder og interesser. Det er vigtigt at have for øje, at mediatorers opfattelse af egen rolle i arbejdet både har individuelle (metodemæssige) og strukturelle komponenter (den politiske del af opgaven), hvor de ikke kun ser sig selv som administratorer i det kriminalretslige system.

Studie 4	
Forfatter(e)/årstal:	Campbell et al. (2005)
Titel:	Evaluation of the Northern Ireland Youth Conference Service
Land:	Nordirland
Studiets analyse-objekt	Studiet undersøger oversættelsen af ungdomskonference-tjenesten til praksis og identificerer styrker og svagheder ved det nuværende system og vurderer, i hvilken udstrækning tjenesten er effektiv i forhold til at møde de erklærede mål og forventede outcomes.
Indsats og type af model	Konferencemodel: "The Northern Ireland Youth Conference Service". Konferencen er et møde, hvor en ung (anklaget for en forbrydelse) får mulighed for at reflektere over sine handlinger og tilbyde en form for erstatning til ofret. Ofret – som kan vælge at deltage eller ej – kan forklare den unge, hvordan forbrydelsen påvirkede ham/hende. På baggrund af denne dialog udarbejdes en handlingsplan, som er en forhandlet kontrakt (konferenceplaner) – med implikationer, hvis den unge ikke efterlever, hvad der forlanges. Kontrakten sendes til anklagemyndigheden.
Design/metode(r)	Observationer, strukturerede og semistrukturerede interview. Der blev observeret 185 konferencer – observationerne fandt sted i både ungdomskonferencen og i relevante retslige sammenhænge. Strukturerede interview blev gennemført med både offer og gerningsmand, der deltog i konferencen, mens de semistrukturerede blev gennemført med både offer og gerningsmand, som ikke deltog i konferencen samt med andre nøgleinteressenter herunder den kommunale myndighed, politi og anklagemyndighed (Public Prosecution Service (PPS)).
Resultater (effekter/outcome)	A. Recidiv: Ikke opgjort B. Kvalitet - deltagernes oplevelse / tilfredshed / samvittighed mv.: Generelt var de unge engagerede, når lovovertrædelsen blev diskuteret og de fik mulighed for at forklare det fra deres perspektiv (93 %). Næsten alle unge (98 %) følte, at de blev lyttet til, når de forklarede sig. Hovedparten af de unge (97 %) accepterede at være ansvarlige for deres handlinger (enten 'meget' (61 %) eller 'en smule' (36 %)). Ofrene var engagerede i conferenceprocessen og alle følte, at konferencen gav dem mulighed for at forklare til den unge, hvordan forbrydelsen påvirkede dem. Støttepersoner (supporters) til både ofre og de unge bidrog positivt til konferencens genoprettende atmosfære. Hovedparten af de unge (93 %) og alle ofre fandt støttepersonernes tilstedeværelse hjælpsom. Til hovedparten af konferencerne (87 %) undskyldte de unge eller accepterede at sige undskyld. De unge viste en vis grad af skam (77 %) og anger (92 %) til de fleste konferencer. Flertallet af deltagerne foretrak conference frem for retten (91 % unge, 81 % ofre).

	Flertallet følte sig bedre tilpas efter konferencen (81 % unge, 48 % ofre). Flertallet fortalte, at deltagelsen havde hjulpet den unge til at indse den skade lovovertrædelsen havde forårsaget (92 % unge, 78 % ofre). Flertallet ville anbefale konferencen til en person i en lignende situation (86 % unge og 88 % ofre). Konferencekoordinatorerne fik overvejende gode evalueringer af deltagerne (ved 77 % af konferencerne blev koordinatoren vurderet meget god/god til at involvere andre og i 84 % af casene meget god/god til at føre processen frem mod en aftale). C. Kvalitet i bred forstand: Ikke opgjort D. Økonomi: Ikke opgjort E. Øvrige: Youth Conference Service modtog 362 henvisninger/referrals (31 % fra anklagemyndigheden og 69 % fra retten). 89 % af de henviste fra anklagemyndighed havde ingen tidligere domme. 44 % af de henviste fra retten har ingen tidligere domme, mens 20 % havde én, og 15 % havde to tidligere domme. 67 % af konferenceplanerne blev accepteret af anklagemyndigheden i deres originale form.
Forandringsteori og fortolkning af resultater	Implementeringen af den nye konferencesevice i Nordirland skrider godt frem. Der er etableret en mainstream tilgang til unge, som kommer i kontakt med det strafferetlige system. Deltagerne rapporterer om høj grad af involvering og tilfredshed med processen og udfald. Som ungdomskonferencemodellen udvikler sig, vil det være interessant at overveje, hvorvidt processen har indflydelse på recidiv.
Studiets anbefalinger og/eller policy implikationer	Der gives anbefalinger både vedr. henvisningsprocessen, de tidlige faser af konferenceprocessen, den efterfølgende praksis omkring konferenceplaner og videre forskning. Hvad angår fremtidig forskning, nævnes vigtigheden i at: 1) monitorere implementeringen, 2) at undersøge deltagernes perspektiver i perioden efter konferencerne (ofre, gerningsmænd, familier, og andre deltagere), 3) andele af indgåede aftaler, der fuldføres. De følgende anbefalinger vedrører alene anbefalinger til gennemførelsen af selve konferencen. • Det er vigtigt, at koordinatoren fastslår formålet og de praktiske forhold omkring konferenceprocessen i starten af konferencen fx via flip chart. • Det er vigtigt at sikre en tydelig forklaring af frivillighed i deltagelsen og fortroligheden i konferenceproceduren. • Deltagerne skal hjælpes til at forstå forskellen i at diskutere fakta om forbrydelsen (læst op af en politibetjent til konferencen) og de lovmæssige elementer, som udgør forbrydelsen – en mere alvorlig sag der tyder på, at den unge ikke har accepteret ansvar for forbrydelsen. • Det anbefales, at det gennem vedvarende træning arbejdes på, at politibetjenten eller koordinatoren ikke henvender sig til de unge i en udskældende tone (skete i et fåtal af casene). • Det anbefales, at den unge har en mere substantiel rolle i at fastlægge den aktuelle konferenceplan (som videresendes til anklagemyndigheden). • Det er nødvendigt med fortsat træning af koordinatorene for at sikre, at eksterne krav ikke har en for stor påvirkning på deltagerne, når planen skal udtænkes (devaluerer værdien af selve processen). • Det anbefales fortsat at evaluere niveauet af diversitet i planerne, idet ordninger som 'Mentoring' og 'Offence Focused Work' kan involvere unge med en bred vifte af muligheder herunder at etablere en kobling til uddannelse og/eller træning. • Det anbefales at monitorere regionale forskelligheder for at undgå, at der opstår opfattelser eller praksisser af 'geografiafhængig retfærdighed' (Justice by Geography) i relation til indholdet i konferenceplanerne.

Studie 5	
Forfatter(e)/årstal:	Choi, Bazemore & Gilbert (2012)
Titel:	Review of research on victims' experiences in restorative justice: Implications for youth justice
Land:	USA, Australien, New Zealand, Canada m.fl.
Studiets analyse-objekt	Studiets formål er at undersøge og beskrive ofres oplevelser af problematiske aspekter af at deltage i genoprettende retfærdighedstiltag.
Indsats og type af model	Konferencer og VOM (Victim-Offender Mediation)
Design/metode(r)	Litteraturreview. Reviewdesignet er inspireret af Gladwells bog "Outliers", hvor man gennem fokus på usædvanlige eksempler (outliers), beskriver et emne. Outlierne er i dette tilfælde ofres dårlige oplevelser med deltagelse i genoprettende retfærdighed. Metoden er således at udvælge og analysere artikler omhandlende ofres negative oplevelser af genoprettende retfærdighed. Artiklerne beskriver forhold i flere forskellige lande, herunder USA, Australien, New Zealand, Canada m.fl.)
Resultater (effekter/outcome)	A. Recidiv: Ikke opgjort B. Kvalitet - deltageres oplevelse/tilfredshed/samvittighed mv.: Det hyppigst rapporterede problem blandt ofre i genoprettende retfærdighed er, at programmet ikke har autoritet til at sikre genoprettelse. Nogle ofre er direkte utilfredse med mediatorerne. Omkring en tredjedel af ofrene i nogle studier er primært utilfredse med deres oplevelse, fordi aftaler reelt ikke blev overholdt. En fjerdedel af ofrene giver i nogle studier udtryk for, at de har fået det værre som følge af deltagelse i genoprettende retfærdighed, oftest fordi gerningsmænd og deres familie ikke tog ansvar for forbrydelsen og ikke undskyldte deres handlinger. En årsag der fremhæves, er magtbalancer mellem ofre og gerningsmænd under mediationen, som mange oplever. De klareste eksempler på dette forekommer i forbindelse med vold i hjemmet. Det fremhæves også som et problem, at ofrene ikke forberedes godt nok på mødet. Unge ser ud til at være særligt dårlige til at give udtryk for empati og undskylde deres handlinger. Det er et problem for ofrene, idet dette er en helt central del af genoprettende retfærdighed. Flere af meditationerne ender med, at ofrene bliver vrede eller kede af det og enten bliver aggressive over for gerningsmænd eller trækker sig fra processerne. Tilsyneladende er dette oftere tilfældet i meditationer, hvor ofre og gerningsmænd kender hinanden i forvejen. C. Kvalitet i bred forstand: De fleste af de undersøgte studier er enige om, at genoprettende retfærdighed ikke er godt for alle ofre, samt at der er situationer, hvor genoprettende retfærdighed er et direkte dårligt valg. De fleste er også enige om, at genoprettende retfærdighed sjældent praktiseres lige så optimalt, som de fremstilles i teorierne, og der berettes om flere udfordringer i praksis, end der beskrives i teorierne. En forfatter noterer, at genoprettende retfærdighed kan appellere til policymakere, fordi det giver dem muligheder for at moralisere over unges handlinger i et lokalsamfund. D. Økonomi: Ikke opgjort E. Øvrige: Ikke opgjort
Forandringsteori, fortolkning af resultater og implementering af model	Flere forskellige mangler i GR-indsatser kan skabe utilfredshed og dårlige oplevelser for ofre. For meget fokus på gerningsmændene kan føre til manglende omsorg for ofrene. Ofrene risikerer at blive marginaliseret i processen. Dette kan (i hvert fald delvist) hænge sammen med manglende anvendelse af nødvendige ressourcer til dette arbejde. I sidste ende er der risiko for at ofrene forulempes og re-traumatiseres gennem det genoprettende retfærdighedsprogram. Selvom ofre generelt er tilfredse med genoprettende retfærdighed, er et betydeligt mindretal af ofrene ikke tilfredse, og nogle ofre ser ud til direkte at lide overlast i forbindelse med programmerne. Dette kan udgøre et vigtigt afsæt for at kvalificere fremtidige indsatser og nye fokusområder for forskning.
Studiets anbefalinger og/eller policy implikationer	Genoprettende retfærdighed drives via dialog, ikke af et bestemt resultat. Når mediatorerne mister blikket for dette, er der risiko for, at ofret lider overlast. Der er derfor behov for tilstrækkelig uddannelse af mediatorerne i principperne og praktiseringen af genoprettende retfærdighed. Det er også nødvendigt, at der under mediationen er tilstrækkeligt tid til at arbejde med ofrene. Især arbejdet med ansvar og undskyldninger er centralt for ofrenes oplevelse af, at det genoprettende retfærdighedsprogram har hjulpet dem. Der mangler generelt forskning om, hvordan GR-indsatser virker i praksis, fx om hvordan offer-centrede processer fastholdes, og hvordan ofres behandles. Der mangler forskning om, hvad der gør GR-outcome genoprettende, hvordan graden af genopbyggelig belyses, og i hvilken grad GR-processer benyttes effektivt. Kvaliteten af interaktionen ser ud til at være en primær faktor for at skabe genoprettende outcomes for ofre, såvel som gerningsmænd. Da det er processen – og ikke målet efter et bestemt resultat – der skaber gode GR-forløb, anbefales yderligere forskning herom.

Studie 6	
Forfatter(e)/årstal:	Choi & Gilbert (2010)
Titel:	'Joe everyday, people off the street': a qualitative study on mediators' roles and skills in victim-offender mediation
Land:	USA
Studiets analyse-objekt	Studiet undersøger deltagernes (gerningsmænd, ofre, støttepersoner for gerningsmænd og mediatorer) oplevelser af VOM (Victim-Offender Mediation) med sigte på at give input til en styrkelse af mediatorernes opgaveløsning.
Indsats og type af model	VOM, hvor gerningsmand og offer bringes sammen i enten direkte eller indirekte dialog, hvor en mediator skal sikre svar, genoprette for den forvoldte skade og sikre oprejsning til ofret. VOM er frivilligt og dialogdrevet. Møderne finder sted forskellige steder, herunder på egentlige VOM-kontorer og i deltagernes hjem. Der deltager også familiemedlemmer til gerningsmændene.
Design/metode(r)	Deltagerobservation og interview Observation gennem forår og sommer i 2007 af fire cases, hvor der anvendes VOM i en mellemstørrelse by i midtvesten i USA samt interview med 34 af deltagerne ved disse fire cases. Alle typer af deltagere interviewes.
Resultater (effekter/outcome)	A. Recidiv: Ikke opgjort B. Kvalitet - deltageres oplevelse /tilfredshed /samvittighed mv.: Studiet identificerer fem tværgående evner, som mediatorerne testes i at mestre: 1) at holde tingene under kontrol, 2) at oprette neutralitet, 3) at demonstrere respekt for deltagerne, 4) at skabe en proces, hvor der tages højde for ofrets følelser og interesser og 5) at samarbejde med andre mediatorer. Forfatterne konkluderer, at VOM generelt opnår deltagernes respekt og at flertallet af deltagerne føler sig hørt. Der er dog tendens til, at processen presses igennem, ligesom der også er tendens til en mangel på professionalisme blandt mediatorerne. Fx giver gerningsmændenes forældre udtryk for, at mediatorerne favoriserer ofrene og at mediatorerne ikke er strenge nok over for deres børn. Ofre modtager typisk meget mindre vejledning i at deltage i processen end gerningsmænd. Ofrene er ofte ikke nok forberedt. Ofre vejledes ofte i at holde sig tilbage. Altså hæmmes de i at få det ud af processen, som de ønsker. Mediatorers ønske om at holde deltagernes følelser i skak, kan forstås ud fra mediatorernes behov for at kontrollere processen og holde tidsplan. Men det giver dårlig mening for ofrene. C. Kvalitet i bred forstand: Ikke opgjort D. Økonomi: Ikke opgjort E. Øvrige: Ikke opgjort
Forandringsteori, fortolkning af resultater og implementering af model	Der kan være ved at udvikle sig en lavkvalitetsudgave af VOM, hvilket især ser ud til at være dårligt for ofrene.
Studiets anbefalinger og/eller policy implikationer	Der skal sikres bedre uddannelse af VOM-mediatorer. Der skal måske indføres nationale retningslinjer for VOM-mediatorerne.

Studie 7	
Forfatter(e)/årstal:	Crawford & Burden (2005)
Titel:	Integrating victims in restorative youth justice
Land:	England
Studiets analyse-objekt	Studiet undersøger behandling og oplevelser af ofre, som har haft mulighed for at deltage i ungdomspaneler etableret under 1999 'Youth Justice and Criminal Evidence' Act i England
Indsats og type af model	"Referral Orders" og "Youth Offender Court". Alle sager med unge under 18, hvor den unge har erkendt skyld, og hvor der er tale om første forseelse, henvises til Youth Offender Court. Gerningsmand og dennes forældre skal deltage. Ofre kan deltage og kan modtage support, samt medtage en voksen eller anden. Hvis der ikke er et konkret offer (fx ved narkotikadomme), inviteres en repræsentant for samfundet. Der skal indgås en 'kontrakt', som indeholder reparation af den forvoldte skade samt et program, der skal forhindre recidiv. Kontrakten underskrives af gerningsmand og gerningsmands forældre og forklares til gerningsmand.

	Gerningsmanden kan være under Referral Orders fra 3 til 12 måneder.
Design/metode(r)	Kombination af survey, kohortestudie og interview Data består af: 1) Survey med 103 gerningsmænd og 34 ofre, 2) Kohorte studie af unge, hvis henvisning ('Referral Order') der blev behandlet fra 1. april til 30. september 2004, 3). Interview med syv gerningsmænd, forældre til to gerningsmænd, syv ofre og ni ansatte.
Resultater (effekter/outcome)	A. Recidiv: Ikke opgjort B. Kvalitet - deltageres oplevelse /tilfredshed /samvittighed mv.: Kun 9 % af ofrene valgte at deltage. Årsagen hertil angiver ofrene primært som, at de ikke har tid til det. Der er meget arbejde for mediatorer m.fl. i at sørge for, at ofrenes behov mødes. Ca. 85 % af gerningsmændene var tilfredse med deres behandling. Angående kontrakterne: 78 % af kontrakterne specificerer, at møder mellem gerningsmand og en ansat/sagsbehandler skal holdes hver 14. dag. Reparation og skrevne undskyldninger blev anvendt sparsomt. Mange af reparationerne tog mere hensyn til gerningsmandens ønsker end til den begåede forbrydelse eller til inddragelse af ofret. C. Kvalitet i bred forstand: Ikke opgjort D. Økonomi: Ikke opgjort E. Øvrige: Ikke opgjort
Forandringsteori, fortolkning af resultater og implementering af model	I praksis har der siden 1997 været fald i antal af unge kriminelle, hvis sag bliver afgjort før-retsligt (altså i disse boards). På trods af indførelsen af genoprettende retfærdighed er der altså et fald i sager, som afgøres via genoprettende retfærdighedsprogrammer. I forhold til implementering af en effektiv GR-indsats er det et problem, at få ofre vælger at deltage. Der er meget arbejde forbundet med at organisere og planlægge GR-indsatser.
Studiets anbefalinger og/eller policy implikationer	

Studie 8	
Forfatter(e)/årstal:	Forgays & DeMilio (2005)
Titel:	Is Teen Court Effective for Repeat Offenders? A Test of the Restorative Justice Approach
Land:	USA
Studiets analyse-objekt	Studiet undersøger effekterne af ungdomsdomstol (Teen Court) på recidiv for kriminelle, der tidligere er sigtet og har afsonet dom. Det eksplicite succeskriterie er, at der skal være en højere gennemførelsesrate samt mindre recidiv for dem, som har været gennem en ungdomsdomstol, end dem som blot gennemgik ordinær retsproces.
Indsats og type af model	Teen Court (ungdomsdomstol). Denne Teen Court er placeret i Whatcom County, Bellingham, Washington. Der holdes ret den første onsdag i hver måned. To retslokaler bruges samtidigt. Målet er at nå fire sager pr. aften. Rekruttering af personale til retten foregår blandt studerende på to high schools. De rekrutterede uddannes i principper for genoprettende retfærdighed og testes i, at de kan dem. Lokale advokater fungerede som dommere.
Design/metode(r)	Survey og interview med gerningsmænd samt journaldata I programmet indgår en personlighedstest af gerningsmanden, hvilket giver mulighed for at vurdere gerningsmandens selvopfattelser. Derudover udførtes interview med gerningsmanden efter dommen. Forsøgsperiode: Oktober 2000 til maj 2001.
Resultater (effekter/outcome)	A. Recidiv: Ja, på baggrund af journaldata (genarrestation). Der er højere gennemførelsesrate og mindre recidiv for den gruppe, der havde været gennem en ungdomsdomstol end gruppen af førstegangs "Court Diversion offenders" B. Kvalitet - deltageres oplevelse /tilfredshed /samvittighed mv.: Gerningsmandens tilfredshed: 73 % af gerningsmændene beskrev deres retssag som fair, 20 % beskrev den som for hård og 4 % som for mild. 32 % ønskede ingen ændringer af dommen, 28 % foretrak kun at udføre samfundspligt, 20 % ønskede mindre samfundspligt plus et undskyldningsbrev, 16 % ønskede mindre krævende dom, og 4 % mente, at retssagen alene burde være nok. 82 % af forbryderne ville anbefale en ven i en lignende situation at vælge denne type dom. C. Kvalitet i bred forstand: Ikke opgjort D. Økonomi: Ikke opgjort E. Øvrige: 17 drenge og 9 piger blev dømt til Whatcom County Teen Court i perioden. De var

	fra 12 til 17 år gamle med et gennemsnit på 15,42 år. Alle pigerne gik i skole og 81 % af drenge gik i skole. Seks drenge og fire piger var blevet suspenderet fra skolen indenfor det sidste år. Alle undtagen en dreng boede hjemme. 85 % var hvide, og 15 % var farvede.
Forandringsteori, fortolkning af resultater og implementering af model	I Teen Courts er det jævnaldrende, som udmåler domme, hvilket kan få forbryderne til i højere grad at skamme sig, hvorved deres recidiv forbedres. Færre deltagere i Teen Courts ser ud til at være mere effektive end mange deltagere. Forklaringen kan være, at der er stærke fællesskabsfølelser i mindre forsamlinger. Teen Courts tager almindeligvis kun førstegangsforsøelser. Hvis der er god effekt af Teen Courts for andengangsforseelser kan der være mening i at ændre denne praksis. Derfor dette forsøg. Samtidigt afprøver man her en model, hvor de unge, som deltager som ansatte i retten, modtager undervisning i principperne for genoprettende retfærdighed. Denne undervisning kan også være en forbedring af Teen Courts.
Studiets anbefalinger og/eller policy implikationer	Resultatet antyder, at man med fordel kan indføre ungdomsdomstole for andengangskriminelle.

Studie 9	
Forfatter(e)/årstal:	Gal & Moyal (2011)
Titel:	Juvenile Victims in Restorative Justice
Land:	Australien
Studiets analyseobjekt	Studiet undersøger, om unge ofre er ligeså tilfredse med processen og dommene ved genoprettende retfærdighedstiltag, som voksne ofre er i sammenlignelige sager, der ligeledes er afgjort ved genoprettende retfærdighedsprogrammer, og mellem ofre, som har gennemgået GR (RISE, Reintegrative Shaming Experiments) vs. ordinær retsproces ved domstol. Analyseobjektet er effekten af ofrets alder samt effekten af omfanget af skade påført ofret på ofres tilfredshed.
Indsats og type af model	GR-konferencen er en del af RISE. Indsatsen beskrives kun meget kort, da den beskrives mere indgående i det oprindelige studie, som der henvises til. Indsatsen er en konference (Diversionary Conference) og af typen Wagga Wagga (for ref hertil se: Hayes 2005 (i Hayes et al. 2014:111), som adskiller sig fra andre GR-konferencer ved at konferencekoordinatoren og -facilitatoren er politibetjente, og at konference afholdes på politistationen.
Design/metode(r)	Randomiseret eksperimentelt design. Undersøgelse af surveydata ⁶⁷ kombineret med en kvalitativ analyse af ofres oplevelser af. Alt sammen i forhold til at sammenligne GR-processer vs. ordinære retsprocesser. 260 ofre indgår, heraf er 100 voldsofre og 175 tyveriofre. 89 % af ofrene accepterer at lade sig interviewe. Der foretages en kvalitativ analyse af interview med ofrenes samt case-filer med bl.a. politiets og RISE-observatørers beskrivelser af nogle konferencer. Inklusionskriterier: Personer under 18 år, som har begået berigelsesforbrydelser. Personer under 29-år, som har begået voldsforbrydelser. Kun personer, som har begået "halv-alvorlige" forbrydelser ⁶⁸ indgår, hvilket her betyder, at alvorlige forbrydelser, seksualforbrydelser og husspektakler ikke indgår. De udvalgte sager er ikke nødvendigvis repræsentative for det samlede antal sager.
Resultater (effekter/outcome)	A. Recidiv: Ikke opgjort B. Kvalitet - deltageres oplevelse/tilfredshed/samvittighed mv.: Offers tilfredshed: Den gennemsnitlige tilfredshed viser signifikant større tilfredshed for voksne ofre end for unge ofre. Studiet antyder således, at graden af tilfredshed med genoprettende konferencer varierer med ofrets alder. Der er sammenhæng mellem alvoren af forbrydelsen og ofrets tilfredshed med processen for både retssag og konference, således at alvorligere forbrydelser fører til lavere tilfredshed med processen for både retssag og konference. Voksne ofre er mere tilfredse med GR end med ordinær retsproces, mens unge er mindre tilfredse med deltagelse i GR end unge, der gennemgik en ordinær retsproces. C. Kvalitet i bred forstand: Ikke opgjort. D. Økonomi: Ikke opgjort E. Øvrige: Ikke opgjort

⁶⁷ Der er tale om en analyse af data fra 1995-2000 (RISE).

⁶⁸ Studiet inkluderer sigtelser for "Middle-Range Crime", hvilket defineredes som spritkørsel, butikstyveri, vold.

Forandringsteori, fortolkning af resultater og implementering af model	Fundet af sammenhæng mellem forbrydelsens alvor og ofrets tilfredshed med sagen for både ret og conference, kan ikke umiddelbart forklares. Forfatterne diskuterer, hvorvidt den lave tilfredshed for unge ofre kan forklares ud fra det faktum, at flere af de unge ofre end de ældre ofre var udsat for vold, eller det kan forklares ud fra alder alene. De kvalitative data antyder imidlertid, at unge har mindre kontrol over deres rettergang i forbindelse med konferencerne, hvilket kan være forklaringen på deres lave tilfredshed. Denne tolkning styrker således tesen om, at en del af forklaringen skal findes i alder. I data identificeres fire gennemgående problemer i forbindelse med genoprettende konferencer for unge: 1. Forældrene kan beslutte, at de unge ofre skal deltage, hvilket ikke altid favoriserer det unge offer, og ikke altid giver mulighed for, at det unge offer får mulighed for at udtale sig. 2. Forældrene kan dominere konferencen, således at den unge ikke føler sig hørt. 3. Gerningsmanden og dennes støtter kan dominere konferencen og kan påføre den unge stærkt ubehag og frygt. 4. Facilitatoren/mediatoren kan være dårlig til at lede processen. Den kvalitative gennemgang viser også, at mange unge har andre oplevelser end de ovenfor nævnte, idet de oplever, at de genoprettende konferencer styrker fællesskabet og hjælper dem til at overkomme problemer i forbindelse med forbrydelsen. Hypotesen er, at unge er mindre tilfredse end voksne med konferencer, der ikke tager hensyn til særlige behov. Procedural Justice-teorien siger, at ofre ønsker at blive hørt og behandlet med respekt og har behov for følelsen af at kunne påvirke sit nutidige og fremtidige liv. Spørgsmålet, som stilles her, er følgende, om der er forskel på dette for unge og voksne ofre.
Studiets anbefalinger og/eller policy implikationer	Der skal gøres mere for at sikre, at unge ofre får samme gavn af konferencer som voksne. Der må udvikles på indsatsen for at møde deres specielle behov i forhold til deres alder og ønsker. Fx i form af støttepersoner, der kan hjælpe de unge i deres forsøg på at deltage og undgå en ulige magtbalance.

Studie 10	
Forfatter(e)/årstal:	Gustavsen & Vardheim (2013)
Titel:	Følgeevaluering av Oppfølgingsteam-Telemark
Land:	Norge
Studiets analyse-objekt	Studiet undersøger indsatsen med opfølgningsteam på tre niveauer: organisationsniveau, professionsniveau og brugerniveau (de unge og deres værger).
Indsats og type af model	Opfølgningsteam er en todelt staffereaktion, som indbefatter genoprettende processer som stormøde eller mægling og en tidsbestemt opfølgningssamtale med berørte personer i det private og offentlige netværk. Målgruppen er unge mellem 15-18 år, som har begået gentagende eller alvorlig kriminalitet, eller som udgør en risiko for sig selv eller andre.
Design/metode(r)	Fokusgruppeinterview, personlige interview, observationer, datadiolog, dokumentstudier, kortlægning og oversigt over deltagerne. Følgeforskningsdesign med formativ dialog med opdragsgiver (Konfliktrådet og Politiet i Telemark) i perioden november 2011 til januar 2013, hvor 12 unge gennemførte forløb i opfølgningsteamet. Der er interviewet 6 unge (af to omgang) og gennemført fokusgruppeinterview med koordineringsgruppen og aktører fra politiet/konfliktrådet. Observation af to stormøder, et afslutningsmøde, fire koordineringsmøder, fem møder i opfølgningsteamet og en retssag. Datadiolog med opdragsgiver, repræsentant fra Konfliktrådet og ungdomskoordinatoren.
Resultater (effekter/outcome)	A. Recidiv: Ikke opgjort B. Kvalitet - deltageres oplevelse / tilfredshed / samvittighed mv.: De unge var glade for tilbuddet om opfølgningsteam som alternativ til anden straf og oplever at have fået en ny chance. De unge har begrænset viden om, hvem aktørerne involveret i modellen er. Både unge og forældre har derimod en klar idé om, hvem Konfliktrådets ungdoms-koordinator er, og at han er deres hovedkontakt. Unge med rusmiddel-problematikker ser i mindre grad ud til at profitere af opfølgningsteam. Flere unge oplever informationen om indsatsen som rodet og mangelfuld, og de forstod ikke, hvad der skete undervejs. De unge har en vag opfattelse af indholdet i den indgåede aftale, hvad der vil ske, hvis de bryder aftalen, og hvilke konsekvenser det kan få for dem. Nogle forældre fandt, at sagerne trak for længe ud, og nogen burde afslutte de endeløse samtaler og møder. Andre forældre opfattede fremgangsmåden som afgørende for, at sagen i deres tilfælde gik rigtig godt. Opfølgningsteam er solidt forankret i både Konfliktrådet og Politiet og samarbejdet har været godt. Forankringen i de deltagende kommuner ser ud til at være relativ god – men arbejdet med udsatte unge (især dem der begår strafbare handlinger) synes ikke at have højeste prioritet i det faglige arbejde i kommunerne. Opfølgningsteamet ser derfor ud til at bidrage til et styrket fagligt fokus. Anklagemyndigheden har i stigende grad spillet en central rolle i udvælgelsen af unge men også som drivkraft ift. at benytte

	opfølgningsteamet. C. Kvalitet i bred forstand: Ikke opgjort D. Økonomi: Ikke opgjort E. Øvrige (fx henvisninger fra retten ('referrals')): Ikke opgjort
Forandringsteori og fortolkning af resultater	Modellen med opfølgningsteam fungerer efter hensigten og har god målopfyldelse. Den giver de unge en unik mulighed for at ændre kurs. Forfatterne mener, der er grund til at antage, at modellen fremmer sandsynligheden for at de unge fortsætter på en ungdomsuddannelse – bl.a. fordi det i flere aftaler indgår som et krav, at de skal møde op i skole. I de tilfælde, hvor rusproblematikken er erkendt, og den unge er åben over for institutionsindlæggelse i tidlig fase, mener forfatterne, at modellen med opfølgningsteam kan fungere som en drivkraft for et behandlingsforløb.
Studiets anbefalinger og/eller policy implikationer	Opfølgningsteamets organisering med en samtidig tværfaglig indsats og en praksisform, der bidrager til at fremme de unges kapacitet og muligheder, vurderes at have overførselsværdi til opfølgning af udsatte børn og unge generelt. Det vurderes, at der som del af modellen skal være specifik kompetence inden for rusmiddelproblematikker samt viden om rettigheder og muligheder inden for uddannelsessystemet. Brugerinddragelse er et vigtigt element i modellen og kan let blive taget for givet. Det bør derfor sættes tydeligt på dagsordenen på møder i koordineringsgruppen og opfølgningsteamet, gennem løbende dialog med de unge samt gennem kompetenceudvikling.

Studie 11	
Forfatter(e)/årstal:	Hayes et al. (2014)
Titel:	Agreements in Restorative Justice Conferences Exploring the Implications of Agreements for Post-Conference Offending Behaviour
Land:	Australian
Studiets analyse-objekt	Studiet undersøger unge kriminelles oplevelser af aftaler og kriminalitet efter deltagelse i genoprettende konferencer.
Indsats og type af model	Modellen er genoprettende conference, som den praktiseres i Australien Queensland (Wagga Wagga, Hayes 2005 cit. i Hayes et al. 2014:111), hvor alle stater og territorier nu anvender konferencer. Konferencen indeholder tre faser: 1) introduktion, 2) historiefortælling og 3) aftaleforhandling. 1) Introduktion: facilitatoren/mediatoren åbner konferencen og fortæller, hvad der skal ske, og hvad formålet er. 2) Historiefortælling: Politiet læser den officielle sigtelse og beskrivelse af den unge forbyrder. Den sigtede fortæller sin historie. Da gennemsnitsalderen for forbyrderne er 14-15 år, og da ca. 80 % er drenge, har de ofte behov for hjælp til at fortælle historien. Efter denne fortælling får ofret mulighed for at beskrive, hvordan forbrydelsen har påvirket dem. Derefter anmodes forbryderens og ofrets støttepersoner om at fortælle, hvordan forbrydelsen har påvirket dem. Forbryderen bliver så bedt om at beskrive oplevelsen af ofrets og støttepersonernes historier. 3) Aftaleforhandling: Alle deltagere opfordres til at foreslå konstruktive måder, hvorpå den unge forbyrder kan tilbagebetale eller reparere. Det er almindeligt, at aftalen består af arbejdspligt udført for ofret, skriftlig undskyldning, samfundstjeneste og økonomisk betaling.
Design/metode(r)	Observation og interview med 32 unge kriminelle umiddelbart efter deltagelse samt 1 år efter konferencen. 31 af de 32 gerningsmænd har gennemført alle dele af aftalen. Der kan ikke påvises demografiske eller strafrelaterede forskelle mellem disse 32 og andre, som gennemgår programmet. Gennemsnitsalder er 14 år, yngste er 11 år og ældste er 16 år. 88 % er mænd.
Resultater (effekter/outcome)	A. Recidiv: Ikke opgjort B. Kvalitet - deltagernes oplevelse /tilfredshed /samvittighed mv.: Næsten alle var tilfredse med deltagelsen og oplevede conference og aftalen som fair og rimelig og en hjælp til at undgå ny kriminalitet. Men ingen oplevede en egentlig direkte sammenhæng mellem deltagelse, og om de begik kriminalitet eller ej. Aftalerne krævede, at gerningsmændene skulle udføre en række forskellige opgaver. De almindeligste opgaver var en skreven undskyldning til ofret, udføre arbejde for ofret og udføre samfundstjeneste. Andre aftaler var at vende tilbage til skolen, og at deltage i og gennemføre et rehabiliteringsprogram. Flertallet af gerningsmændene fortalte, at de var aktivt involverede i at udforme aftalerne og betragtede dem som fair og tilfredsstillende. Mange overholdt aftalerne. To af de gerningsmænd, som fortsatte med nye forbrydelser/gerninger, var ikke aktive i arbejdet med aftalerne, og flertallet af gerningsmændene mente, at aftalerne var rimelige.

	Angående gerningsmændenes oplevelse af sammenhæng mellem aftaler og undladelse af nye forseelser, udtrykker flere gerningsmænd, at en rimelig aftale hjælper dem til også at være rimelige og undlade at begå nye forbrydelser. Men ingen gerningsmænd (bortset fra en enkelt person) giver direkte udtryk for, at konferencen har påvirket, om de har begået ny kriminalitet, ej heller afholdt dem herfra. C. Kvalitet i bred forstand: Ikke opgjort D. Økonomi: Ikke opgjort E. Øvrige: Ikke opgjort
Forandringsteori, fortolkning af resultater og implementering af model	Det konkluderes, at aftalerne er en helt afgørende del af konferencerne, fordi de langt oftest resulterer i tilfredsstillelse og oplevet rimelighed (eng.: 'Fairness'), men dog ikke i alle tilfælde. I sidstnævnte tilfælde handler det om, at den unge ikke får mulighed for at fortælle om, hvad han/hun synes, der skal være i aftalen, eller når de oplever, at kravene i aftalen er for vanskelige eller for tidskrævende. Det overrasker forfatterne til studiet, at gerningsmændene ikke oplever konferencerne som et bidrag til at de afholder sig fra kriminalitet. Forfatterne har ingen forklaring på dette. Der er argumenter for og imod genoprettende retfærdighed. Nogle mener, at aftalerne er dårlige for gerningsmændene, som risikerer straf, der ikke står mål med forseelserne, især når ofrenes holdning er, at gerningen skal straffes hårdere end straffesystemet ville have gjort. Andre mener, at samtalen mellem offer og gerningsmand og samfund netop er vigtig og vil medføre såvel forbedret recidiv som forbedret reintegration af gerningsmand i samfundet.
Studiets anbefalinger og/eller policy implikationer	Studiet styrker ifølge forfatterne tesen om, at konferencer forbedrer recidiv. Fremtidige studier bør undersøge linket mellem den unges perspektiv vedrørende aftalen og deres fremtidige adfærdsmæssige behov, kvantitativt såvel som kvalitativt. Konferencer ser ud til at være befordrende for formuleringer af aftaler baseret på konsensus. En policy anbefaling er at revidere eventuelle eksisterende guidelines på en måde, så den tid, det kræves den unge af at gennemføre de forskellige opgaver, tydeligt retfærdiggøres over for den unge.

Studie 12	
Forfatter(e)/årstal:	Hipple & McGarell (2008)
Titel:	Comparing police- and civilian-run family group conferences
Land:	USA
Studiets analyseobjekt	Formålet er at sammenligne konferencer ledt af civile med konferencer ledt af politimænd. Der sammenlignes i forhold til proces, aftaler, og recidiv. Forskningsspørgsmål: 1) Er der forskelle mellem konferencer ledt af politi og konferencer ledt af civile? 2) Er der forskel på aftaler fra konferencer ledt af politi og konferencer ledt af civile? 3) Er der forskel på recidivrater mellem konferencer ledt af politi og konferencer ledt af civile? 4) Er der forskel på tiden indtil ny forbrydelse for konferencer ledt af politi og konferencer ledt af civile?
Indsats og type af model	Familiy Conferencing (WAGGA-Model), hvor politiet er facilitatorer.
Design/metode(r)	Observationsstudie af gerningsmænds opførsel under henholdsvis konference med civil facilitator og politimand som facilitator under 215 konferencer. Analysen er både kvalitative og kvantitative. I analysen indgår beskrivelse af samtlige af de unges kriminalitetshistorier. Studiet er ikke randomiseret i forhold til, om de unge deltager i en civil eller en politi faciliteret konference, men er randomiseret i forhold til FGC vs. et kontrolgruppeprogram. 782 unge indgår i studiet, heraf 400 i kontrol gruppen.
Resultater (effekt/outcome)	A. Recidiv: Der var ingen signifikant forskel på recidivrater for civilt og politi faciliterede konferencer. Der var heller ikke forskel angående tiden frem til ny forbrydelse. B. Kvalitet - deltagernes oplevelse/tilfredshed/samvittighed mv.: Politiet belærte gerningsmanden mere end de civile, hvilket begrundes med, at politiet formentlig havde vanskeligere ved at træde ud af rollen som politimand. Men – modsat Shaming-teoriens forudsigelser – betød det ikke, at deltagerne ved de politi faciliterede konferencer var mere tilbageholdende med at give deres meninger tilkende og komme med forslag end deltagerne var ved de civilt faciliterede konferencer. Der var således ikke egentlige forskelle mellem konferencer ledt af politi og civile i forhold til aftalerne. Konferencerne forgik i overensstemmelse med principperne for modellen. C. Kvalitet i bred forstand: Ikke opgjort D. Økonomi: Ikke opgjort E. Øvrige: Ikke opgjort

Forandringsteori, fortolkning af resultater og implementering af model	Idet politiet overholdt de centrale dele af det indlærte, betød det ikke noget negativt, at de kom med flere forslag og belæringer end de civile facilitatorer. FGC kan godt blive implementeret som en del af et samfundsmæssigt politi-initiativ (i DK fx i SSP-regi e.l.). Det handler blot om, at være tro mod principperne i FGC (høj grad af fidelitet). Nogle hævder, at politiledte konferencer vil øge recidiv og andre positive resultater, idet politiet udstråler større autoritet, end civile gør. Omvendt mener andre, at politiet vil være mindre dygtige til at følge Reintegrative Shaming-teorien på det punkt, der handler om, at facilitator skal holde sig tilbage og vente på, at de øvrige deltagere foreslår straf m.m.
Studiets anbefalinger og/eller policy implikationer	Både civile og politiet kan facilitere konferencer, og være konsistente i forhold til principperne for FGC-konferencer (høj fidelitet). Således bør politiet ikke ekskluderes baseret på forventning om, at de påvirker conference og deltagelsen negativt. Der mangler viden om FGC-processer og GR, der kunne styrke Reintegrative Shaming (eller nedtone Disintegrative Shaming).

Studie 13	
Forfatter(e)/årstal:	Hydle (2007)
Titel:	Gatemeglingsprojektet i Oslo Røde Kors – en evaluering
Land:	Norge
Studiets analyse-objekt	Studiet undersøger gademæglingsprojektet i Oslo i forhold til a) indhold, b) styring, organisering og ressourceudnyttelse, c) projektets deltagere og d) projektets administrative forankring og finansiering.
Indsats og type af model	Gademæglingsprojektet består af en række forskellige metoder og praksisser for konflikt-håndtering hhv. Konfliktværksteder (som danner udgangspunkt for to andre organiserings-former hhv. Ung-til-Ung konfliktværksteder og Ung-til-Ung konfliktmægling) og Stormøde-organisering. Formålet er at styrke unges evne og kompetence til at håndtere konflikter konstruktivt og uden vold i ungdomsmiljøerne. Projektet henvender sig til forskellige grupper af unge – ca. 200 unge har helt eller delvist gennemført konfliktværkstederne, og ca. 30 unge-instruktører (17-20), 42 voksne instruktører og 14 tilrettelæggere af stormøder er uddannet.
Studiets design/metode	Resultatevaluering, der ved hjælp af kvalitative interview og deltagerobservation undersøger projektdeltagernes egne oplevelser, følelser og erfaringer og efterfølgende evaluator vurderinger af disse. Der er ligeledes lavet en gennemgang og analyse af skriftlige dokumenter fra projektet. Yderligere data er faktuelle oplysninger (fx antal instruktører, antal aktive unge mv.) og oplysninger om projektets brugere, herunder ansatte, frivillige voksne og unge.
Resultater (effekter/outcome)	A. Recidiv: Ikke opgjort B. Kvalitet – deltageres oplevelse /tilfredshed/samvittighed mv.: Ikke opgjort C. Kvalitet i bred forstand: Ikke opgjort D. Økonomi: Ikke opgjort E. Øvrige: – Indsatsen med gademægling har været i tråd med mandatet (at bidrage til at forebygge vold, kriminalitet og konflikter ved at være til stede, der hvor konflikterne opstår, og aktivt løse de konflikter, som er opstået ved at give de unge værktøjer til at løse konflikter på en ikke-voldelig måde). – Ressourcerne i Oslo Røde Kors ser ud til at være brugt på en god og effektiv måde. Det gælder også i det netværk, som er opbygget med samarbejdspartener – Det ser ud til, at brugerne i og af projektet er i tråd med mandatet og forudsætningerne for projektet. Men der er en bekymring for, om færdighederne udviklet i gademæglingsprojektet bliver taget i anvendelse hurtigt nok. Der er bekymring for, at de unge og de voksne instruktører ikke i tide kan få konkrete erfaringer med at bruge deres kompetencer. – Der er delte meninger om projektets administrative forankring og dets finansiering. – I praksis hverken kan eller bør man skelne, om sagerne er civile eller ikke, og selvom flere ansatte i Konfliktrådet mente, at det gik fint med at skelne mellem disse to, og vurderinger er forskellige fra deltagerne. Evalueringens konklusion her er klar: det er ikke nogen fordel at skelne herimellem, snarere tværtimod (s. 50-51). Konfliktrådet har både karakter af en offentlig indsats, men også som en, som har karakter af privat, fordi næsten 50 % af de behandlede sager er civile og ikke straffesager.
Forandringsteori og fortolkning af resultater	-
Studiets anbefalinger og/eller policy implikationer	1) Det anbefales at lave en formaliseret aftale mellem Oslo Kommune og Røde Kors om at forankre dette projekt som en fast budgetpost i kommunen 2) At justitsministeriet (og antageligvis i samråd med Rigsadvokaten) udreder og tydeliggør de udfordringer, som der er beskrevet i rapporten vedr. stormøder i straffesager, herunder om hvorvidt anklagemyndighed skal betragte disse som alternativ eller supplement til straffen 3) At Røde Kors, Konfliktrådssekretariatet og Justitsministeriet undersøger, hvilke forskellige

	modeller for organisering og fordeling af arbejde som er mest hensigtsmæssigt
4)	At der laves en opfølgning på projektet, evt. også at følge en række unge i deres færd for at belyse deres behov og udfordringer.

Studie 14	
Forfatter(e)/årstal:	Kim & Gerber (2012)
Titel:	The Effectiveness of Reintegrative Shaming and Restorative Justice Conferences: Focusing on Juvenile Offenders' Perceptions in Australian Reintegrative Shaming Experiments
Land:	Australien
Studiets analyse-objekt	Studiet undersøger betydning eller effektivitet af genoprettende retfærdighedskonferencer gennem gerningsmændenes opfattelser. Dels af deltagelsen og deres muligheder for at forhindre recidiv – bl.a. de som gennemgik RISE-konferencer og ordinære retsprocesser. Fokus er altså ikke på generelle effekter, såsom recidiv eller tilfredshed. Undersøgelsen er en del af det australske RISE-data fra 1995-1999. Analysen af gerningsmændenes opfattelser skal anvendes til at forbedre effekterne af indsatsen. Afhængige variable, som interviewene skal give svar på, er: 1) Forhindre recidiv, 2) Tilbagebetale ofrene, 3) Tilbagebetale til samfundet og 4) Graden af skam.
Indsats og type af model	Genoprettende retfærdighedskonference. Definition af genoprettende retfærdighed er komplekst og ikke entydigt fastlagt. Men de centrale kendetegn er: 1) Alle aktører med en interesse i en bestemt konflikt eller forbrydelse samles for kollektivt at finde ud af, hvordan man vil forholde sig til konflikten eller forbrydelsen. 2) Gerningsmændene skal have mulighed for at erkende konflikten eller forbrydelsens betydninger for andre og have muligheder for at rette op på den skade, de har forvoldt. Der deltog 249 unge mellem 11-26 år. Af dem havde 44,6 % begået ejendomsforbrydelser, 34,5 % butikstyveri, og 20,9 % vold. 65 % af de unge var under uddannelse og havde ikke arbejde eller indkomst. Der var ingen statistisk signifikante forskelle angående demografiske forhold for henviste til ordinære retsprocesser og henviste til RISE.
Design/metode(r)	Interview med unge gerningsmænd umiddelbart efter konferencen angående deres opfattelser af retssagen og deres muligheder for at undgå at recidivere. Interviewene suppleres med statistiske analyser, som rapporteres i andre studier. 249 unge blev tilfældigt fordelt til RISE (50,2 %) eller standard retssag (49,8 %). Sagerne angik ungdomskriminalitet som tyveri, hærværk og vold. Casene – altså de 249 unge – blev henvist til forsøget fra politi i hele Australien.
Resultater (effekter/outcome)	A. Recidiv: Ikke opgjort B. Kvalitet – deltageres oplevelse / tilfredshed / samvittighed mv.: Undersøgelsen viser ingen forskel for gerningsmænd i RISE og gerningsmænd i ordinære retsprocesser i forhold til gerningsmændenes opfattelser af muligheder for at undgå recidiv. Undersøgelsen viser, at gerningsmænd i RISE i højere grad end gerningsmænd i ordinære retsprocesser ønsker at betale tilbage til ofrene, betale tilbage til samfundet og i højere grad føler skam/fortrydelse (Repentance). Derudover viser undersøgelsen, at yngre var mere tilbøjelige til at opleve positive effekter i forhold til at forebygge fremtidig kriminalitet, at tilbagebetale ofret/samfundet og også graden af skam/fortrydelse sammenlignet med ældre. C. Kvalitet i bred forstand: Ikke opgjort D. Økonomi: Ikke opgjort E. Øvrige: Ikke opgjort
Forandringsteori og fortolkning af resultater	Braithwaites teori om Reintegrative Shaming. Ifølge teorien er der to typer Shaming eller skam: reintegrerende skam, som man skal anvende i resocialiseringen, og disintegrerende skam, som svarer til stigmatisering og skal undgås. Den reintegrerende skam medfører ændringer hos gerningsmanden. Det er disse ændringer, dette forsøg forsøger at måle.
Studiets anbefalinger og/eller policy implikationer	Studiet viser positive sammenhænge mellem konferencerne og gerningsmænds opfattelser af ønske om tilbagebetaling og skam. Dermed styrker studiet både Reintegrative Shaming-teorien og den praktiske anvendelse af Reintegrative Shaming-teoriene. Det anbefales at fremtidige studier i højere grad adresserer de særlige omstændigheder, hvor fx GR-konferencer kan være mest effektive, eller hvilken typen gerningsmænd der er mest tilbøjelige til at blive påvirket efter at have deltaget i en konference. Desuden vil flere detaljerede sammenligninger mellem ordinære retsprocesser og GR-konferencer også være nødvendige for at kvalificere fremtidige indsatser yderligere.

Studie 15	
Forfatter(e)/årstal:	Kvelling & Wendelborg (2009)
Titel:	Prosessevaluering av det treårige prosjektet: "Oppfølgingsteam for unge lovbyggere" i Kristiansand, Oslo, Stavanger og Trondheim
Land:	Norge
Studiets analyse-objekt	Studiet undersøker innsatsen med oppfølgingsteam i fire norske kommuner. Formålet er at gi de involverte kommuner tilbakemeldinger i prosessen, så de kan få hjelp til å lykkes med å nå prosjektmålene.
Innsats og type af model	Oppfølgingsteam. De involverte kommuner har fått forholdsvis frie rammer til å utforme hver deres oppfølgingsteam, men innen for rammerne av to modeller: En der tar utgangspunkt i en utvikling av SLT-ordningen (Samordning av Lokale Kriminalitetsforbyggende Tiltak) (tre kommuner) og en annen innen for Konfliktrådets administrasjon (en kommune).
Design/metode(r)	Interview og survey. Der er gjennomført personlige intervju (11 unge, anklagere, ledere i politiets forebyggende enheter og prosjektledere) og fokusgruppeintervju (de fire styre- og referansegrupper) samt en survey blant samarbeidspartnere. Undersøkelsen er designet som en prosessevaluering.
Resultater (effekter/outcome)	A. Recidiv: Ikke oppgjort Kvalitet – deltageres opplevelse / tilfredshet / samvittighet mv.: De unge har opplevd å være involvert og lyttet til, selv om mange av dem hadde motstand mot tiltaket i starten. De fremhever den tette kontakten til personer i oppfølgingsteamet som den største suksessfaktor. Den største motivasjon for å bli inkludert i oppfølgingsteamet var, at gjennomføringen ville føre til, at lovovertrædelsene ikke ville fremgå av deres straffeattest. De unge mener, at de som resultat av tiltakene har utviklet seg som personer og fremhever, at både venner og familie har påpekt dette. Alle interviewede unge vil anbefale oppfølgingsteamet til en venn i samme situasjon som dem selv, men understreger, at tiltaket forutsetter motivasjon, og at man ikke er sterkt avhengig av rusmidler. De unge forteller, at de etter forløpet med oppfølgingsteamet har en fremtidsoptimisme, og at deres situasjon sannsynligvis ville være verre, hvis de ikke hadde fått bistand fra oppfølgingsteamet. Ud af 89 unge, der er gennemført risikoscoringer på (SAVRY - Structured Assessment of Violence Risk in Youth) har 55 % ingen lov- eller vilkårsovertrædelser, efter de kom med i oppfølgingsteam. Tidspunktet for målingen er dog i flere tilfælde så tæt på lovovertrædelsen, at de ikke endnu har fått tid til å få tilbakefald. Samarbeidet mellom de forskjellige aktører har fungeret tilfredsstillende, og utviklingen i løpet av prosjektperioden har vært positiv. Tavshedsplikten har som oftest ikke vært til hinder for samarbeidet, men enkelte ansattes tolkning av tavshedsplikten varierer i betydelig grad og kan således bli en utfordring i forhold til å skape effektive møter med nødvendig informationsutveksling og forpliktende konklusjoner. Der er usikkerhet blant anklagerne om, hvilke saker der skal til Riksadvokaten, og hva oppfølgingsteamet kan ta. B. Kvalitet i bred forstand: Ikke oppgjort C. Økonomi: Ikke oppgjort D. Øvrige: Ikke oppgjort
Forandringsteori og fortolkning af resultater	Oppfølgingsteamet er ifølge forfatterne lykkedes med å nå og hjelpe en gruppe unge, som det har vært vanskelig å få til å motta hjelp og profitere av den. Tett og koordinert oppfølging av de unge har vært et av de tydeligste suksesskriterier, utover å følge de unge over et lengere tidsrom samt et forpliktende tverrfaglig samarbeide.
Studiets anbefalinger og/eller policy implikasjoner	Det anbefales, at oppfølgingsteam videreføres og videreutvikles, fordi man fanger en høyrisikogruppe av unge, som ellers har tendens til å falle utenfor gjengse hjelpeforanstaltninger. Forfatterne mener, at det er fornuftig å plassere tiltaket i tilknytning til Konfliktrådene, hvis det skal utvides til å bli landsdekkende. Ønsker man kun å nå de største kommuner, er det rimelig å tenke seg en kommunal organisering parallelt med, at noe plasseres i Konfliktrådene. Der bør utarbejdes standardiserte måleinstrumenter for å kortlægge de unge, som er i Oppfølgingsteam. Det bør endvidere forskes i, hvilke tiltak der gir bedst effekt ut fra de unges karakteristika. Der bør også arbejdes med utvikling av tiltak, så man har en tilstrækkelig bred vifte av tiltak med dokumentert effekt til å møte den homogene gruppe av unge lovovertrædere.

Studie 16	
Forfatter(e)/årstal:	Livingstone, Macdonald & Carr (2013)
Titel:	Restorative justice conferencing for reducing recidivism in young offenders (aged 7 to 21) (Review).
Land:	USA og Australien
Studiets analyse-objekt	Studiet gennemgår eksisterende litteratur om effekter af GR-konferencer målrettet personer mellem 7-21 år for reduktion af recidiv blandt unge gerningsmænd (desuden undersøges proces- og implementeringsforhold i relation til recidiv, men der var ikke information nok i de inkluderede studier til at belyse dette). Primære effektmål: • Recidiv målt i administrative data • Post-interventions recidiv rater vha. selv-rapportering Hertil kommer en lang række sekundære effektmål. Studiet er baseret på en systematisk afsøgning i alt 512 studier, hvorfra 388 studier fra abstracts, senere 70 ud af 124 var irrelevante ud fra fuld tekst. I alt 4 studier/eksperimenter levede op til kriterierne og blev inkluderet baseret på i alt 1.447 unge gerningsmænd og tilsammen blev inkluderet 16 citationer, som belyste disse. Søgningerne foregik fra maj 2011-2012.
Indsats og type af model	GR- konferencer i Australien Inklusionskriterierne for valg af indsatser var: 1. som minimum deltagelse af GR-konferencekoordinatoren, den unges forældre/ værge, en repræsentant fra nøgle-interessentgrupper (fx ofret, en repræsentant for ofret, et samfundsmedlem eller repræsentant fra retsvæsnets) 2. at den unge deltog af egen fri vilje 3. at alle parter deltog i udformningen af konferenceplanen med det primære mål at genoprette 4. når det var passende, var planen godkendt af en myndighed Indsatser blev ekskluderet, når der var tale om VOM (Victim-Offender Mediation), dvs. hvor dette møde adskilles fra mødet med forældre/værger. Det vil sige, når der i GR-processen ikke arbejdes kollektivt mod genopretning.
Design/metode(r)	Review. Inkluderer RCT-studier og kvasi-RCT-studier, som undersøger GR-konferencer vs. systemets ordinære håndtering af sager med unge gerningsmænd. Alle inkluderede studier/eksperimenter var RCT-design, og der blev brugt følgende eksperimenter, som grundlag: <i>The Indianapolis Experiment</i>, <i>the RISE JPP Experiment</i>, <i>the RISE JPS Experiment</i> og <i>the Bethlehem Experiment</i>.
Resultater (effekter/outcome)	A. Recidiv: Der blev ikke fundet signifikante effekter af deltagelsen, så man kunne ikke konkludere, at GR-konferencer var mere effektive end ordinære retsprocesser. B. Kvalitet - deltagernes oplevelse / tilfredshed / samvittighed mv.: Informationer herom ikke tilstrækkelige. C. Kvalitet i bred forstand: Ikke opgjort D. Økonomi: Ikke opgjort E. Øvrige: Ikke opgjort
Forandringsteori og fortolkning af resultater	Recidiv er et mål for GR-indsatser effektivitet, men ikke det eneste. Formodningen er, at GR-konferencer kan være mere effektive end ordinære retsprocesser, og at bestemte implementeringsmæssige forhold har central betydning for GR-konferencers outcome. Der tages forbehold for at acceptere studiets konklusion, pga. få studier i reviewet – og derved lav udsigelseskraft – samt fordi der er høj risiko for bias. Men reviewets resultater peger på, at deltagere i GR-konferencerne havde større tilbøjelighed til at erkende, at de havde gjort noget galt end kontrolgruppen, samt at ofres erfaringer muligvis giver højere grad af tilfredshed i forhold til ordinære retsprocesser.
Studiets anbefalinger og/eller policy implikationer	I alle fire studier var de unge henvist på baggrund af politiets vurderinger. Det giver visse generaliseringsproblemer, fordi det er svært præcist at vide, hvilke kriterier der er lagt til grund for henvisningen. Derfor er det svært at sige noget på tværs af kontekster. Studiet tager nogle metodiske forbehold for konklusionen, idet reviewet er baseret på et meget lille udvalg. Der peges på, at på baggrund af en generel lav metodisk kvalitet af studierne i reviewet, er det svært at pege på implikationer for praksis og på, hvorvidt man fortsat bør gennemføre GR-konferencer. Der peges på, at der generelt er ganske lidt forskning om konferencers effektivitet over for unge, og at der er et udtalt behov for mere forskning på dette felt, særligt i forhold til studier med RCT-design og på at adressere forskellige typer bias, herunder selektion samt problemet med manglende data.

Studie 17	
Forfatter(e)/årstal:	Newbury (2011)
Titel:	'I Would Have Been Able to Hear What They Think.' Tensions in Achieving Restorative Outcomes in the English Youth Justice System
Land:	England
Studiets analyse-objekt	Studiet undersøger "Referral Orders" (med en varighed på mellem 3 år og 11 måneder) i to forskellige "Youth Offending Teams (YOTs)" for 10-17-årige. Konkret undersøges forholdet mellem målet med GR og faktisk praksis i forhold til inddragelsen af ofre i paneler.
Indsats og type af model	"Referral Order" er en obligatorisk respons fra retten, som er målrettet alle unge gerningsmænd (10-17 år), som a) ikke tidligere har en straf, b) har erkendt skyld og c) ikke vurderes egnet til enten løsladelse med en advarsel på grund af forbrydelsen, eller hvis forbrydelsens alvor er så stor, at andre tiltag vurderes mere egnet. Gerningsmanden henvises til et "Youth Offender Panel", som også kan indbefatte ofret. Gerningsmanden anskues som en central aktør, og målet er at give den unge mulighed for at give genopretning til ofret, tage ansvar for konsekvenserne af deres forbrydelse og reintegreres i samfundet som ikke-kriminel. Panelet består af en YOT (Youth Offending Team) medarbejder og to uddannede frivillige medlemmer fra civilsamfundet (skal være over 18 år). Det er som regel påkrævet, at den unges forældre/værge deltager, hvis den unge er under 16 år, og ofret inviteres også til den unge gerningsmands "panel".
Design/metode(r)	Interview, observation og dokumentgennemgang. Studiet er en kvalitativ, dybdegående evaluering, som fandt sted over en periode på 18 måneder. Evalueringen undersøger de unges perspektiver på, hvorvidt "Referral Order" gav dem (mere) empati for ofret, og om deltagelsen har haft betydning for recidiv. Der er gennemført interview med 41 unge kriminelle i begyndelsen og i slutningen af forløbet (55 interview), observationer af paneler/møderne (41 i alt), gennemlæsning af dokumenter fra alle cases, herunder panelrapporten og ofrenes udtalelser. For de 11-12-årige deltog også de unges forældre.
Resultater (effekter/outcome)	A. Recidiv: Ikke opgjort B. Kvalitet - deltageres oplevelse / tilfredshed / samvittighed mv.: Processen med inddragelse af ofret fungerer ikke efter hensigten og kan potentielt gøre mere skade end gavn for de få ofre, som gerne vil involveres i processen. Mange unge gerningsmænd har en udstråling, som vidner om, at de ikke angrer eller fortryder, og det konkluderes, at det er tvivlsomt, hvorvidt det er hensigtsmæssigt at invitere ofre til at deltage pga. risiko for yderligere offentliggørelse og for ikke at få sine behov imødekommet. Det konkluderes, at der er et spændingsfelt mellem ofrets forventninger og den unge kriminelles villighed eller evne til at møde disse forventninger. C. Kvalitet i bred forstand: Ikke opgjort D. Økonomi: Ikke opgjort E. Øvrige: Ikke opgjort
Forandringsteori og fortolkning af resultater	På baggrund af analysen advares mod at tro, at blot fordi der benyttes en tilgang, som har til hensigt at genoprette alle parter, vil det også altid være tilfældet. Desuden beskrives det som uetisk at inddrage ofre, hvis ikke der er en fordel for ofret eller endnu være, hvis processen stiller ofret ringere end før.
Studiets anbefalinger og/eller policy implikationer	"Referral Order" benyttes aktuelt til alle førstegangskriminelle, som erkender sin skyld og benyttes derfor som et værktøj til at "fixe" den oprindelige forbrydelse. Desuden kræver GR-indsatser mange ressourcer. I lyset af dette bør man kun anvende sådanne tiltag, hvor der er en vis chance for succes. Mere forskning i og viden om, hvad det er virker ved "Referral Orders", for hvem og hvad der ikke virker, og ikke mindst at forsøge at afdække og adskille ofres behov fra det kriminalretslige system, kan anbefales.

Studie 18	
Forfatter(e)/årstal:	Sehlin (2009)
Titel:	Förebygg medling återfall i brott bland unga gärningsmän? En återfallsstudie av medlingsverksamheterna i Hudiksvall & Örnköldsvik
Land:	Sverige
Studiets analyse-objekt	Studiet undersøger, om mediation forebygger recidiv for unge gerningsmænd.
Indsats og type af model	Mægling (svensk: medling) Medling findes i flere former i Sverige. Fra 2002 reguleres dette via 'medlingslagen', som angår mennesker under 21 år. Offer og gerningsmand deltager frivilligt, og der skal være politianmeldelse for, at sagen kan høre under 'medlingslagen'. Mægling foregår parallelt med almindelig ret. Mægling foregår typisk på følgende måde: Ved politiforhør oplyses gerningsmand om media-

	tion. Mediatoren, som er ansat af socialtjenesten, mødes med gerningsmanden og offer hver for sig og forklarer dem, hvad de kan forvente. Under mæglingen fortæller offer og gerningsmand om deres oplevelser, hvorefter de kan stille opklarende spørgsmål til hinanden. Parterne kommer med forslag om godtgørelse (fx økonomisk eller en handling). Der gøres opmærksom på, at flere møder kan afholdes, hvorefter parterne giver hånd. Efter mæglingssmødet skriver mediatoren protokol fra mødet og informerer anklager og socialtjeneste. Efter et par uger opsøger mediatoren offer og gerningsmand og spørger til deres oplevelse af mæglingen.
Design/metode(r)	Lovføringsstatistik fra BRÅ. En protokol med oplysninger om mæglingen fra de to kommuner, hvor mæglingen foregik (indeholder oplysninger om mæglingen), registeroplysninger om alle personer, interview ned politi, mæglere og kvantitativ metode (log. regression). 693 gerningsmænd deltog i mægling fra to svenske kommuner. Kontrolgruppen består af en sammenlignelig gruppe af 501 gerningsmænd fra to andre svenske kommuner. Nogle gerningsmænd udelukkes fra at deltage i mæglingen. Det gælder bl.a. gerningsmænd, hvor der ikke er en forurettet. Dette gælder især ved narkotika- og alkoholforbrydelser, som altså ikke indgår i studiet. Deltagerne i forsøget er mellem 8 til 18 år med et gennemsnit på 15,2 år for deltagerne i mæglingen og et gennemsnit på 15,3 for deltagerne i almindelig ret. 467 af deltagerne i mæglingen er drenge og 226 er piger. Kontrolgruppen består af 378 drenge og 128 piger.
Resultater (effekter/outcome)	A. Recidiv: Studiet viser, at mægling/mediation har signifikant positiv indflydelse på recidiv. 28 % af dem, der havde gennemført mægling begik ny kriminalitet – over for kontrolgruppen, hvor 43 % recidiverer. For den totale ungdomspopulation, som indgik i undersøgelsen, havde den gruppe, som ikke deltog i mediationen, i højere grad tilbagefald til kriminalitet. 27,6 % af deltagere i mediation begår ny kriminalitet, mod 42,9 % af dem, som ikke har deltaget i mediation. Således er risikoen for tilbagefald til ny kriminalitet ca. dobbelt så stor for dem, som ikke har deltaget i mediationen, som for dem, der har deltaget i mediation. Piger har bedre effekt af mediation end drenge. Faktorerne alder (over eller under 15 år) og fødested, gruppe vs. individuel mediation, eller compensation vs. ikke compensation kunne ikke bestemmes, idet de ikke var signifikante. For forbrydelser mod liv og sundhed, forbrydelse mod frihed og førlighed, tyveri og hærværk er der lavere recidiv for gerningsmænd, der har deltaget i mediation, end der er for gerningsmænd, som ikke har deltaget i mediation. For tyveri og hærværk er risikoen for recidiv ca. 3 gange større for unge, som ikke har deltaget i mediation, end den er for unge, der har deltaget i mediation. B. Kvalitet – deltageres oplevelse / tilfredshed / samvittighed mv.: Ikke opgjort C. Kvalitet i bred forstand: Ikke opgjort D. Økonomi: Ikke opgjort E. Øvrige: Ikke opgjort
Forandringsteori, fortolkning af resultater og implementering af model	Reintegrative Shaming
Studiets anbefalinger og/eller policy implikationer	

Studie: 19	
Forfatter(e)/årstal:	Sherman et al. (2015)
Titel:	Are restorative justice conferences effective in reducing repeat offending? Findings from a Campbell systematic review
Land:	USA, England og Australien
Studiets analyseobjekt	Studiet undersøger effekter af GR-konferencer på recidiv. Studiet undersøger i forlængelse heraf udgiftseffektiviteten af GR-konferencer. Målet er altså at undersøge effektiviteten af en bestemt type af GR-praksis (konferencer), hvor deltagelse fra gerningsmand såvel som offer er baseret på frivilligt tilsagn om deltagelse. Studiet er baseret på Strang et al. (2013), som har fokus på effekten af GR-konferencer på forskellige mål for, hvorvidt ofre er blevet genoprettet⁶⁹.

⁶⁹ Er også inkluderet i denne kortlægning: Strang et al. (2013). *Restorative Justice Conferencing (RJC) Using Face-to-Face Meetings of Offenders and Victims: Effects on Offender Recidivism and Victim Satisfaction. A Systematic Review. Campbell Systematic Reviews.*

Indsats og type af model	Restorative Justice Conference (RJC): En planlagt og skemalagt ansigt-til-ansigt konference, hvor en uddannet facilitator samler gerningsmand, deres ofte, deres respektive familie og netværk. Formålet er at beslutte, hvad gerningsmanden skal gøre for at genoprette den skade, som forbrydelsen har afstedkommet (Sherman & Strang 2012).
Design/metode(r)	Meta-analyse: Der blev gennemgået 519 studier, og efter eksklusionsprocessen resterede 10 studier, som dette systematiske review bygger på. Recidiv defineres som efterfølgende dom to år efter GR-deltagelse. Gerningsmændenes deltagelse er randomiseret i forhold til deltagelse i en ordinær retsproces. Det totale antal af gerningsmænd er 1.889, som har givet tilsagn om deltagelse i konferencen, og som enten er anklagede eller dømte. Der skelnes ikke på alder, men i tre af de ti inkluderede studier var målgruppen under 18 år, og i et af disse studier var målgruppen personer under 14 år.
Resultater (effekter/outcome)	A. Recidiv: Studiet fandt, at der i gennemsnit var en rimelig, men meget udgiftseffektiv (costeffective), reduktion i recidiv-frekvensen. Der rapporteredes i syv studier fra England om, at GR-konferencer var 3,7-8,1 gange så effektiv i forhold til udgifter forbundet med forebyggelsen af kriminalitet end udgifterne til at afholde GR-konferencer. Det konkluderes, at GR-konferencer er en udgiftseffektiv måde at reducere recidiv på. Tidligere studier peger på, at GR er mere effektiv for unge end for voksne. Dette studie peger imidlertid på, at det forholder sig modsat, til trods for at forskellen i effekt ikke er så stor. Kun to studier kunne benyttes til at sige noget om, hvorvidt GR-konferencer var mest effektive som alternativ eller som supplement til straf, og disse pegede i retning af, at de var mest effektive, når GR-konferencer blev brugt som alternativ, om end forskellen var lille. Studiets højeste grad af effektivitet gjaldt for voldskriminalitet, når konferencen blev brugt som alternativ (effektstørrelsen var her 28 % større end for alle 10 studier i gennemsnit for GR-konferencer). Dette i forhold til berigelseskriminalitet, hvor effekten var betydelig mindre. Denne forskel var dog ikke statistisk signifikant, så det beskrives med dette forbehold (for få studier). B. Kvalitet – deltageres oplevelse /tilfredshed/samvittighed mv.: Ikke opgjort C. Kvalitet i bred forstand: Ikke opgjort D. Økonomi: Ikke opgjort E. Øvrige: Ikke opgjort
Forandringsteori og fortolkning af resultater	Der er ikke en klar teoretisk ramme for analyse, men trækker især på John Braithwaite (1989) ⁷⁰ og Collins (2004) ⁷¹ . Studiet påpeger, at den bedste fortolkning af aktuel og foreliggende evidens om GR-konferencer er, at den bidrager med en tilgang til policy snarere end en egentlig teori.
Studiets anbefalinger og/eller policy implikationer	Fremsat forskning bør undersøge dette nærmere.

Studie 20	
Forfatter(e)/årstal:	Strang et al. (2013)
Titel:	Restorative Justice Conferencing (RJC) Using Face-to-Face Meetings of Offenders and Victims: Effects on Offender Recidivism and Victim Satisfaction. A Systematic Review
Land:	USA, Australien og England
Studiets analyse-objekt	Studiet undersøger effekterne af ansigt-til-ansigt genoprettende retfærdighedskonferencer ('face-to-face Restorative Justice Conferencing') i forhold til recidiv og tilgængelige mål for, hvorvidt ofre er blevet genoprettet.
Indsats og type af model	RJC (Restorative Justice Conferences) er en planlagt og skemalagt ansigt-til-ansigt konference, hvor en uddannet facilitator samler gerningsmand, deres ofre, deres respektive familie og netværk. Formålet er at beslutte, hvad gerningsmanden skal gøre for at genoprette den skade, som forbrydelsen har afstedkommet (Sherman & Strang 2012).
Design/metode(r)	Studiet er et systematisk review, der kun inkluderer randomiserede design (RCT). Ti studier/eksperimenter blev fundet (i alt 1.879 gerningsmænd samt 734 ofre), og for offerundersøgelsesdelen er der fulgt op med individuelle interview med ofre, der indvilligede i den tilfældige udvælgelse. Disse ti eksperimenter undersøges i tilsammen 10 citationer. Gerningsmændenes deltagelse er randomiseret i forhold til deltagelse i en ordinær retsproces. Recidiv defineres som efterfølgende dom (i et tilfælde genarrestation) to år efter GR-deltagelse.
Resultater (effekter/outcome)	A. Recidiv: Studier peger på evidens for, at konferencer, hvor offer og gerningsmand frivilligt indvilliger, og hvor netværk og familier deltager, nedsætter omfanget af genarrestation og –dom, og altså mindsker recidiv. B. Kvalitet - deltageres oplevelse /tilfredshed/samvittighed mv.: Ofrenes tilfreds-

⁷⁰ Braithwaite J (1989) Crime, shame and reintegration. Cambridge University Press, Cambridge
⁷¹ Collins R (2004) Interaction ritual chains. Princeton University Press, Princeton

	hedsniveau er helt entydigt positivt i forhold til måden, hvorpå deres sager gennem RJC er blevet håndteret C. Kvalitet i bred forstand: Ikke opgjort D. Økonomi: Det er økonomisk set besparende at anvende RJC fremfor ordinær ret, og syv eksperimenter fra England rapporterer, at det er op til 14 gange så meget dyrere (i London) og op til 8 gange dyrere (generelt set) end at benytte RJC. E. Øvrige: Ikke opgjort
Forandringsteori og fortolkning af resultater	Det er vigtigt for både forskning og generaliserbarhed, at ofre og gerningsmænd giver samtykke, og fordi det er uetisk uden. Derved kan konklusionernes rækkevidde afgrænses til dem, hvor RJC er etisk og passende. Konklusionerne er mest sikre for RJC som supplement til ordinær retspraksis og mindre sikker ved RJC som alternativ.
Studiets anbefalinger og/eller policy implikationer	Implikationer for praksis: Sådan som konferencerne i studierne er tilrettelagt, er resultaterne mest sikre for voldskriminalitet i mindre grad ved ejendomsforbrydelsen. For stærkt kriminelle med lange og alvorlige kriminalitetshistorikker, viser RJC høj grad af 'cost-effectiveness'. For mindre stærke kriminelle er RJC langt mindre fordelagtigt. Indsatsen benyttes ved voldskriminalitet og for mennesker med lange domshistorikker. Deltagerprocenten i studierne var op til 66 %, hvilket er hverken højt eller lavt. Reviewet peger på en gevinst ved at søge at øge gennemførelsesprocenten. Det foreslås, at fremtidige studier kunne undersøge praktiske tematikker vedr. levering af "High-Integrity Implementation of RJs" og undersøge forskellige mekanismer vedr. ofre såvel som gerningsmænd. Det er vigtigt for fremtidig forskning at inkludere kvalitative mål for fx mængden af skade, som gerningsmænd gør hhv. før og efter RJC.

Studie 21	
Forfatter(e)/årstal:	Urban & Burge (2006)
Titel:	Victim/Offender Mediation in St. Louis: An Assessment
Land:	USA
Studiets analyse-objekt	Formålet er at forklare VOM-programmet (Victim-Offender Mediation) i en familieret i St. Louis, Missouri og evaluere indsatsens effektivitet i forhold til deltagerutilfredshed og recidiv (om deltagerne i indsatsen efterfølgende får færre henvisninger til retssystemet end unge, som ikke deltager i VOM).
Indsats og type af model	Missionen med VOM i St. Louis er at bringe unge gerningsmænd sammen med deres ofre i ansigt-til-ansigt møder med det formål at udveksle følelser, genoprette skade og diskutere fakta i relation til forbrydelsen, at udvikle restitution (kompensation) og genopbygning. Der inkluderes følgende kriminalitetstyper: ejendomsforbrydelser og voldsforbrydelser af mindre alvorlig karakter. Den sigtede må ikke have tidligere domme.
Design/metode(r)	Kvantitativ. Registeranalyse af data fra St. Louis City Family Court. Udvælgelsen af egnede til VOM udføres af VOM-personalet, som også efterfølgende opdeler de udvalgte i henholdsvis indsatsgruppe (som modtager VOM) og kontrolgruppe (som modtager den almindelige retssag). Af de 966 deltagere blev 494 henvist til VOM, men kun 389 af dem fik en VOM-indsats. I analysen indgår de 389, som deltog i VOM.
Resultater (effekter/outcome)	A. Recidiv: Der er signifikant færre af dem, der modtager en VOM-indsats, som begår ny kriminalitet end af dem, der modtager almindelig ret. Dem, der recidiverer og har deltaget i VOM, begår signifikant færre kriminelle handlinger end dem, der recidiverer og har modtaget almindelig ret. For deltagere i både VOM og almindelig ret gælder, at flertallet af de unge ikke recidiverer. B. Kvalitet – deltagernes oplevelse / tilfredshed / samvittighed mv.: Ikke opgjort C. Kvalitet i bred forstand: Ikke opgjort D. Økonomi: Ikke opgjort E. Øvrige: Ikke opgjort
Forklaringer på effekter/outcome	Undersøgelsen og dens design giver ikke mulighed for at forklare, hvorfor VOM-deltagerne i mindre grad recidiverer.
Forandringsteori, fortolkning af resultater og implementering af model	Forfatterne nævner, at det har været en lang og vanskelig proces at bevæge sig i retning af et mindre straffende og mere genoprettende paradigme. Det har været en udfordring, at få alle til at arbejde med på ideen, og der er stadig nogle i retssystemet, som er modstandere deraf. En pointe, som fremhæves er, at hvis VOM var genoprettende, ville færre ofre melde fra. Det er vigtigt at søge at ændre samfundets opfattelse af GR.

Studiets anbefalinger og/eller policy implikationer	Det er vigtigt, at samfundet er interesseret i VOM. bl.a. fordi de skal deltage. Der er større interesse i at deltage ved ejendomssager end andre sager. Andre undersøgelser viser, at få gerningsmænd undlader at deltage, og ca. 50 % af ofrene ønsker ikke at deltage (Urban & Burge 2006: 109). VOM kan bruges både i retssystem og civilsager. Det er muligt at udvide de sager, som VOM kan anvendes til. Flere ofre ønskede at deltage både i retsforfølgelse og mediation, hvilket ikke var muligt.
---	--

Studie 22	
Forfatter(e)/årstal:	Weatherburn (2013)
Titel:	A review of restorative justice responses to offending
Land:	Reviewet inkluderer internationale, engelsksprogede studier.
Studiets analyse-objekt	Studiet gennemgår litteratur om understøttende retfærdighedstiltag (unge og voksne) i forhold til 1) Recidiv, 2) Ofres tilfredsstillelse af deltagelse, 3) Befolkningen holdning til GR og 4) Økonomi (udgifts-effektivitet).
Indsats og type af model	Genoprettende retfærdighedstiltag i bred forstand.
Design/metode(r)	Review. Inklusionskriterierne for de fire forskningsspørgsmål var effekter på recidiv⁷², offertilfredshed, samfundets ønsker om at anvende genoprettende retfærdighed og økonomi. Reviewet finder 14 studier af god kvalitet.
Resultater (effekter/outcome)	Recidiv: Fire af de 14 inkluderede studier viser, at der er bedre effekt af genoprettende retfærdighed end af ordinære retsprocesser. To af disse fire studier er dog fejlbehæftet på visse måder, hvorimod de sidste to er solide. Konklusionen er, der ikke kan vises en effekt af genoprettende retfærdighed på recidiv. Kvalitet - deltagernes oplevelse / tilfredshed / samvittighed mv.: Studier med kontrolgruppe viser, at der generelt er større offertilfredshed med genoprettende retfærdighed, end der er med almindelig ret. Et af disse studier viser, at offertilfredsheden er mindre i forbindelse med unge lovovertrædere ved genoprettende retfærdighed end ved almindelig ret, hvorimod den er højere i forbindelse med voksne lovovertrædere. Kvalitet i bred forstand: Alle studier af befolkningens opfattelse af genoprettende retfærdighed viser, at offentligheden er positiv over for dette. Der findes studier fra Hong Kong, Japan, Australien og England. Økonomi: Man skal skelne mellem om genoprettende retfærdighed supplerer eller erstatter almindelig ret. Ved supplement er der tale om merudgifter, idet genoprettende retfærdighed ikke har effekt på recidiv. Hvis genoprettende retfærdighed kan erstatte almindelig ret, kan der være besparelser. Der er empirisk målt besparelser i en australsk undersøgelse, hvor prisen pr. ung kriminel gennem et genoprettende retfærdighedstiltag var betydeligt lavere end tilsvarende unge gennem almindelig ret. Et andet australsk studie viser besparelser, når politiet kan håndtere sager, således at sagerne ikke kommer for retten. Øvrige: Ikke opgjort
Forklaringer på effekter/outcome	Det overraskende i studiet kan være, at der ikke identificeres effekt på recidiv. Dog viste fire studier en positiv effekt på recidiv, hvoraf de tre omhandlede unge ⁷³ . En forklaring, som fremhæves er, at studierne af recidiv for genoprettende retfærdighed først de seneste år er blevet metodisk modne, og at dette review derfor er det største og første, hvor man har bortsorteret de mindre metodisk stærke og (ifølge Weatherburn 2013, s. 4-9) problematiske studier fra før 2007, der i højere grad også viste positive resultater.
Forandringsteori, fortolkning af resultater og implementering af model	
Studiets anbefalinger og/eller policy implikationer	Studiets anbefalinger tager udgangspunkt i en situation, hvor genoprettende retfærdighed er blevet indført i relativt stort omfang (hvilket bl.a. gælder USA, New Zealand, Australien og England, men ikke gælder Danmark). På denne baggrund stiller forfatterne spørgsmålet: Er der fordele nok ved genoprettende retfærdighed, til at beslutningstagere skal fortsætte med at investere i det, eller skal beslutningstagere hellere flytte de knappe ressourcer til rehabiliteringsprogrammer, som dokumenterbart kan forbedre recidiv? Forfatterne nævner,

⁷² Hvornår personen recidiverede, tidsrummet indtil ny recidiv, frekvensen for recidiv samt kriminalitetens grad af alvorlighed.

⁷³ Studierne: (McGarrell & Hipple, 2007), (Bergseth & Bouffard, 2007) og (Bergseth & Bouffard, 2013).

	at dette gælder for 'Multidimensional Treatment Foster Care', kognitiv adfærdsterapi, 'Community-based Drug Treatment' og 'Functional Family Therapy' (med henvisning til Aos, Miller & Drake (2006)). Forfatterne konkluderer, at der er store fordele i genoprettende retfærdighed, nemlig større offertilfredshed og offentligt ønske om genoprettende retfærdighed. Derfor anbefaler forfatterne at fortsætte med genoprettende retfærdighed i kombination med nogle af de ovenfor nævnte evidensbaserede metoder til nedbringelse af recidiv og afvente bedre og mere sikre forskningsresultater før eventuel lukning af genoprettende retfærdighed.
--	---

Studie 23	
Forfatter(e)/årstal:	Wemmers & Cyr (2005)
Titel:	Can Mediation Be Therapeutic for Crime Victims? An Evaluation of Victims' Experiences in Mediation with Young Offenders
Land:	Canada
Studiets analyse-objekt	Evaluering af ofres oplevelser i forbindelse med Victim-Offender Mediation (VOM) i Canada med henblik på at afklare, om mediation har terapeutisk effekt for ofrene.
Indsats og type af model	Victim-Offender Mediation (VOM): Gerningsmand og offer bringes sammen med henblik på at nå en form for forståelse, og gerningsmand og offer vil i nogle tilfælde blive ledsaget af det, som vi i DK kalder bisiddere.
Design/metode(r)	Interview med 59 ofre. Inklusionskriterie var, at ofret skulle være et individ og ikke repræsentere en organisation. De interviewede ofre er et udsnit af samtlige 225 ofre, som blev behandlet af denne retsinstans i perioden 1997 til 2002. 51 % af ofrene kunne ikke kontaktes (pga. flytning m.m.), og 44 % af de resterende ønskede ikke at blive interviewet. Interviewene blev gennemført over telefon og varede fra 30 til 60 minutter. Af de 59 interviewede ofre afviste 13 invitationen til at deltage i mediation, 39 deltog i direkte mediation, og syv deltog i indirekte mediation.
Resultater (effekter/outcome)	Recidiv: Ikke opgjort Kvalitet – deltageres oplevelse /tilfredshed /samvittighed mv.: Overordnet konkluderer, at VOM faciliterer egentlig "heling" – når ofre oplever at blive behandlet fair, er de mere tilbøjelige til at være i stand til at lægge oplevelsen af at være offer bag sig. Når cases udvælges til mediering, er man nødt til at fokusere på at screene gerningsmændene, sådan at alle, der ikke tager fuldt ansvar for sin kriminalitet, ekskluderes. 76 % af ofrene oplever ikke frygt ved at blive inviteret til VOM, mens 24 % gør. Frygt spiller ikke nogen afgørende rolle for ofres beslutning om deres deltagelse i VOM. Ofre føler sig sikre under mødet/mediationen. Alle, undtagen et enkelt offer, siger, at mødet reducerer deres frygt. Gerningsmanden til et offer, som ikke oplevede reduceret frygt, fortrød ikke forbrydelsen. Flertallet af ofrene oplever forbedret velvære efter VOM. Ofrene har ligeledes mere velvære efter mødet med gerningsmand. Flertallet af ofrene føler, at deltagelse i VOM har hjulpet dem med at lægge hændelsen bag dem. Dette gælder både for deltagere i direkte og indirekte mediation. De fleste ofre fik det bedre af at møde gerningsmanden, men to fik det værre. De to, som fik det værre af at møde gerningsmanden, begrundede det med, at gerningsmanden havde nægtet at tage ansvar for forbrydelsen. Analyse af data viser endvidere, at de fleste ofre, som mener, at strafudmålingen har været rimelig i deres sag, også har haft god gavn af retssagen. Kvalitet i bred forstand: Ikke opgjort Økonomi: Ikke opgjort Øvrige: Ikke opgjort
Forklaringer på effekter/outcome	
Forandringsteori, fortolkning af resultater og implementering af model	Forfatterne hævder, at der er stigende erkendelse af, at retssystemet ikke har taget sig af ofrene. Dette udtrykkes bl.a. i teorier om terapeutisk retfærdighed (David Wexler og Bruce Winick) og følelsesmæssig intelligent retfærdighed (Lawrence Sherman). Det er vigtigt at undersøge, om disse teorier passer. Især er det vigtigt at undersøge, om ofre rent faktisk har gavn af genoprettende retfærdighed, samt at undersøge, hvilke ofre, der eventuelt skades af genoprettende retfærdighed.

Studiets anbefalinger og/eller policy implikationer	For at genoprettende retfærdighed kan have en terapeutisk effekt for ofre, er det afgørende, at gerningsmanden påtager sig det fulde ansvar for forbrydelsen. I sager, hvor gerningsmanden ikke påtager sig ansvaret for forbrydelsen, oplever mange ofre genoprettende retfærdighed som en yderligere krænkelse. I udvælgelsen af sager skal man derfor være omhyggelig med at sørge for, at gerningsmanden sandsynligvis vil påtage sig ansvaret for forbrydelsen. Heri ligger også, at mediation ikke kan anvendes på alle sager, samt at retssystemet har et stort ansvar for at selekttere uegnede sager fra, således at ofre ikke krænkes gennem genoprettende retfærdighed.
--	--

Litteraturliste

- Aos, S, Miller, M, Drake, E 2006, *Evidence-based Public Policy Options to Reduce Future Prison Construction*, Criminal Justice Costs, and Crime Rates, Washington State Institute for Public Policy, Olympia, WA.
- Baffour, T.D. 2006, "Ethnic and gender differences in offending patterns: Examining family group conferencing interventions among at-risk adolescents", *Child & Adolescent Social Work Journal*, vol. 23, no. 5-6, pp. 557-578.
- Bazemore, G. & Umbreit, M. 2001, "A Comparison of Four Restorative Conferencing Models", *Juvenile Justice Bulletin*, Department of Justice, Washington, DC. Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, pp. 1-20.
- Bazemore, G. & Elis, L. 2007, "Evaluation of restorative justice" in *Handbook of restorative justice*, eds. G. Johnstone & D.W. Van Ness, Willan, Cullompton, Devon, pp. 397-425.
- Bennett, C. 2007, "Satisfying the needs and interests of victims" in *Handbook of Restorative Justice*, eds. Gerry Johnstone & Daniel W. van Ness, pp. 247-264.
- Bergseth, K.J. & Bouffard, J.A. 2013, "Examining the effectiveness of a restorative justice program for various types of juvenile offenders", *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, vol. 57, no. 9, pp. 1054-1075.
- Boyes-Watson, C. & Pranis, K. 2012, "Science cannot fix this: the limitations of evidence-based practice", *Contemporary Justice Review*, vol. 15, no. 3, pp. 265-275.
- Bradshaw, W., Roseborough, D. & Umbreit, M.S. 2006, "The effect of victim offender mediation on juvenile offender recidivism: A meta-analysis", *Conflict Resolution Quarterly*, vol. 24, no. 1, pp. 87-98.
- Bradt, L., BouverneDe Bie, M. & De Visscher, S. 2014, "Victim-offender mediation and social work: Focus groups with mediators in Flanders", *International Social Work*, vol. 57, no. 2, pp. 121-130.
- Bradt, L. & Bouverne-De Bie, M. 2009, "Social Work and the Shift from 'Welfare' to 'Justice'", *British Journal of Social Work*, vol. 39, no. 1, pp. 113-127.
- Braithwaite, J. 1989, *Crime, shame and reintegration*, Cambridge University Press, Cambridge, UK.
- Bright, C.L., Young, D.W., Bessaha, M.L. & Falls, B.J. 2015, "Perceptions and outcomes following teen court involvement", *Social work research*, vol. 39, no. 3, pp. 135-146.
- Campbell, C., Devlin, R., O'Mahony, D., Doak, J., Jackson, J., Corrigan, T. & McEvoy, K. 2005, *Evaluation of the Northern Ireland youth conference service. NIO Research and Statistical Series: Report No. 12*, Institute of Criminology and Criminal Justice, School of Law, Queen's University, Belfast.
- Campbell, H., Chapman, T., McCready, S. & Northern Ireland Office for the Youth Conference Service 2006, *Practice manual*, Youth Conference Service, Belfast.
- Carpelan, K.S. & et al. 2008, *Insatser för unga lagöverträdare: En systematisk sammanställning av översikter om effekter på återfall i kriminalitet. Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete (IMS), Socialstyrelsen.*, Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete (IMS), Socialstyrelsen., Stockholm.

- Chapman, T. 2010, *Priority Youth Offender Project Manual*, Youth Justice Agency, University of Ulster, Northern Ireland.
- Chapman, T., Campbell, H. & Wilson, D. 2012, *Crossing Frontiers: Community Based Restorative Justice Practices Manual*, University of Ulster (Project: FP7 Project ALTER-NATIVE – Developing alternative understandings of security and justice through restorative justice approaches in intercultural settings within democratic societies), Ulster.
- Choi, J.J., Bazemore, G. & Gilbert, M.J. 2012, "Review of research on victims' experiences in restorative justice: Implications for youth justice", *Children and Youth Services Review*, vol. 34, no. 1, pp. 35-42.
- Choi, J.J. & Gilbert, M.J. 2010, "'Joe everyday, people off the street': a qualitative study on mediators' roles and skills in victim-offender mediation", *Contemporary Justice Review*, vol. 13, no. 2, pp. 207-227.
- Crawford, A. & Burden, T. 2005, *Integrating victims in restorative youth justice*, Policy Press, Bristol.
- Crawford, A. & Newburn, T. 2003, *Youth Offending and Restorative Justice: Implementing Reform in Youth Justice*, Willan Publ., Devon.
- Dünkel, F., Grzywa-Holten, J. & Horsfield, P. (eds) 2015, *Restorative Justice and Mediation in Penal Matters - a stock-taking of legal issues, implementation strategies and outcomes in 36 European countries (Vol. 1-2)*, Forum Verlag Godesberg GmbH, Mönchengladbach.
- Dünkel, F., Horsfield, P. & Parosanu, A. 2015, *Research and Selection of the Most Effective Juvenile Restorative Justice Practices in Europe: Snapshots from 28 EU Member States. European Research on Juvenile Justice. Volume I*, International Juvenile Justice Observatory, Brussels.
- EPPI-Centre 2010, *EPPI-Centre Methods for Conducting Systematic Reviews*, EPPI - Evidence for Policy and Practice Information and Co-ordinating Centre, University of London, London.
- Forgays, D.K. & DeMilio, L. 2005, "Is Teen Court Effective for Repeat Offenders? A Test of the Restorative Justice Approach", *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, vol. 49, no. 1, pp. 107-118.
- Gade, B.N. 2015, *Genoprettende retfærdighed i Danmark. Rapport fra Center for Konfliktløsning*, Center for Konfliktløsning, København.
- Gal, T. & Moyal, S. 2011, "Juvenile victims in restorative justice: Findings from the reintegrative shaming experiments", *British Journal of Criminology*, vol. 51, no. 6, pp. 1014-1034.
- Greve, M. 2014, *Forebyggelse af kriminalitet blandt børn og unge – en metode- og implementeringsguide*, Socialstyrelsen, JYFE & CPK, Odense.
- Gustavsen, K. & Vardheim, I. 2013, *Følgeevaluering av Oppfølgingsteam - Telemark. TF-rapport nr. 311*, Telemarksforskning, Telemark.
- Hansen, F.K. 2012, *Evaluering af konfliktråd - den landsdækkende ordning*, Center for Alternativ Samfundsanalyse, København.
- Hansen, S.P. 2015, *Plan for en sammenhængende indsats over for ungdomskriminalitet. Forebyggelse af kriminalitet blandt børn og unge*, Socialstyrelsen, Odense.

- Hayes, H., McGee, T.R., Punter, H. & Cerruto, M.J. 2014, "Agreements in Restorative Justice Conferences Exploring the Implications of Agreements for Post-Conference Offending Behaviour", *British Journal of Criminology*, vol. 54, no. 1, pp. 109-127.
- Hipple, N.K. & McGarrell, E.F. 2008, "Comparing police- and civilian-run family group conferences", *Policing. An International Journal of Police Strategies & Management*, vol. 31, no. 4, pp. 553-577.
- Hipple, N.K., Gruenewald, J. & McGarrell, E.F. 2014, "Restorativeness, Procedural Justice, and Defiance as Predictors of Reoffending of Participants in Family Group Conferences", *Crime & Delinquency*, vol. 60, no. 8, pp. 1131-1157.
- Hydle, I. 2007, *Gatemeglingsprosjektet i Oslo Røde Kors – en evaluering*, Norsk Institutt for Forskning om oppvekst, velferd og aldring. NOVA Skriftserie 7/2007, Oslo.
- Jacobson, J. & Gibbs, P. 2009, *Making Amends: Restorative Youth Justice in Northern Ireland*, Prison Reform Trust, London.
- Johnstone, G. & Ness, D.V. 2007, "The Meaning of Restorative Justice" in *Handbook of Restorative Justice*, eds. Gerry Johnstone & Daniel W. van Ness,.
- Justitsministeriet 2008a, *Betænkning nr. 1508. Indsatsen mod ungdomskriminalitet*.
- Justitsministeriet 2008b, *Betænkning om konfliktråd (Bet. nr. 1501)*, Justitsministeriet, Kbh.
- Justitsministeriets Forskningskontor 2015, *Udviklingen i børne- og ungdomskriminalitet 2001-2014. Med separate opgørelser for kommuner og politikredse 2014*, Justitsministeriets Forskningskontor, København.
- Kim, H.J. & Gerber, J. 2012, "The Effectiveness of Reintegrative Shaming and Restorative Justice Conferences: Focusing on Juvenile Offenders' Perceptions in Australian Reintegrative Shaming Experiments", *International Journal of Offender Therapy & Comparative Criminology*, vol. 56, no. 7, pp. 1063-1079.
- Kvale, S. 1997, *Interview - En introduktion til det kvalitative forskningsinterview*, 5. oplag, Hans Reitzels Forlag, København.
- Kvello, Ø. & Wendelborg, C. 2009, *Prosessevaluering av det treårige prosjektet: "Oppfølgingsteam for unge lovbyggere" i Kristiansand, Oslo, Stavanger og Trondheim*, NTNU Samfunnsforskning AS, Trondheim.
- Latimer, J. & Kleinknecht, S. 2000, *The Effects of Restorative Justice Programming: A review of the empirical research and statistics division*, Department of Justice Canada, Canada.
- Livingstone, N., Macdonald, G. & Carr, N. 2013, *Restorative justice conferencing for reducing recidivism in young offenders (aged 7 to 21) (Review)*. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, JohnWiley & Sons, DOI:10.1002/14651858.CD008898.pub2.
- Lov om konfliktråd 2009, *Lov om konfliktråd i anledning af en strafbar handling. LOV nr 467 af 12/06/2009 (Gældende)*, Justitsministeriet, Kbh.
- Marshall, T.F. 1996, "The evolution of restorative justice in Britain", *European Journal on Criminal Policy and Research*, vol. 4, no. 4, pp. 21-43.
- Newburn, T., Crawford, A., Earle, R., Goldie, S., Hale, C. & Hallam, A. 2002, *The Introduction of Referral Orders into the Youth Justice System: Final Report*, Home Office, London.

- Newbury, A. 2008, "Youth Crime: Whose Responsibility?", *Journal of Law and Society*, vol. 35, no. 1, pp. 131-149.
- Newbury, A. 2011, "'I Would Have Been Able to Hear What They Think': Tensions in Achieving Restorative Outcomes in the English Youth Justice System", *Youth Justice*, vol. 11, no. 3, pp. 250-265.
- Norris, M., Twill, S. & Kim, C. 2011, "Smells like teen spirit: Evaluating a Midwestern teen court", *Crime & Delinquency*, vol. 57, no. 2, pp. 199-221.
- O'Connell, T., Wachtel, B. & Wachtel, T. 1999, *Conferencing Handbook: The New Real Justice Training Manual*, International Institute for Restorative Practices, the Piper's Press, Canada, Pipersville.
- Pawson, R. & Tilley, N. 1997, *Realistic Evaluation*, Sage, London.
- Petersen, O.H., Hjelm, U., la Cour, L. & Vrangbæk, K. 2011, *Effekter ved udlicitering af offentlige opgaver. En forskningsbaseret gennemgang af danske og internationale undersøgelser fra 2000-2011*, AKF, København.
- Pranis, K. 2015, *Little Book of Circle Processes: A New/Old Approach To Peacemaking*, Good Books, USA.
- Raye, B.E. & Roberts, A.W. 2007, "Restorative processes" in *Handbook of Restorative Justice*, eds. G. Johnstone & D.W. Van Ness, pp. 211-228.
- Regeringen 2015, *En ungdom uden kriminalitet Tydelig konsekvens, flere i uddannelse og arbejde*, Regeringen, København.
- RJC 2011, *What does Restorative Justice Council tell us? November 2011*, Restorative Justice Council, London.
- Scandinavian Research Council for Criminology 2009, *Restorative Justice in the Nordic Countries*, Scandinavian Research Council for Criminology, Oslo.
- Sehlin, S. 2009, *Förebygger medling återfall i brott bland unga gärningsmän? En återfallsstudie av medlingsverksamheterna i Hudiksvall & Örnsköldsvik (Licentiatavhandling)*, Sociologiska institutionen, Umeå Universitet, Umeå.
- Sherman, L.W. & Strang, H. 2012, "Restorative Justice as Evidence-Based Sentencing" in *The Oxford Handbook of Sentencing and Corrections*, eds. J. Petersilia & K. Reitz, Oxford University Press, New York, pp. 215-243.
- Sherman, L., Strang, H., Mayo-Wilson, E., Woods, D. & Ariel, B. 2015, "Are Restorative Justice Conferences Effective in Reducing Repeat Offending? Findings from a Campbell Systematic Review", *Journal of Quantitative Criminology*, vol. 31, no. 1, pp. 1-24.
- Storgaard, A. 2015, "Denmark" in *Restorative Justice and Mediation in penal Matters - a stock-taking of legal issues, implementation strategies and outcomes in 36 European countries*, eds. F. Dünkel, J. Grzywa-Holten & P. Horsfield, Forum Verlag Godesberg GmbH, Mönchengladbach, pp. 161-182.
- Storgaard, A. & Păroșanu, A. 2015, "Denmark" in *Research and Selection of the Most Effective Juvenile Restorative Justice Practices in Europe: Snapshots from 28 EU Member States*, eds. F. Dünkel, P. Horsfield & A. Parosanu, International Juvenile Justice Observatory, Brussels, pp. 49-53.

- Strandjord, K. & et. al. 2011, *Økt bruk av konfliktråd. Rapport fra arbeidsgruppe som har vurdert rettslige og praktiske tiltak for mer bruk av gjenopprettende prosess*, Departementenes servicesenter, Oslo.
- Strang, H., Sherman, L.W., Mayo-Wilson, E., Woods, D. & Ariel, B. 2013, "Restorative Justice Conferencing (RJC) Using Face-to-Face Meetings of Offenders and Victims: Effects on Offender Recidivism and Victim Satisfaction. A Systematic Review", *Campbell Systematic Reviews*, vol. 9, no. 12, DOI:10.4073/csr.2013.12.
- Umbreit, M.S., Coates, R.B. & Vos, B. 2008, *The Practice of Victim Offender Mediation: A Look at the Evidence*, Taylor & Francis, Florida.
- Urban, Lynn S & Burge, Sara E. 2006, "Victim/Offender Mediation in St. Louis: An Assessment", *Justice Research & Policy*, vol. 8, no. 2, pp. 1-1.
- Van Ness, D.W. 1993, "New wine and old wineskins: Four challenges of restorative justice", *Criminal Law Forum*, vol. 4, no. 2, pp. 251-276.
- Van Ness, D.W. & Strong, K.H. 2015, *Restoring Justice. An Introduction to Restorative Justice*, 5th edn, Routledge, New York.
- Van Wormer, K. 2003, "Restorative justice: a model for social work practice with families", *Families in Society: The Journal of Contemporary Social Services*, vol. 84, no. 3, pp. 441-448.
- Vincent, Charlotte (2006), *Hva' har du gang i?: Evalueringsrapport fra projektet Konfliktmægling for 12-15 årige*, Det Kriminalpræventive Råd.
- Vindeløv, V. 2013, *Konfliktmægling: en refleksiv model*, 3. udg., Jurist- og Økonomforbundet, København.
- Vindeløv, V. 2007, *Mediation: a Non-Model*, DJØF Publishing, København.
- Weatherburn, D. 2013, *A review of restorative justice responses to offending*, Australia and New Zealand School of Government, Sydney.
- Wemmers, J. & Cyr, K. 2005, "Can Mediation Be Therapeutic for Crime Victims? An Evaluation of Victims' Experiences in Mediation with Young Offenders", *Canadian Journal of Criminology & Criminal Justice*, vol. 47, no. 3, pp. 527-544.
- Zehr, H. 2002, *The Little Book of Restorative Justice*, Good Books, Pennsylvania.
- Zernova, M. & Wright, M. 2007, "Alternative Visions of Restorative Justice" in *Handbook of Restorative Justice*, eds. Gerry Johnstone & Daniel W. van Ness, pp. 91-108.
- Zinsstag, E. 2012, "Conferencing – A developing practice of restorative justice" in *Conferencing and Restorative Justice. International Practices and Perspectives*, eds. E. Zinsstag & I. Vanfraechem, Oxford University Press, Oxford, pp. 11-32.
- Zinsstag, E., Teunkens, M., Pali & Brunilda 2011, *Conferencing: a Way Forward for Restorative Justice in Europe*, European Forum for Restorative Justice, Leuven.
- Zinsstag, E. & Vanfraechem, I. 2012, *Conferencing and Restorative Justice: International Practices and Perspectives*, Oxford University Press, Oxford.